

Hodnocení dopadu zemědělské politiky na rozvoj Mikroregionu Mikulovsko z pohledu malých a středních vinařů

Bc. Simona Vychodilová

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Simona Vychodilová**
Osobní číslo: **M16392**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Hodnocení dopadu zemědělské politiky na rozvoj
Mikroregionu Mikulovsko z pohledu malých a středních vinařů**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Provedte rozbor teoretického rámce vinohradnictví ve vztahu k rozvoji venkovských regionů.
- Představte vývoj a současný stav zemědělské politiky v EU a její implementaci v ČR.

II. Praktická část

- Zhodnoťte vývoj vinohradnictví a jeho mimoprodukční funkce v rozvoji mikroregionu Mikulovsko po roce 1989.
- Vyhodnoťte dopady zemědělské politiky ČR na rozvoj mikroregionu Mikulovsko ve vztahu k malým a středním a vinařům.
- Zpracujte projekt podpory vinohradnictví ve vazbě na jeho mimoprodukční funkci ve vztahu k podpoře rozvoje mikroregionu Mikulovsko.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada, 2013, 580 s. ISBN 978-80-247-4568-8.

ENVIRONMENT, FOOD AND RURAL AFFAIRS COMMITTEE. *Greening the Common Agricultural Policy: First Report of Session 2012-13 : Report, Together with Formal Minutes, Oral and Written Evidence*. 1st ed. London: Stationery Office, 2012, 154 s. ISBN 978-021-5045-508.

LOVEC, Marko. *The European Union's Common Agricultural Policy Reforms*. 1st ed. London: Springer Nature, 2016, 195 s. ISBN 978-1-137-57277-6.

OECD. *Evaluation of Agricultural Policy Reforms in the European Union: The Common Agricultural Policy 2014-20*. 1st ed. Paris: OECD Publishing, 2017, 96 s. ISBN 978-92-64-27868-4.

SORRENTINO, Alessandro, Roberto HENKE and Simone SEVERINI. *The Common Agricultural Policy after the Fischler Reform: National Implementations, Impact Assessment and the Agenda for Future Reforms*. 1st ed. London: Routledge, 2011, 544 s. ISBN 978-140-9421-948.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: 15. prosince 2017
Termín odevzdání diplomové práce: 17. dubna 2018

Ve Zlíně dne 15. prosince 2017

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byla jsem seznámena s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen přípouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citovala. V případě publikace výsledků budu uvedena jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 13.4.2018

Jméno a příjmení: Bc. Simona Vychodilová

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá hodnocením dopadu zemědělské politiky na rozvoj Mikroregionu Mikulovsko z pohledu malých a středních vinařů. Cílem práce je posoudit dopad zemědělské politiky na rozvoj mikroregionu Mikulovsko, analyzovat vývoj vinařství a vinohradnictví po roce 1989 a v této souvislosti vytvořit návrh projektu, který přispěje k podpoře vinařství a vinohradnictví ve vztahu k mimoprodukční funkci vinařství. V práci jsou použity metody rešerše, socioekonomická analýza, SWOT analýza a polostrukturovaný rozhovor. Z analytické části plyne, že většina vinařů má pozitivní postoj k zemědělské politice ČR a EU, snaží se využívat finanční solidarity, jež nejčastěji uplatňuje k pořízení nových technologií a výsadbě vinic. Navržené opatření v závěru práce je zaměřeno na posílení mimoprodukční funkce vinařství a vinohradnictví v mikroregionu Mikulovsko.

Klíčová slova: Mikulovsko, mikroregion, regionální rozvoj, venkov, vinařství, vinohradnictví, mimoprodukční funkce, zemědělská politika, veřejná podpora

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the evaluation of the impact of agricultural policy on the development Mikroregion Mikulovsko from the point of view of small and medium-sized winemakers. The aim of the thesis is to evaluate the impact of agricultural policy on Mikulov Mikroregion development, to analyze the development of winery and viticulture after 1989 and in this context to develop a proposal of a project that will contribute to the support of winery and viticulture in connection with the non-production of viticulture. In the thesis are used methods of research, socio-economic analysis, SWOT analysis and semi-structure interview. Analytical part shows that most winemakers have a positive attitude towards agricultural policy of the Czech Republic and the EU, trying to use the financial solidarity they use most frequently to acquire new technologies and vineyards. The proposed measure at the end of the thesis is aimed at strengthening the non-production function of winery and viticulture in Mikulovsko microregion.

Keywords: Mikulovsko, microregion, regional development, countryside, winery, viticulture, non-production function, agricultural policy, SWOT analysis, public support

Chtěla bych poděkovat mé rodině, příteli a všem mým blízkým za podporu, kterou mi poskytli nejen při zpracovávání diplomové práce, ale po celou dobu studia. Touto cestou bych chtěla poděkovat také mému vedoucímu diplomové práce panu RNDr. Pavlu Bednáři, Ph.D. za odborné a zodpovědné vedení práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI	14
1.1 TERMINOLOGIE VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ	14
1.2 DOPADY VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ NA REGIONÁLNÍ ROZVOJ	16
1.2.1 Přínosy vinařství a vinohradnictví pro regionální rozvoj	18
1.3 VINAŘSKÉ OBLASTI ČR	18
1.3.1 Vinařská oblast Čechy	19
1.3.2 Vinařská oblast Morava	20
2 VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K ROZVOJI VENKOVSKÝCH REGIONŮ	22
2.1 TYPOLOGIE VENKOVA	22
2.2 PRODUKCE VENKOVSKÝCH OBLASTÍ	26
2.2.1 Faktory ovlivňující venkovské oblasti a jejich produkci	28
2.3 MIMOPRODUKČNÍ FUNKCE VINAŘSTVÍ	28
3 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU	30
3.1 ZEMĚDĚLSKÝ SEKTOR EU	30
3.2 VZNIK A PODSTATA SZP	31
3.2.1 Cíle a zásady SZP	32
3.2.2 Nástroje SZP EU	33
3.3 FINANCOVÁNÍ SZP EU	34
3.3.1 Financování SZP pro období 2014-2020	35
3.4 REFORMY SZP EU	35
3.4.1 Reforma v odvětví vína	39
3.5 SZP VE VZTAHU K VENKOVSKÝM REGIONŮM	40
3.5.1 Agenda 2000	40
3.6 PODPORA ROZVOJE VENKOVA V EU A ČR	41
3.7 PODPORA VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ V EU A ČR	42
4 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR	46
4.1 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR PŘED VSTUPEM DO EU	46
4.1.1 Zemědělský sektor před vstupem do EU	47
4.1.2 Příprava vstupu ČR do EU	47
4.2 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR PO VSTUPU DO EU	48
4.2.1 Současné tendence vývoje zemědělství v ČR	49
4.3 PROBLÉMY OVLIVŇUJÍCÍ ZEMĚDĚLSTVÍ ČR	49
4.3.1 Problémy ovlivňující vinařství a vinohradnictví v ČR	50
II PRAKTICKÁ ČÁST	52
5 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA MIKROREGIONU MIKULOVSKO	53

5.1	POLOHA A POPIS MIKROREGIONU	53
	MAS Mikulovsko.....	54
5.2	SOCIOEKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA MIKROREGIONU	55
5.2.1	Obyvatelstvo	55
5.2.1.1	Nezaměstnanost.....	56
5.2.1.2	Bydlení.....	57
5.2.2	Hospodářství	59
	Zemědělství	59
	Ekonomická struktura	60
	Cestovní ruch.....	61
6	STRUKTURA A VÝVOJ VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K ROZVOJI MIKROREGIONU MIKULOVSKO	63
6.1	STRUKTURA A PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ MALÝCH A STŘEDNÍCH VINAŘŮ NA MIKULOVSKU.....	63
6.1.1	Struktura vinic v mikroregionu Mikulovsko.....	66
6.2	VÝVOJ VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ PO ROCE 1989.....	68
6.3	ROZVOJ MIMOPRODUKČNÍ FUNKCE VINAŘSTVÍ PO ROCE 1989	70
7	HODNOCENÍ DOPADU ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY ČR NA ROZVOJ MIKROREGIONU MIKULOVSKO – ROZHOVORY S MALÝMI A STŘEDNÍMI VINAŘI	73
7.1	RESPONDENTI	74
7.2	POLO-STRUKTUROVANÉ ROZHOVORY S MALÝMI A STŘEDNÍMI VINAŘI.....	76
7.2.1	Shrnutí výsledků.....	83
7.3	SWOT ANALÝZA MIKROREGIONU MIKULOVSKO VE VZTAHU K VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ	86
8	NÁVRH PROJEKTU PODPORY VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K JEHO MIMOPRODUKČNÍ FUNKCI A PODPOŘE MIKROREGIONU MIKULOVSKO	89
8.1	HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍLE PROJEKTU	89
8.2	CÍLOVÉ SKUPINY	90
8.3	PODKLADY PRO ZPRACOVÁNÍ PROJEKTU.....	91
8.4	POPIS PROJEKTU	91
8.4.1	Prezentované produkty	92
8.4.1.1	Vinný olej.....	92
8.4.1.2	Vinná mouka	93
8.4.2	Brožura.....	94
8.4.3	Každoroční trhy produktů zpracovaných z plodů révy vinné	95
8.4.4	Hlavní aktéři a řízení projektu.....	96
8.5	VÝZKUM REÁLNOSTI	100
8.5.1	Marketingová strategie	101
8.5.2	Propagace projektu	101

8.6	PŘÍNOSY PROJEKTU Z HLEDISKA MIMOPRODUKČNÍ FUNKCE VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ	102
8.7	PODPORA PROJEKTU V RÁMCI ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY ČR A EU	103
8.8	ANALÝZY RIZIK.....	104
8.9	ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ K NÁVRHU PROJEKTU.....	105
	ZÁVĚR	107
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	109
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	115
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	116
	SEZNAM TABULEK	117

ÚVOD

Zemědělství je v současnosti jedna z nejaktuálnějších oblastí společného zájmu. Společná zemědělská politika představuje hlavní, a zároveň nejstarší a nejrozporuplnější nástroj zemědělské politiky Evropské unie. Koncem 20. století prošlo vinařství a vinohradnictví organizační transformací, která měla za následek zvýšení kvality vín. Vzešel v platnost zákon o vinohradnictví a vinařství, který poskytl vinařům a vinohradníkům právní jistoty a určil vinařské tratě, které jsou státem částečně dotovány. Právě na zaregistrovaných vinařských tratích se dnes pěstují nejkvalitnější vína v ČR. Na území České republiky existují od roku 2004 dvě vinařské oblasti – Vinařská oblast Čechy a Vinařská oblast Morava, které se dále dělí na šest podoblastí. Tato úprava se odvíjí od vinařského zákona č. 321/2004 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky č. 254/2010 Sb.

Vznik pěstování a výroby vína na Moravě se datuje od 2. Století. Vědecky se vínem a jeho výrobou (vinařstvím) a pěstováním vinné révy (vinohradnictvím) zabývá enologie. Mezi hlavní přínosy vinařství pro regionální rozvoj patří vytváření pracovních příležitostí, vzdělávání a rozvoj cestovního ruchu. K zemědělství nelze přistupovat pouze z pohledu produkční funkce – zemědělství není pouze výrobce potravin a surovin, ale má také určité mimoprodukční funkce. Právě tyto úlohy hrají významnou roli v rozvoji venkovských regionů.

Mikulovsko je vinařský mikroregion, který je typický velkým počtem malých a středních vinařů. Hlavním centrem, a zároveň jediným městem mikroregionu je město Mikulov. Mikulovsko zaznamenalo po roce 1989 velký nárůst nově vznikajících malých a středních rodinných vinařství, a s každým rokem se vyvíjí nové trendy a inovace. K porozumění vinařství je nutné představit teoretický rámec vinohradnictví a vinařství ve vztahu k venkovským regionům a seznámit se s vývojem a současným stavem zemědělské politiky Evropské unie a její implementaci v České republice.

Volba tématu projektu byla podpořena inspirací ze sousedního rakouského vinařského regionu, ve kterém se vinaři a vinohradníci orientují v mnohem větší míře zpracování druhotné suroviny z výroby a sběru (matoliny, se kterou je nakládáno jako s odpadem) než v mikroregionu Mikulovsko i v České republice celkově.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Hlavním cílem práce je zhodnotit dopad zemědělské politiky na rozvoj mikroregionu Mikulovsko z pohledu malých a středních vinařů, což zahrnuje analýzu vývoje vinařství a vinohradnictví po roce 1989, a v této souvislosti vytvořit návrh projektu, který bude přispívat k podpoře vinařství a vinohradnictví ve vztahu k mimoprodukční funkci vinařství. Prvním dílčím cílem je zpracování teoretického rámce pojící se s vinařstvím a vinohradnictvím ve vztahu k rozvoji venkovských regionů a představit vývoj a současný stav zemědělské politiky EU a ČR. S návrhem projektu se pojí dílčí cíl - zjistit aktuální příležitosti zlepšení mimoprodukční funkce vinařství v mikroregionu Mikulovsko.

Rešerše

Provedení rešerše představuje využití přístupných informačních zdrojů, jejich shromáždění a prostudování. Tento postup vede k dosažení přehledu o vybraném tématu práce. V případě této diplomové práce to znamená shromáždit a prostudovat dostupné informace o zemědělské politice ČR a EU a vinařství a vinohradnictví v souvislosti s venkovskými regiony. Dále je nutné aplikovat poznatky z použitých informačních podkladů na praktickou část, která je zaměřena na podporu rozvoje vinařství a vinohradnictví ve vztahu k mimoprodukční funkci pojící se k malým a středním vinařům mikroregionu Mikulovsko.

Socioekonomická analýza

Socioekonomická analýza je zaměřena na mikroregion Mikulovsko, a představuje popis jeho základních charakteristik. Cílem je vysvětlit a popsat principiální údaje o demografických, sociálních a ekonomických ukazatelů obcí v mikroregionu. Analýza pracuje hlavně z dostupných dat zpřístupněných Českým statistickým úřadem. Poznatky dosažené zpracováním socioekonomické charakteristiky regionu jsou determinující při vypracování SWOT analýzy a formulování vize rozvoje regionu, globálních cílů rozvoje a navazujících prioritních oblastí.

SWOT analýza

SWOT analýza představuje jednu ze základních metod strategické analýzy, která má sjednocující charakter získaných, sjednocených a vyhodnocených znalostí, ze kterých jsou tvořeny možnosti strategií dalšího rozvoje. Nejčastěji je využívána jako situační analýza v rámci strategického řízení. Jednotlivé faktory se dělí na silné stránky (Strengths), slabé

stránky (Weaknesses), příležitosti (Opportunities) a hrozby (Threats). Principem SWOT analýzy v této diplomové práci je identifikace vnitřních silných a slabých stránek a vnějších příležitostí a hrozeb v rámci rozvoje vinařství a vinohradnictví mikroregionu Mikulovsko.

Polostrukturovaný rozhovor

Polostandardizovaný rozhovor je druh kvalitativního sociologického výzkumu a spočívá v předem připraveném návodu, který však nemusí být během interview striktně dodržen. V diplomové práci jsou provedeny polostrukturované rozhovory s malými a středními vinaři a zahrnují 8 hlavních okruhů otázek, které se týkají zemědělské politiky ČR, Společné zemědělské politiky EU, mimoprodukční funkce vinařství a vinohradnictví a vývoje vinařství po roce 1989. Výsledek představuje shrnutí a hodnocení rozhovorů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K REGIONÁLNÍMU ROZVOJI

K porozumění vztahu vinařství a vinohradnictví k regionálnímu rozvoji je nezbytné vymezit základní termíny z pohledu vinařství, které jsou – vinice/vinohrad, réva vinná, vinohradník, vinař, viniční trať, vinařská obec, vinařská oblast, vinařská podoblast a odrůdy révy vinné. V ČR existují 2 vinařské oblasti (Čechy a Morava), pod které spadá 6 vinařských podoblastí (Litoměřická, Mělnická, Velkopavlovická, Znojenská, Mikulovská a Slovácká). Mimo vinařství a vinohradnictví se tato kapitola se zabývá také obecným pohledem na regionální rozvoj a jeho základními pojmy.

V této kapitole je brán zřetel také na vinohradnictví a vinařství ve vztahu rozvoje venkovských oblastí, přičemž rozvoj venkova s tímto tématem úzce souvisí, jak z hlediska vazby zemědělství na venkov, tak z hlediska financování z fondů EU či státních fondů.

1.1 Terminologie vinařství a vinohradnictví

Burešová a Pavloušek (2017, s. 11) definovali základní termíny vinařství. Réva vinná je rostlina, jejíž plody se zužitkovávají k produkci vína, šťáv a destilátů. Dle Pavlouška (2011, s. 14) je réva vinná z celosvětového aspektu ekonomicky nejvýznamnější plodinou. Vinice neboli vinohrad je zemědělsky spravovaná půda, která je souvisle osázena keři révy vinné a převážně se vysazuje na svazích. Podle Sedláčka (© 2006 – 2018) hraje důležitou roli také v agrosturistice, gastronomii, obchodu ad. Dle zákona č. 223/2004 o vinařství a vinohradnictví je *„vinohradem nebo vinicí (dále jen „vinice“)* zemědělsky obhospodařovaná půda souvisle osázená keři vinné révy jednoho pěstitele o celkové výměře větší než 10 arů, již na základě písemné žádosti pěstitele podané po 1. lednu 2001 Ústřednímu kontrolnímu a zkušebnímu ústavu zemědělskému (dále jen „Ústav“) Ústav přidělil nebo přidělí registrační číslo nebo registrační čísla; *vinice o celkové výměře menší než 10 arů je vinicí, pouze má-li na základě písemné žádosti pěstitele podané po 1. lednu 2001 Ústavem přiděleno registrační číslo; vinicí je rovněž vinice vykloučená, k níž nebylo Ústavem uděleno právo na opětovnou výsadbu podle § 9,...*“

Rozlohu světových vinic tvoří 7,66 mil. ha., přičemž nejrozměrnější plochu zabírají evropské vinice (57,9%), další jsou asijské (21,3%) a americké (13%). Z hlediska ČR lze mluvit o vinicích v oblastech Čechy a Morava (Pavloušek, 2011, s. 14).

Dalším základním pojmem je terroir. Jeho definice je založená na jednotlivých prvcích, které jsou – geologické podloží, půda, poloha vinice, mikroklima, odrůda a člověk. Vyjadřuje tedy autentičnost vína. Jako příklad terroir lze uvést Znojensko díky tomu, že se zde stýkají geologické útvary. Význam terroiru tkví v zemědělské způsobilosti daného území (Znovín Znojmo, © 2011 – 2018).

Burešová a Pavloušek (2017, s. 12) stanovili rozdíl mezi vinohradníky a vinaři, přičemž vinohradníci se zabývají pěstováním révy vinné, a vinaři se věnují výrobě vína. V rámci vinohradnictví a vinařství jsou definovány další dva pojmy „mladý vinohradník“ a „mladý vinař“. Nařízení vlády č. 142/2014 Sb. § 7 odst. 1 a 2 vymezuje tyto pojmy následovně:

- *„Mladý vinohradník je žadatel podle § 2 odst. 1, který poprvé získal své první vinice nebo první práva na opětovnou výsadbu vinice anebo povolení pro opětovnou výsadbu, jež byly v registru vinic na něj zapsány v období 12 měsíců před podáním žádosti o podporu podle § 3, 4 nebo 4a a současně v den podání žádosti o podporu podle § 3, 4 nebo 4a nedosáhl věku 40 let.“*
- *„Mladý vinař je žadatel podle § 5 odst. 1, který poprvé podal do registru vinic oznámení o zahájení výroby vína v období 12 měsíců před podáním žádosti o podporu podle § 5 a současně v den podání žádosti o podporu podle § 5 nedosáhl věku 40 let.“*

Pavloušek (2011, s.13) představil základní prvek moderního vinohradnictví, který tvoří harmonie vinohradníka s přírodou podložená managementem kvality, z hlediska kterého je možné víno prohlásit jako dostatečně kvalitní, pokud je úspěšně akceptováno spotřebitelem. Management kvality se orientuje na optimální kvalitu hroznů, kterou mohou ovlivnit faktory jako zralost plodů, ročník, podnebí, jejich odrůda, termín sklizně apod.

Vinařské obce jsou na základě zákona č. 321/2004 Sb. stanoveny prováděcí vyhláškou č. 323/2004 Sb. Jsou komponentem oddělených vinařských oblastí a podoblastí (Vinařský fond, © 2005 – 2015). Vinařské podoblasti jsou charakterizovány jako region s podobnými podmínkami (tradice, odrůdy, vlastnosti). Vinohrady leží ve viničních tratích, které tvoří určitý počet osázených pozemků formující jeden spojitý blok v rozsahu vinařské obce. Jednu vinařskou obec může tvořit více viničních tratí, z nichž má každá svůj název. V ČR najdeme 1278 viničních tratí a 384 vinařských obcí (z toho 312 na území Moravy). Jako vinařskou obec označujeme obec, v jejímž katastru se pěstuje réva vinná v registrovaných vinicích a viničních tratích (Pavloušek, 2011, s. 14).

Pro ČR jsou typické moštové (určené prvotně k výrobě vína) a stolní (určené prvotně ke konzumaci v čerstvém stavu) odrůdy. Moštové odrůdy se v českých vinicích pěstují téměř výhradně. K výrobě vína je v ČR povoleno užívání odrůd, které jsou uvedeny ve Státní odrůdové knize (Kraus, 2012, s. 29).

1.2 Dopady vinařství a vinohradnictví na regionální rozvoj

Mezi 10 největších vinařských zemí patří především evropské země. ČR se řadí mezi malé vinařské země. Z evropského hlediska přísluší ČR do cool climate viticulture, což představuje vinohradnictví v chladném podnebí, které je spojeno mimo jiné také s přívětivými podmínkami pro zrání hroznů (Pavloušek, 2011, s. 14).

Ze začátku je nutné představit obecný pohled na regionální rozvoj a základní pojmy související s tímto tématem.

Pojem region

Podle Maiera (2012, s. 170) může mít pojem region různé významy. Regionu rozumí jako území, které může být definováno z pohledu různých charakteristik. Z širšího obecného hlediska můžeme rozlišit regiony fyzické, administrativně správní a funkční. Pro fyzický region jsou typické stejné územní přírodní podmínky, které na sebe váží přírodní bariéry (pohoří, pobřeží apod.), kterými je region ohraničen. Administrativně správní region je charakteristický jistě definovanými hranicemi. Funkční region pracuje v určitém hledisku jako celek a bývá definován spíše přechodnými hranicemi.

Systém územního členění NUTS

Tento systém představuje specifické územní členění, které vzniklo díky rostoucí důležitosti regionální a strukturální politiky. Problém byl v tom, že členské země EU měly odlišné územní členění s historickými odlišnostmi, což představovalo překážku v alokaci prostředků. Systém má 3 úrovně a byl zformován Evropským statistickým úřadem EUROSTAT pod názvem NUTS (Nomenclature of Units for Territorial Statistics) (König a kol., 2009, s. 165).

Směrné populační ukazatele zastupují tři úrovně NUTS (König a kol., 2009, s. 165):

- NUTS 1 – minimum 3 mil. – 7 mil. obyvatel
- NUTS 2 – 800 tis. – 3 mil. obyvatel
- NUTS 3 – 150 tis. – 800 tis. obyvatel

Členění NUTS je determinováno hlavně pro soustředování, vypracovávání a koordinaci regionálních statistik EU, sociálně-ekonomickou analýzu regionů a nakonec také pro vymezení regionálních politik EU. V ČR funguje klasifikace CZ-NUTS, která je určena především pro statistické využití. Od 31.12.2007 jsou v klasifikaci NUTS vedeny také okresy a obce, které jsou od 1.1.2008 upraveny do systému LAU (LAU – Local Administrative Units) (Ústav územního rozvoje, © 2002-2018).

Mikroregion

Mikroregion se vyznačuje malým geografickým měřítkem. Převážně můžeme hovořit o účelových mikroregionech neboli sdruženích obcí. V ČR bývá tento účel determinován získáním společné podpory pro čerpání prostředků z fondů EU a ze státních fondů. Tato součinnost se uskutečňuje na základě uzavřené smlouvy k faktickému úkolu, smlouvy o vytvoření dobrovolného svazku obcí či vytvořením právnické osoby. V ČR nalezneme více než 550 mikroregionů (Regionální informační servis, © 2012 – 2016). Mikroregiony stejně jako místní akční skupiny vznikají za účelem prosazovat stejné zájmy obcí a místních komunit. Vznikají nejčastěji v okolí přirozených center (spádových území). Co se týče velikosti mikroregionů, většinou je tvoří kolem 10 členských obcí (cca 8,5 % má více než 30 členů). Největší počet mikroregionů vznikl kolem let 1999 a 2001 v souvislosti s novelou zákona č. 128/2000 Sb., o obcích. V posledních letech je tato tendence spíše klesající. Financování je zabezpečeno z vlastních a cizích zdrojů. Mezi vlastní zdroje patří např. členské příspěvky (většinou podle počtu obyvatel členských obcí) (Ministerstvo vnitra ČR, © 2017).

Regionální rozvoj

Podle Becka (2007, s. 26-27) je regionální rozvoj definován jako rozvoj geografické oblasti, který se týká ekonomického a sociálního rozvoje uvnitř národních států. Zabývá se prostorovým uspořádáním ekonomických a výrobních činností konkrétní oblasti a studuje důvody, které na tohle rozložení působí. Maier (2012, s. 173) označil za účastníky regionálního rozvoje obyvatele, firmy, veřejnou správu a neziskové organizace daného regionu. Tito aktéři mají možnost formovat zájmové skupiny se záměrem prosazovat svoje zájmy, přičemž každý aktér může mít jiný postoj a názor na regionální rozvoj. Tyto poměry jsou pro regionální rozvoj dobrým východiskem, protože je to souhrnný a mnohostranný proces, který je složitě podmíněný a nemá jednoznačný směr. Aktéři veřejného sektoru (obce, kraje) mají důležitost v regionálním rozvoji především díky jejich

příslušnosti v dílčích oblastech souvisejících s regionálním rozvojem limitovaným právní úpravou. Aktéři podnikatelské oblasti mají působnost ovlivněnou jejich ekonomickou velikostí a pozicí v daném regionu. Tohle však neznamená, že malá firma nemůže mít vysoký vliv. Ten může být determinován, jestliže tato firma prezentuje zdroj pro ostatní firmy v regionu např. díky inovační výkonnosti. Tyto menší firmy, pokud chtějí hrát důležitou funkci v regionálním rozvoji, vytvářejí zájmová sdružení, která mohou mít např. 100 či 200 malých a středních firem, což jim zajišťuje silné postavení v regionálním rozvoji.

1.2.1 Přínosy vinařství a vinohradnictví pro regionální rozvoj

Mezi hlavní přínosy vinařství pro regionální rozvoj patří vytváření pracovních příležitostí, přičemž se vinařství stává v posledních letech oblíbeným zemědělským odvětvím. Nabízí se zde také otázka sezónních prací např. při sběru či při výrobě vína (vinobraní). S tvorbou pracovních příležitostí také souvisí pracovní pozice ve vinárnách, restauracích a v someliérství. Dalším přínosem je vzdělávání. To souvisí s rozvojem vinařského oboru a prací. Důležitý je také indikátor prestiže a zviditelnění, což se pojí s popularitou regionu např. díky vyšlechtěným odrudám a kvalitě vína. Dalším rysem je stimul pro rozvoj cestovního ruchu, který je spjat se samotným regionem. Dnes se v turismu upřednostňuje méně poškozené životní prostředí, kulturní památkový folklór a vinařství. Přísun finanční podpory je v současné době směřován spíše do ekologického vinařství, modernizace technického vybavení a rozvoje marketingu. Největší část finančních prostředků plyne z fondu Ministerstva zemědělství, Evropského zemědělského fondu a Vinařského fondu. V neposlední řadě nelze opomenout přínos vinařství jako stimul pro vznik regionálních rozvojových agentur, svazů a sdružení, která mají v úmyslu zdůrazňovat místní vína, zprostředkovat partnerské vztahy, realizování výstav apod. (Čeganová, 2013, s. 66-71).

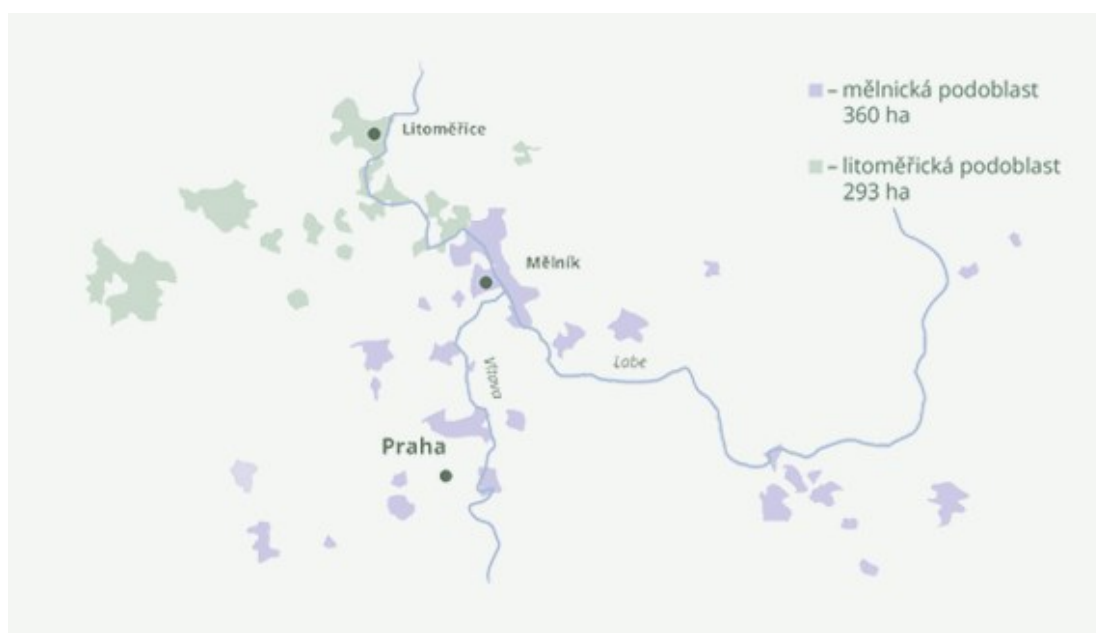
1.3 Vinařské oblasti ČR

Základním předpisem regulujícím vinohradnictví a vinařství je zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů. Tímto zákonem jsou vymezena území vinařských oblastí, podoblastí a formy geografického označení vín vyprodukovaných v ČR. Zákonem byly určeny dvě vinařské oblasti v ČR – Morava a Čechy, které se dále dělí na vinařské podoblasti, vinařské obce a viniční tratě. Zákonná úprava také reguluje pěstování odrud révy vinné schválených pouze pro danou vinařskou

oblast. Na tento zákon navazuje vyhláška Ministerstva zemědělství č. 323/2004 Sb., ve znění vyhlášky č. 437/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství.

1.3.1 Vinařská oblast Čechy

Vinařská oblast Čechy se řadí mezi nejsevernější výběžky evropského vinohradnictví. V současnosti se nejvíce vinic v této oblasti nachází v okolí Mělníka, Litoměřic a Mostu. Průměrná roční teplota na Mělnicku je 8,7 °C, průměrné roční srážky dosahují 547 mm. Z těchto údajů plyne, že 2/3 ročníků bude pro jakost vín příznivých a 1/3 méně. Území oblasti není osázené vinicemi plynule, ale je tvořeno samostatnými lokalitami ležícími na chráněných jižních svazích v nižší nadmořské výšce, většinou rozložených kolem toků českých řek Vltavy, Labe, Berounky a Ohře. Vinařská oblast Čechy se dělí na mělnickou – 360 ha a litoměřickou – 293 ha. V Čechách se nachází 72 vinařských obcí, 152 viničních tratí a 164 pěstitelů (Vinařský fond, © 2005 – 2015).

Obr. 1. Vinařská oblast Čechy (Vinařský fond, © 2005 – 2015)

Mělnická vinařská podoblast

Do mělnické vinařské podoblasti se řadí vinice Mělnicka, Roudnicka, Prahy i Čáslavska, které se rozkládají převážně na půdách s vápenitým podložím nebo na štěrkopískových náplavech (Vinařský fond, © 2005 – 2015).

Litoměřická vinařská podoblast

Viniční obce litoměřické vinařské podoblasti se nacházejí v okresech Most, Litoměřice a Ústí nad Labem a na větší části Českého středohoří. Podoblast reprezentuje 30 vinařských obcí a 70 viničních tratí (Burešová a Pavloušek, 2017, s.17).

1.3.2 Vinařská oblast Morava

Vinařská oblast Morava se skládá ze čtyř vinařských podoblastí - Znojmská, Velkopavlovická, Mikulovská a Slovácká. Původně se však skládala z deseti podoblastí - Znojmská, Mikulovská, Velkopavlovická, Podluží, Strážnická, Bzenecká, Mutěnická, Kyjovská, Uherskohradišťská a Brněnská. Disponuje rozlohou cca 17 450 ha a zahrnuje cca 96 % vinic v ČR. Roční průměrná teplota je zde 9,42 °C a průměr ročních srážek je 510 mm. Největší vinařskou obcí v ČR jsou Velké Bílovice s rozlohou vinic přes 800 ha (Evinice, © 2009 – 2018).

Nalezneme zde nejvíce českých vinic, které tady mají velice příznivé předpoklady pro výrobu nejen bílých vín, ale v některých mikroregionech vín také červených. V této vinařské oblasti, která se rozprostírá především v Jihomoravském a částečně Zlínském kraji se pěstují převážně bílé moštové odrůdy (66%). Její hranice je určena především státní hranicí Slovenské republiky a Rakouska. Vinařskou oblast Morava reprezentuje 312 vinařských obcí a 1126 viničních tratí (Burešová a Pavloušek, 2017, s.19).

Obr. 2. Vinařská oblast Morava (Vinařský fond, © 2005 – 2015)

Znojemská vinařská podoblast

Oblast se vyskytuje z části v okrese Znojmo, Brno-venkov a Třebíč. Je tvořena 91 vinařskými obcemi a 224 viničními tratěmi. Rozlohu (cca 3 500 ha) tvoří vinice osázené převážně bílými odrůdami (70%), které jsou ošetřované v podmínkách integrované a ekologické produkce (BONVIN, s.r.o., © 2016).

Velkopavlovická vinařská podoblast

Podoblast nemá jednoznačné centrum, ale vinařství se koncentruje v okolí Velkých Pavlovic, Velkých Bílovic, Kobylí a Hustopeč. Představuje region, pro který jsou typické modré odrůdy, díky podloží bohatému na slíny, pískovce a jíly. Pro podoblast je typická největší koncentrace registrovaných vinařů v České republice (Naše sklepy, © 2011).

Slovácká vinařská podoblast

Tato podoblast leží částečně ve Zlínském a částečně v Jihomoravském kraji. Největší podíl spadá do okresu Hodonín a Uherské Hradiště. Centrum viničních tratí představuje trasa Brno-Břeclav podél dálnice vedoucí střediskem (Vinařský fond, © 2005 – 2015).

Mikulovská vinařská podoblast

Město Mikulov (© 2008) uvedlo, že k nejvýznamnějším vinařským centrům Mikulovské podoblasti patří město Mikulov, Valtice, Dolní Dunajovice, Novosedly, Perná, Sedlec, Pavlov, Dolní Věstonice, Horní Věstonice a Brod nad Dyjí.

Vinařským centrem je právě město Mikulov, které je obklopeno dalšími vinařskými městy a vesnicemi, přičemž další významné postavení má město Valtice, které je známé svými sklepeními a nejstarší vinařskou školou. Pro tuto oblast jsou charakteristické především vápencové Pálavské vrchy (Vinařský fond, © 2005 – 2015). Nejrozsáhlejší podíl Mikulovské podoblasti spadá do okresu Břeclav, zbytek do okresu Brno-venkov. Podoblast formuje 30 vinařských obcí, 182 viničních tratí a je ohraničena státní hranicí s Rakouskem. Osázená rozloha moštovými bílými odrůdami představuje 73 % plochy z celkové plochy vinic v této podoblasti (Burešová a Pavloušek, 2017, s. 31).

2 VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K ROZVOJI VENKOVSKÝCH REGIONŮ

K pochopení vazeb mezi vztahy vinařství a vinohradnictví k venkovským regionům je nutné vymezit základní typologii venkova. Základními druhy venkova jsou: příměstský, mezilehlý, odlehlý, rozvojový, nerozvojový susedský, moravská periferie, vybavený moravský venkov, problémový rekreační, silný rekreační, strukturálně průmyslově zasažený a nezařazený venkov. V rámci vinařství a vinohradnictví ve vztahu k venkovským regionům se tato kapitola zabývá také produkcí venkova a jeho hodnocením z hlediska potravinářské výroby, faktory ovlivňující venkovské oblasti a jejich produkci a mimoprodukčními funkcemi vinařství, mezi které patří funkce environmentální, krajínotvorný, sociální, demografická ad.

2.1 Typologie venkova

Z tradičního zemědělského osídlení se vytvořila struktura venkova, kdy venkovské obce tvoří 89,8% všech obcí na 73,6 % plochy ČR, což představuje ve srovnání s ostatními zeměmi nadprůměrnou odlišnost. Zde však sídlí pouze 26,3% obyvatel, což značí podstatný nepoměr. V ČR lze určit 3 základní typy venkovských oblastí (Boháčková a Hrabánková, 2009, s. 130):

Příměstský venkov

Nachází se v zázemí velkých měst a registruje zřetelný růst populace (Boháčková a Hrabánková, 2009, s. 130).

Mezilehlý venkov

Nachází se ve větší vzdálenosti od sídelních center. Jeho typickým znakem je dobré dopravní spojení (Boháčková a Hrabánková, 2009, s. 130).

Odlehlý venkov

Tvoří ho periferní venkovské oblasti, které jsou řídce osídlené, nevyznačují se dobrým dopravním spojením a jsou ve velké vzdálenosti od velkých měst (Boháčková a Hrabánková, 2009, s. 130).

Dalších 8 typů venkovského prostoru je uvedeno na webu Deníku veřejné správy (© 2018):

Rozvojový venkov

Představuje oblast zázemí velký měst, která má nejvyšší migrační saldo, podíl nově postavených domů, vysokou míru vzdělanosti, nízkou nezaměstnanost a vysokou vyjížďku do zaměstnání. Má vysoký rozvojový potenciál díky lidským zdrojům a hospodářským aktivitám (Deník veřejné správy, © 2018). Kučera, Kučerová a Perlín (2010, s. 177 a 178) uvedli, že rozvojový venkov se nachází v zázemí největších měst a hlavních dopravních koridorech propojující jádrové oblasti. Vyznačuje se dobrou vybaveností hromadné dopravy, nízkou účastí v zastupitelských volbách, vysokou turisticko – rekreační funkcí a vysokým potenciálem lidských zdrojů a hospodářských aktivit.

Nerozvojový sousedský venkov

Tento typ venkova nalezneme především ve vnitrozemí Čech. Je charakteristický nižším občanským vybavením, rychlejším stárnutím populace, slabší ekonomikou, nízkou plynofikací domácností (Deník veřejné správy, © 2018).

Vyznačuje se ekonomickými nedostatky, nízkou vybaveností hromadné dopravy, rychlým populačním stárnutím, ale také sousedskou soudržností, průměrným indexem vzdělanosti, nízkou mírou nezaměstnaností a vysokou účastí v komunálních volbách (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178).

Moravská periferie

Moravská periferie zasahuje pouze do oblasti Moravy a Slezska. Je typická spíše nižšími hodnotami indexu vzdělanosti, vysokou mírou nezaměstnanosti, nízkým turisticko – rekreačním potenciálem a nízkým potenciálem lidských zdrojů (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178). Jejím znakem je záporné migrační saldo. Představuje pouze několik skupin venkovských obcí v nevývojovém postavení (Deník veřejné správy, © 2018).

Vybavený moravský venkov

Také zasahuje výhradně do oblasti Moravy a Slezska, ale na rozdíl od předchozího typu se vyznačuje velkou technickou infrastrukturou, veřejnými službami a vyšší angažovaností v komunálních volbách (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178). Venkovské obce tohoto typu najdeme především v Pomoraví, Moravské bráně, na Ostravsku, v okolí

Pálavy, Podyjí, Svratky až k Moravskému krasu. Vyznačuje se vysokou vyjížděnou za prací, sociálním kapitálem a rozvojovým potenciálem (Deník veřejné správy, © 2018).

Problémový rekreační venkov

Problémový rekreační venkov se rozléhá především v části českého pohraničí obydleného po 2. sv. válce. Nalézá se zde nízký podíl obydlených domů, ale najdeme zde obce s rekreačně-turistickou schopností. Toto území je sice turisticky přitažlivé, ale zároveň problémové kvůli společenskému (nízká vzdělanost) a ekonomickému (nejvyšší míra nezaměstnanosti) aspektu. Nejvyšší potenciál má hlavně v oblasti turismu (Deník veřejné správy, © 2018).

Silný (intenzivní) rekreační venkov

Typickým znakem této oblasti je vysoký silný turistický ruch a převládající hospodářský sektor. Je orientována hlavně v území Krkonoš, Šumavy a Valašsku (v Beskydech). Mezi základní charakteristiky patří nízký podíl obydlených domů, nízká míra nezaměstnanosti, nízká vyjížděna za prací a nejvyšší rozvojový potenciál (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178).

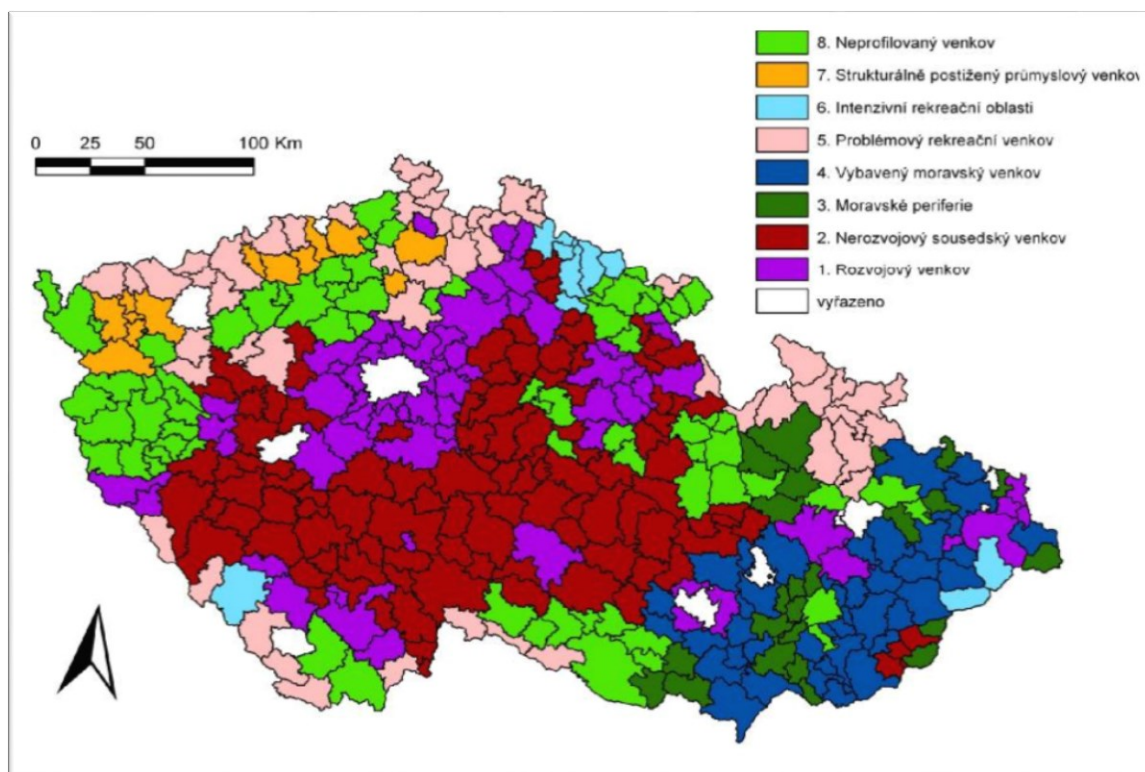
Strukturálně zasažený průmyslový region

Je to specifická oblast severních Čech charakteristická těžbou hnědého uhlí a uranu. Má nejnižší rozvojový potenciál (ekologický, ekonomický a sociální) (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178). Z hlediska parametrů je podobný problémovému rekreačnímu regionu, ale nemá turisticko-rekreační funkci ani nízký počet trvale osídlených domů. Disponuje dobrou technickou a dopravní vybaveností s kladným migračním saldem, dobrou pozicí vůči velkým městům, vyšším objemem dotací (kvůli ŽP), ale naopak má špatnou image (Deník veřejné správy, © 2018).

Nezačlenění venkov

Jsou to venkovské oblasti průměrné svými hodnotami, které nezapadají ani do jedné zmíněné kategorie. Většinou mají znaky nízké občanské vybavenosti, nízký počet obyvatel a nízký rozvojového potenciálu (Deník veřejné správy, © 2018).

Obr. 3. Typologie venkova (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178)

Podle Šubrta a kol. (2014, s. 42) je v ČR aplikováno rozhraní 2000 obyvatel pro stanovení venkovských obcí, což je od vstupu ČR do EU rozšiřováno ukazateli OECD a EUROSTAT. Jako nejhlavnější ukazatele lze uvést:

- hustotu obyvatel na km²
  - OECD: max. 150 obyv./ km²
  - EUROSTAT: max. 100 obyv./ km²
- podíl obyvatelstva žijícího v obcích s hustotou nižší než 100 km²

Kostecký, Majerová, Sýkora a kol. (2011, s. 108 – 109) uvedli, že vymezení pojmu venkov je na rozdíl od sousedních zemí v ČR komplikováno našim charakteristickým osídlením, soudržností zástavby sídel a nízkým rozvolněním forem osídlení. V ČR je venkov obvykle definován jako soustava venkovských obcí, které mají maximálně 2 000 obyvatel. Některé venkovské obce mají však obyvatel i více (nejvíce na jižní Moravě). Celkově tvoří venkovské obce 89,8 % všech obcí s plochou státu, která tvoří 73,6 %. Z obecného hlediska je venkovská oblast řídko osídlený prostor, pro který je důležité hlavně zemědělství, bydlení a rekreace. Převládá zde nízký počet obyvatel, nízká hustota

zalidnění a charakteristický způsob zástavby a života. Za obvyklý venkovský prostor jsou označovány vesnice a okolní krajina.

Je třeba upozornit, že charakteristiky českého venkova vychází především z geografické polohy daných venkovských oblastí. Vertikální poloha představuje populační velikost sídel, naproti tomu horizontální poloha prezentuje blízkost a dostupnost center venkovským oblastem. Zjednodušeně to znamená protikladnost Čech a Moravy, která je dána hlavně jejich odlišným historickým vývojem (Deník veřejné správy, © 2018).

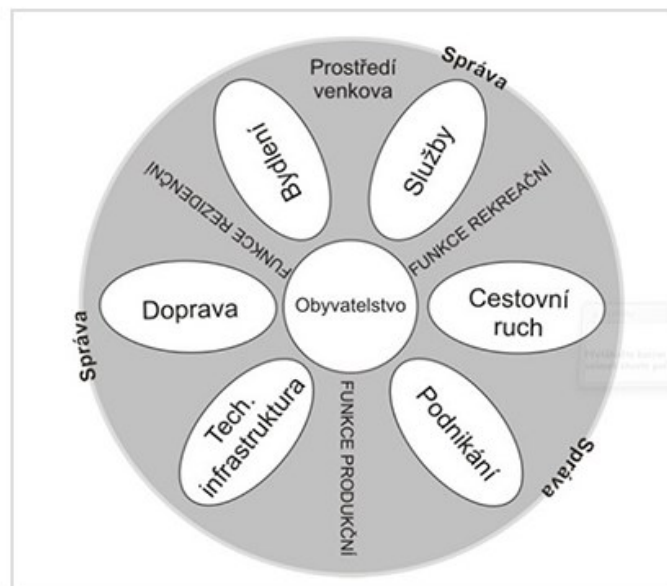
V současné době převažují tendence stěhování obyvatel z velkých měst do venkovských oblastí (např. Hodonín, Břeclav), kde roste podíl nových bytových zástaveb, a tím pádem i počet obyvatel ve venkovských oblastech (Vltava Labe Media a.s., © 2005 – 2018).

2.2 Produkce venkovských oblastí

Směnná hodnota věcí se tvoří vnímáním v rozsahu určitého kulturního prostředí s neustále zvyšující se tendencí vzdalování užitné hodnotě objektu. Tento fakt si můžeme uvést na příkladu potravin, které mají vyšší směnnou hodnotu díky tomu, že disponují označením certifikovaného regionálního produktu. S danou situací je úzce spojen marketing komodifikovaných produktů (který je často spojován i s turismem), což vede k atraktivitě daného výrobku pro spotřebitele. Někdy jsou však tyto atraktivní vlastnosti produktu pouze imaginárně vytvořené, proto hodnota produktu nemusí nutně spočívat v jeho reálných vlastnostech či funkci (Matoušek, Osman, 2014, s. 199 - 200).

Boháčková a Hrabánková (2009, s. 130 -131) považují za nejvýznamnější rysy venkova vysoký produkční potenciál z hlediska potravinářské výroby. Zápor je však velká odlišnost mezi vlastnictvím a užíváním zemědělské půdy - cca 90% půdy je obhospodařováno v nájmu. Díky diverzifikaci činností zemědělců a jejich rodin se dá dosáhnout příznivějších podmínek na venkově (alternativní zdroj příjmů) prostřednictvím účasti obyvatel na rozvoji malého a středního podnikání, rozvoje venkovské turistiky a místních zemědělských i nezemědělských produktů.

Mezi funkce venkova patří funkce rezidenční, rekreační a produkční. U tradičního venkova převažuje zemědělsko-výrobní funkce, které v poslední době opouštějí od samozásobitelství a konzervatismu a dosahují nových forem (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014).

Obr. 4. *Funkce venkova (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014)*

Zemědělství hraje v rámci venkovského prostoru stále dominantní roli. Majorita venkovských obyvatel je ekonomicky podřízena dalším nezemědělským aktivitám uskutečňovaných jak ve venkovských, tak v městských oblastech, tím pádem zemědělská produkční funkce venkova poměrně oslabuje. Pro celkovou produkční funkci venkova je zásadní diferenciací ekonomických aktivit (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014).

Venkov prochází určitými transformacemi, které mění jak postoj k zemědělství, tak k ekonomickým vztahům. Pro tradiční venkov je typická majorita obyvatel pracujících v zemědělství s rodinnými hospodářstvími, převažuje vztah obyvatel k půdě a krajině a produkce je určena především pro vlastní užívání. Pro moderní venkov je typická nízká zaměstnanost v zemědělství, orientace na ekologické zemědělství, rozvoj venkovského agro-turismu, užití krajiny pro rekreaci. Rekreční funkci mají zejména zahrady. Z hlediska ekonomických vztahů je pro tradiční venkov charakteristická zaměstnanost v zemědělství a tradiční řemeslo. Naopak z tohoto hlediska je pro moderní venkov charakteristická nouze o pracovní místa a převaha drobných živnostníků a podnikatelů (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014).

2.2.1 Faktory ovlivňující venkovské oblasti a jejich produkci

Venkovský prostor je speciální prostorová úroveň, která prochází neustálými transformacemi. Tyto úpravy mají vliv nejen na fyzický vzhled venkovských oblastí a produkci, ale také na každodenní život obyvatel venkova. Posledním významným podnětem pro transformace venkova byl přechod ze socialistického režimu. Změny v ČR z hlediska venkovského prostoru po roce 1989 lze srovnat např. se změnami ve Spojeném království, kde se tyto změny vztahovaly k nástupu konzervativní vlády v roce 1979, která se pojí s neoliberalně založenými reformami Margaret Thatcher (Matoušek, Osman, 2014, s. 189-190).

Každá venkovská oblast má své charakteristiky, mezi které patří např. velikost obce, její poloha, počet podnikatelů, půda ad. (Pedagogický fakulta Masarykovy univerzity, © 2014). Mezi nejčastější problémy venkovských oblastí patří nedostatek pracovních příležitostí, technická infrastruktura, míra služeb, věková a vzdělanostní struktura obyvatel (Kostelecký, Majerová, Sýkora a kol., 2011, s. 109).

Pokud mluvíme o diferenciaci města a venkova vycházíme z toho, že zde nalezneme odlišnosti v sociálním postavení, ekonomickém prostředí, tradicích a historii, což má vliv mimo jiné i na samotnou produkci venkovských oblastí (Deník veřejné správy, © 2018). Na webu Deníku veřejné správy (© 2018) jsou uvedeny hlavní charakteristiky venkovských obcí, které mají vliv na jejich rozvoj. Patří do nich atribut velikosti, růstu (tvoří ho kladné migrační saldo a dokončené domy po roce 1991), lidského potenciálu (reprezentuje ho hlavně indikátor vzdělanosti a je hlavním předpokladem rozvoje venkova) a bydlení (tvoří ho trvale obydlené domy, podíl obyvatel žijících v bytech s přípojkou na zemní plyn).

2.3 Mimoprodukční funkce vinařství

Vzhledem k tomu, že vinařství je součástí českého zemědělství, mimoprodukční funkce vinařství kopíruje mimoprodukční funkci zemědělství.

Boháčková a Hrabánková (2009, s. 25) uvedly, že k zemědělství nelze přistupovat pouze z pohledu produkční funkce – zemědělství není pouze a výrobě potravin a surovin, ale má také určité mimoprodukční funkce. Mezi ně patří funkce environmentální, krajinytvorná, sociální, demografická a vzdělávací. Právě tyto faktory hrají významnou roli v rozvoji venkovských regionů. Díky dokumentu Agenda 2000 bylo publikováno Nařízení Rady

(ES) č.1257/1999 ze 17. 5. 1999 o podporování rozvoje venkova prostřednictvím Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, díky kterému se zapojila zemědělská strukturální politika do rozvoje venkovských oblastí.

Podle Königa a kol. (2009, s. 210) představuje mimoprodukční funkci péče o krajinu, rozvoj venkova, kvalita potravin a příznivější dopad na životní prostředí. Ministerstvo zemědělství (© 2009 – 2018) na svém webu uvedlo, že zemědělství dnes podává veřejnosti i další funkce, mezi které patří např. funkce ekologická a sociální, přičemž se jejich význam v posledních letech zvětšuje.

Osičková (2010, s. 21) uvedla, že z hlediska vinařství jsou důležité vedle funkce produkční a ekonomické také funkce mimoprodukční, které mají význam ekologický, krajinotvorný, sociální (má podíl na osídlování venkova), environmentální a rozvojový z hlediska turistiky a udržování tradic a kultury. Podle Miškolci (2006, s. 72) nelze jednoznačně vymezit všechny mimoprodukční funkce, ale z hlediska zemědělství je chápána jako „vícenásobná“ hodnota nekomoditního charakteru. Jako nejdůležitější lze vymezit funkci ochrany přírody a společensko-ekonomickou. Do environmentální funkce je zahrnutá ochrana přírodních zdrojů formou ohleduplného zemědělského hospodaření, zachovávání a ochrana ekosystémů a vzácných přírodních území a údržba kulturní venkovské krajiny. Funkce společensko-ekonomická má význam především v dlouhodobé potravinové soběstačnosti a bezpečnosti, v příhodných technologiích s ohledem na pohodu zvířat a v přínosu zemědělství z pohledu zachování venkovského kulturního dědictví.

3 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (2017, s. 12-13) vymezila společnou zemědělskou politiku jako hlavní nástroj zemědělské politiky EU. Sice 96% rozpočtu SZP podporuje zemědělství, ale netýká se však pouze této oblasti. Zbývající prostředky se vztahují také na lesnictví a obecnější služby. Fojtíková a Lebieczik (2008, s. 1) podobně uvedli, že zemědělství je jedna z nejaktuálnějších oblastí společného zájmu.

Přijetí SZP pro období 2014-2020 probíhalo v novém institucionálním prostředí, které bylo určeno Lisabonskou smlouvou. Tzn., že společná zemědělská politika byla poprvé přijata spolurozhodováním Evropského parlamentu a Rady. Spolurozhodování bylo zásadou pro schválení víceletého finančního rámce evropských odborů, který stanovuje stropy výdajů EU na sedmileté období 2014 – 2020 (OECD, 2017, s. 12-13).

Parlamentní institut (2008, s. 17) ve svém dokumentu vytvořeném na základě znění Lisabonské smlouvy uvedl, že EU stanovuje a realizuje společnou zemědělskou a rybářskou politiku. Vnitřní trh je rozšířen na zemědělství, rybolov a obchod se zemědělskými produkty (rostlinné a živočišné výroby, rybolovu). Činnost vnitřního trhu spojená se zemědělskými produkty musí být provázena SZP.

Dalším novým institucionálním rysem je zahrnutí kvalitnějšího pozorování a hodnocení do etap politik. Nový společný rámec pro monitorování a hodnocení opatření je nyní součástí SZP na období 2014-2020, podle něhož by mělo být každé opatření v rámci SZP předmětem sledování a hodnocení pro zlepšení jeho kvality a osvědčení jejich návrhů (OECD, 2017, s. 13).

3.1 Zemědělský sektor EU

Pro každý region jsou charakteristické jiné výrobní metody. Fojtíková a Lebieczik (2008, s. 1) vymezili nejzásadnější výhodu zemědělství EU - vysokou kvalitu získávání produktů. Dalším zajímavým faktem je, že cca polovina rozlohy EU se využívá k zemědělství. Mezi základní charakteristiky zemědělství EU patří (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 1):

- Moderní
- Konkurenceschopné
- Udržitelnost a efektivnost
- Udržení a rozvoj venkovského života

Fojtíková a Lebieczik (2008, s. 8) uvedli, že společná tržní organizace je hlavním nástrojem SZP k řízení zemědělské produkce. Víno je touto organizací ovlivněno díky ochraně domácího trhu proti cenám zahraniční konkurence prostřednictvím specifického cla. Tímto způsobem jsou dále chráněny výrobky jako květiny, vejce apod.

Uspořádání zemědělství individuálních členských států ovlivňují jejich geografické a klimatické podmínky. I když se členská základna EU během let transformovala, detailní struktura produktů zemědělského sektoru se zásadně neměnila. Zemědělství je členěno na odvětví obilovin, olejnin, luskovin, okopanin, přadných rostlin, zelinářství a ovocnářství (včetně pěstování květin), vinařství, chmelařství, lesnictví, rybářství a živočišné výroby. Z této struktury lze vyvodit, že na území EU lze vyprodukovat téměř všechny zemědělské produkty, ale každý produkt může být vyprodukován jen v určité oblasti. Jako příklad můžou být uvedeny olivové háje, které jsou typické spíše pro středomořské oblasti. V produkci olivového oleje, whisky, vína, masa ad. se řadí EU mezi světové velmoci (König a kol., 2009, s. 236 - 238).

König a kol. (2009, s. 239 - 240) poznamenali, že v posledních letech roste důležitost ekologického zemědělství hlavně i díky tomu, že stále roste důraz spotřebitelů na kvalitu a bezpečnost potravin (nepoužívají se syntetické pesticidy, chemická hnojiva atd.). Ekologické zemědělství je také šetrnější k ŽP. Charakteristickým znakem zemědělského sektoru EU je rodinná farma, na které pracuje jeden rodinný příslušník na celý pracovní úvazek a další člen rodiny nejvýše na poloviční úvazek.

3.2 Vznik a podstata SZP

1. ledna roku 1962 byla zahájena Společná zemědělská politika (známá též pod zkratkou CAP) (Baldwin a Wyplosz, 2013, s. 59). Lovec (2016, s. 1) uvedl, že Evropská hospodářská komunita zavedla SZP v šedesátých letech k podpoře zemědělství a zemědělských příjmů. Vycházela z cenové a výrobní podpory, která byla vymezena pro každou komoditní skupinu. Ministerstvo zemědělství (© 2009 – 2018) na svém webu uvádí, že SZP je nejstarší politikou Evropského společenství.

Podtext vzniku SZP tvořily ekonomické a politické důvody, jelikož státy po 2. sv. válce nebyly schopny zabezpečovat zemědělskou produkci. Zemědělská produkce je usměrňována přírodními podmínkami jako např. živelnými pohromami, které nelze předpokládat.

Záměrem EHS bylo zabezpečit výživu obyvatel, podpořit rodinné farmy, rozvoj zemědělství, stabilizace příjmů a tím se dopracovat k porovnatelné životní úrovni ve městech a na venkově (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 4 - 5).

V Sedmdesátých letech byl zaveden první soubor strukturálních podpůrných opatření spolufinancovaných EHS. Osmdesátá léta EHS vyrábělo více zemědělské produkce, než byl schopný domácí trh spotřebovat. Aby se zamezilo nadměrným výrobním cenám, některé výrobky musely být z trhu odstraněny. To si vyžádalo finanční zdroje, což mělo za následek nárůst rozpočtových nákladů SZP, a to způsobilo krizi EHK. Začátkem roku 1984 byly stanoveny omezení na množství produktů, na které by byly poskytnuty podpůrné příspěvky, ale nedošlo k omezení produkce a růstu nákladů (Lovec, 2016, s. 1).

3.2.1 Cíle a zásady SZP

Primární cíle SZP vychází z Římské smlouvy z roku 1957, které byly potvrzeny i Lisabonskou smlouvou. Mezi tyto cíle patří **zintenzivnění výkonnosti zemědělství** díky technickému vzestupu a nejvhodnějšímu využití výrobních faktorů (hlavně pracovní síly), **zabezpečení řádné životní úrovně zemědělského obyvatelstva** (především nárůstem jednotlivých příjmů osob pracujících v zemědělství), **upevnění trhu, systematické vybavování** zemědělskými výrobky a **zaručení adekvátní ceny pro spotřebitele** (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018). K plnění cílů byla vytvořena společná organizace zemědělských trhů (Parlamentní institut, 2008, s.17-18).

Dle webu Ministerstva zemědělství (© 2009 – 2018) představují cíle SZP zejména kvalita produkce potravin, udržitelné hospodaření s přírodními zdroji, opatření v oblasti klimatu a vyrovnaný územní rozvoj.

Fojtíková a Lebiezík (2008, s. 6 - 7) definovali 3 hlavní zásady stanovené v začátcích SZP, které jsou v upravené formě aplikovány dodnes.

- **Zásada společného trhu, kde se zavádějí společné ceny** = souvisí s volným pohybem zemědělské produkce mezi členskými státy EHS (zbavení se cel, kvót apod. a vytvoření společných cen zemědělských produktů)
- **Zásada preference společenství** = preference zemědělské produkce vytvořené v EHS, záštita zemědělců EHS před konkurenčními dovozy ze třetích zemí, podpora vývozu zemědělských výrobků EHS na světové trhy

- **Zásada finanční solidarity** = úhrada dotací domácím výrobcům jako motivace ke zvyšování zemědělské produkce a to i při vývozu na trhy do třetích zemí

3.2.2 Nástroje SZP EU

Zemědělský trh je diferenciován a členitý, proto jsou řídicí nástroje definovány pro samostatné skupiny výrobků zvlášť. Společná politika je prosazována ve formě zbožových skupin, které jsou charakteristické růzností, oběhu a spotřebou produkce. Každá zbožová skupina představuje zvláštní režim regulace. Řízení zemědělského sektoru v EU je zabezpečováno následujícími mechanismy (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 7 - 8):

- **Jednotnými pravidly pro dovoz zemědělských výrobků ze třetích zemí**
- **Opatření podporující strukturální změny v zemědělství**
- **Společnou tržní organizací (CMO)**

Společná tržní organizace

Představuje hlavní nástroj SZP k zabezpečení příjmů zemědělcům, stabilizaci trhu a k řízení zemědělské produkce. CMO korigují cca 95 % zemědělské produkce v EU a dělí se na 4 skupiny. První skupina zahrnuje tržní organizace s garantovanými minimálními cenami a odbytem. Je určena k nákupu přebytků a ochraně proti levnějším dováženým produktům. Funguje to tak, že jestliže cena poklesne pod určitou mez, tržní organizace vykoupí jakékoliv množství této produkce, které skladuje nebo prodá na trzích třetích zemí. Tento druh je upotřebován u cca 70 % produkce (obiloviny, rýže, cukr, mléčné výrobky, hovězí ad.). Druhá skupina je používána u cca 25 % produkce, u které je zabezpečena ochrana domácího trhu prostřednictvím specifického cla, které má za úkol ochranu proti nižším cenám u zahraniční konkurence (květiny, víno ad.). Třetím typem je skupina produktů (řepa, luštěniny ad.), u které EU slíbila neměnnost dovozního cla (u cca 2 % produkce). Poslední typ produkce obsahuje celkovou podporu, která se vyplácí na jednotku opracovávané půdy nebo vyprodukovanou velikost produkce. Je využívána u cca 1 % produkce (chmel, len ad.) (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 7 - 9)

Společná organizace zemědělských trhů je odkázána na příslušný produkt, podle kterého má jednu z následujících forem (Parlamentní institut, 2008, s.17-18):

- Evropská organizace trhu
- Kolektivní zásady hospodářské soutěže
- Závazná spolupráce různých vnitrostátních systémů organizace trhu

Společná organizace trhu je rozdělena na dvě základní části – rostlinnou a živočišnou výrobu. Záměrem společné organizace trhu je řízení nabídky výrobků tím způsobem, aby nebylo dosaženo jejího kolísání. Vztahuje se k výrobkům po prvním zpracování (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018).

Společná organizace trhu s vínem

Zřízení uvolňování financí z EU se od 1.8.2014 týká vládního nařízení č. 142/2004 Sb., o ustanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace zemědělských trhů v oblasti vinařství a vinohradnictví. Dané nařízení je zaměřeno na podporu soukromého skladování stolního vína, hroznového moštu, zahuštěného hroznového moštu, zahuštěného hroznového moštu k produkci hroznové šťávy, podporu na užití zahuštěného hroznového moštu a rektifikovaného moštového koncentrátu ke zvýšení obsahu alkoholu vinařské produkce, podporu destilace a restrukturalizaci a přeměnu vinic (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018).

3.3 Financování SZP EU

Společná zemědělská politika je podporována zdroji evropského rozpočtu. K tomuto záměru byl zformován v roce 1962 Evropský zemědělský záruční a orientační fond, který financoval SZP od roku 1970 do roku 2006. Fond byl tvořen dvěma částmi: záruční (90 % výdajů SZP) a orientační (10 % výdajů SZP). Záruční část byla určena k úhradě intervenčních opatření, vývozní podpoře, přímých plateb a k podpoře rozvoje venkova. Orientační část měla za úkol financovat dlouhodobé strukturální změny v zemědělství. V roce 2007 vznikly dva nové fondy – Evropský zemědělský záruční fond a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, z nichž byl každý zaměřen na jeden ze dvou pilířů SZP. I přes klesající tendenci prezentují výdaje SZP okruh, do kterého plyne největší část společných zdrojů. Výdaje na SZP byly od roku 2013 striktně sledovány tím způsobem, aby nebyly překračovány výdajové stropy (Fojtíková a Lebedzik, 2008, s. 6 - 7).

V roce 2006 byl odsouhlasen finanční rámec pro období 2007 – 2013. Oblast „Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi“, obsahovala zemědělský rozpočet a rozpočet na rozvoj venkova, životního prostředí a rybolovu. Prvkem přípravných jednání o finančním výhledu na období 2007-2013 byla i kontrola financování SZP (Evropský parlament, © 2018). Na období 2007 - 2013 bylo na SZP vyhrazeno 43% z celkového rozpočtu EU (cca

55 miliard EUR ročně) a 0,5 % HDP EU. Přibližně 80 % výdajů bylo směřováno do prvního a 20 % do druhého pilíře SZP (Vláda České republiky, © 2005 – 2018).

V mnoha ohledech může být SZP na období 2014-2020 popsána jako navazující SZP na období 2007-2013. Její celkové financování je téměř neměnné a struktura dvou pilířů je zachována. Současně jsou ale zavedena nová opatření, zvýšená flexibilita a závaznější nástroje (OECD, 2017, s. 21).

3.3.1 Financování SZP pro období 2014-2020

SZP na období 2014-2020 byla formálně schválena v prosinci 2013 a zaváděla se postupně od roku 2014. Členské státy zpracovaly a prezentovaly své národní programy rozvoje venkova v rámci 2. pilíře. Tržní opatření a většina přímých plateb byla financována z evropského zemědělského záručního fondu (1. pilíř). Opatření založená na programech rozvoje venkova předložených členskými státy EU jsou financovány z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (2. pilíř). Míra spolufinancování je určena nařízením EU, a příspěvek EU je z pravidla vyšší v méně rozvinutých regionech (OECD, 2017, s. 22).

V období 2014-2020 je zemědělství zahrnuto ve druhé kapitole pod názvem "Udržitelný růst: přírodní zdroje". Na SZP je určena maximální částka 362,787 miliard EUR (cca 51,827 miliard EUR ročně), přičemž jsou zhruba tři čtvrtiny výdajů orientovány do prvního pilíře. Výdaje na SZP byly ve srovnání s předchozím obdobím sníženy a pro stávající období představují 37,8 % rozpočtu EU (Vláda České republiky, © 2005 – 2018).

Celkový rozpočet SZP, včetně spolufinancování a doplňků členských států, se během sedmi let trvání SZP v období 2014-2020 zvýšil na 426 miliard EUR (z toho 14% financuje členské státy). Zákonné podíly spolufinancování jsou diferencovány podle typu plateb a regionů. Opatření společné organizace trhu představují 4% celkového rozpočtu, a vynakládají se na úrovni EU, s výjimkou vína, bavlny a olivového oleje, které jsou připsány členským státům. Zbýlých 96%, včetně pilíře EAGF (1. pilíř) a EZFRV (2. pilíř), se připisuje členským státům, které je podle možností přidělují podle politických rozhodnutí (OECD, 2017, s. 22).

3.4 Reformy SZP EU

Sorrentino, Henke a Severini (2011, s. xix) uvedli, že stále existuje potřeba přizpůsobit zemědělskou politiku výzvám, kterým čelíme, ale ještě více ke změnám, které přicházejí,

přestože již byla SZP reformována. Začala zásadně s McSharryho reformou, pokračovala v Agendě 2000, po níž následovaly reformy z roku 2003. Tito autoři také uvedli, že nejzásadnější je otázka - Jak nasytit svět s více než miliardou hladovějících lidí, s každoročním nárůstem 80 milionů lidí a 1 miliardou lidí, kteří se stěhují z venkovských oblastí do městských zón?

Lovec (2016, s. 1) uvedl, že od počátku devadesátých let procházela SZP řadou reforem. Během devadesátých let byla cenová podpora hlavních skupin produktů omezená. Namísto toho byly zavedeny vyrovnávací platby založené na minulých výrobních a cenových podporách. V roce 2000 byla přímá podpora z většiny oddělena od produkce, což znamená, že zemědělci již nebyli vázáni vyrábět určité produkty. Očekávalo se však, že budou dodržovat předpisy o výrobních normách EU a udržovat půdu v dobrých zemědělských a ekologických podmínkách, které byly definovány každým členským státem. Většina zbývajících cenových podpor byla přenesena do režimů přímých plateb.

McSharryho reforma

Díky zastaralosti a liberalizaci světového obchodu bylo na konci osmdesátých let jisté, že SZP bude potřebovat reformu. Tato reforma se uskutečnila v roce 1992, jež nastolila ústupek mezi povinností snížení cenových dotací a zároveň uchování adekvátních příjmů zemědělců. Byly zredukovány dotace limitované objemem výroby, a naopak byly podpořeny dotace na výrobní faktory, čímž pádem nebyly dotace závislé na objemu výroby a byly orientovány rovnou na výrobce. Tato reforma se dotkla hlavně pěstování obilovin a produkce hovězího masa (v těchto sférách byly náklady SZP nejvyšší). Tím pádem se stáhl cenový zásah a vzrostl smysl nahrazování (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018).

Fojtíková a Lebieczik (2008, s. 13) uvedli, že tato reforma měla za následek první zlomové změny. Transformace se dotkla cca tří čtvrtin zemědělské produkce. Reforma byla považována za úspěšnou, i když primární zásady SZP zůstaly nezměněny. Hlavní úpravu, kterou tato reforma přinesla, byl přechod plošně vyplácené finanční podpory na přímé platby.

I přes McSharryho reformu byly náklady na SZP stále hodně vysoké (kolem 40 miliard EUR v roce 1994). V návaznosti na tuto situaci prezentovala Komise v roce 1997 souhrnný materiál – Agenda 2000 – *Za silnější a širší Evropu* (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018). Více k této reformě v kapitole „3.7 SZP ve vztahu k venkovským regionům“ podkapitola „3.7.1 AGENDA 2000“.

Mid-term Review

Záměrem přezkumu v roce 2003 bylo zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství uvnitř i mimo EU, ochrana ŽP, welfare (kvalita a bezpečnost zvířat) a přestup z podpory výrobku na podporu výrobce. Tím mělo být dosaženo zaměření výrobce na rozhodování podle impulsů trhu a preferencí společnosti, čímž mělo dojít k vytlačení komodit, které jsou těžko uplatnitelné na trhu. Reforma byla soustředěna do sedmi okruhů (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018):

- Decoupling = odstranění vazby na produkci (výrobce získá jednu platbu místo několika plateb)
- Cross – compliance = dodržování norem na úrovni farmy (zákonem určené požadavky na hospodaření – např. zdraví zvířat, rostlin, ŽP ad.)
- Modulare = přesunutí přímých podpor zemědělců na rozvoj venkova
- Degresivita = finanční disciplína (u farem s platbami nad 5 000 EUR)
- Rozvoj venkova = podpora kvality potravin, welfare, nové technologie, podpora mladých farmářů, programy kvality potravin ad.
- Audit farem = poradenský systém (pomoc zemědělcům při uplatnění standardů v agroenvironmentální sféře, sféře kvality a bezpečnosti potravin a cross - compliance)
- EAGGF = Rozdělení Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu pro zemědělství
  - EAGRD = Evropský zemědělský záruční fond pro přímé platby
  - EAFRD = Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Health Check

Health Check neboli kontrola funkčnosti proběhla v roce 2008 v podobě dohody členských států, díky níž byly vymezeny nové výzvy pro zemědělství (řízení rizik, klimatická změna, biopaliva, voda, biologická rozmanitost), a která se týkala (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018):

- rozšíření podpory citlivých oblastí zemědělství
- financování opatření v rámci programu rozvoje venkova z dodatečně měněných prostředků
- sazby povinné modulace - určena na 10 % do roku 2013

- vyřazení zemědělských podniků s platbou od 100 000 EUR do 300 000 EUR z pokrokové změny
- dodatečné pokrokové změny u podniků s platbou nad 300 000 EUR ve výši 4%
- míry financování měněných prostředků ze zdrojů EU (podpora EU ve výši 75 % u základní sazby a 90 % v regionech konvergence – celá ČR kromě Prahy)

V říjnu 2011 Evropská komise zveřejnila své návrhy legislativních konceptů na reformu Společné zemědělské politiky (SZP) EU (Environment, Food and Rural Affairs Committee, 2012, s. 5). Podle webu Ministerstva zemědělství (© 2009 – 2018) zahrnoval legislativní balíček k budoucímu směřování SZP návrhy týkající se přímých plateb, společné organizace trhů, rozvoje venkova a horizontálních otázek.

Koncept legislativních návrhů obsahoval nařízení o přímých platbách, jednotnou společnou organizaci trhu, podporu rozvoje venkova a financování, řízení a monitorování. Komise doporučila nahrazení existujících přímých plateb (v rámci 1. pilíře) základní platbou doplněnou dodatečnou platbou podmíněnou zemědělci, kteří dodržují určité zemědělské postupy prospěšné pro klima a životní prostředí financované z 30% celoevropského 1. pilíře. Příjem "ekologického" doplňku k základní platbě bude vyžadovat, aby zemědělci plnili určité jednoduché, všeobecné, mimosmluvní a roční akce, které přesahují rámec podmíněnosti a jsou spojeny se zemědělstvím. Komise chtěla, aby byl návrh odsouhlasen do konce roku 2012 s cílem umožnit jeho realizaci od ledna 2014. To se nepovedlo např. kvůli k tomu, že není možné ratifikovat konečnou dohodu, aniž by byl schválen příští víceletý finanční rámec (Environment, Food and Rural Affairs Committee, 2012, s. 5).

Komise navrhla 3 povinné ekologizační aktivity (Environment, Food and Rural Affairs Committee, 2012, s. 5):

- udržení ploch trvalých travních porostů
- diverzifikaci plodin
- oblasti s ekologickým zaměřením

Druhý pilíř SZP umožňuje poskytnout platby spolufinancované členskými státy na programy orientované na (Environment, Food and Rural Affairs Committee, 2012, s. 5):

- zkvalitnění životního prostředí a venkova
- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství
- zlepšení kvality života ve venkovských oblastech a usnadnit diverzifikaci venkova

Rada EU se dopracovala v roce 2013 k dohodě mezi ní, Evropským parlamentem a Komisí, o kolektivním stanovisku k legislativním návrhům k budoucí podobě SZP, která byla spjata také s Víceletým finančním rámcem 2014 – 2020 (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018).

3.4.1 Reforma v odvětví vína

Motivem této reformy tohoto odvětví byl klesající odbyt evropských vín a růst dovozu vín ze třetích zemí. Hlavní cíle reformy byly (EU-Media, s.r.o., © 2004 – 2016):

- posílit konkurenceschopnost evropských vinařů, zajistit stálá odbytí a dosáhnout nových
- vybudovat srozumitelná a čistá pravidla pro vinařské odvětví
- zformovat nový systém pro vinařský sektor, který respektuje nejlepší tradice evropského vinařství
- upevnění sociální organizace venkovských oblastí s respektem na životní prostředí

V roce 2008 přijala Rada EU reformu společné organizace trhu s vínem. Cílem reformy bylo zkvalitnit konkurenceschopnost výrobců vína v EU a vyrovnat poptávku a nabídku v daném odvětví. Reforma zahrnuje dva systémy podpory – podpora klučení a restrukturalizace vinic a změny jejich odrudové struktury (Evropský účetní dvůr, © 2018).

Podle Fojtíkové a Lebiezika (2008, s. 21) je základem zkvalitnit využívání rozpočtu k zabezpečení produkce vína v EU. Prostředky reformy jsou např. uplatnění jednotné platby pro zemědělský podnik, rozšíření výroby díky zrušení systému redukce výsadby, vnitrostátní finanční rámec (adaptace opatření státu na své konkrétní situace), zabezpečení rozvoje venkova (podpora mladých zemědělců, odborné vzdělávání), usnadnění pravidel pro označování výrobků, režim klučení (uhrazení zvláštního příspěvku pěstitelům, kteří dobrovolně opustí odvětví), zákaz přidávání cukru k obohacení vína a propagace vína.

Tato reforma byla zaměřena na propagaci evropských vín ve třetích zemích. Mezi nové principy patřil zákaz doslazování vína cukrem, zrušení dotací na doslazování moštem ad. To však vyvolalo nevole členských zemí, které by byly kvůli své geografické poloze znevýhodněny – mezi těmito zeměmi byla i ČR. To mělo za výsledek souhlas k mírně limitovanému doslazování (EU-Media, s.r.o., © 2004 – 2016).

V návaznosti na tuto reformu zjistil Účetní dvůr, že zabezpečení restrukturalizace a transformace vinice posílila konkurenceschopnost zemědělců, ale klučení bylo

nedostatečné. Reforma také vedla k nárůstu produkce vína a proto je potřeba zajistit nové prodejní trhy (Evropský účetní dvůr, © 2018).

3.5 SZP ve vztahu k venkovským regionům

K rozvoji venkova nebylo v prvních desetiletích činnosti SZP nijak přihlíženo. Prvním příznakem pozornosti k venkovu byly výsledky Earth Summitu v Rio de Janeiru v roce 1992, kdy se společnost začala více interesovat o udržitelnost zemědělství z hlediska životního prostředí. Nicméně až Agenda 2000 (z roku 1997) představovala prvotní úmysl na zhotovení soudržné politiky rozvoje venkova a změnu financování SZP tím, že byl zvýšen rozsah finančních prostředků na rozvoj venkova a naopak objem finančních prostředků na SZP byl redukován. V roce 2002 byla sestavena tzv. průběžná zpráva o stavu SZP. Ta měla význam pro rozvoj venkova v utužení významu politiky rozvoje venkova a zvýšení objemu finančních prostředků na ni určených včetně ochrany krajiny. V roce 2008 byla připravena průběžná zpráva o stavu SZP, díky níž se obměňování ještě zvýšilo (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014).

Před vstupem ČR do EU měl význam z hlediska financování rozvoje venkova program SAPARD, který měl za úkol podílet se na zakládání práva EU v území SZP a řešit v těchto oblastech problémy spojené se zemědělským sektorem a venkovskými oblastmi. Po vstupu ČR do EU byl tento program nahrazen OP Zemědělství (2004-2006), který měl jako jednu z priorit rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání. V období 2007-2013 figuroval v této problematice Program rozvoje venkova ČR, který se vztahoval k novému Evropskému zemědělskému fondu pro rozvoj venkova. Program figuruje i v období 2014-2020, ale byla mu odebrána malá část financí (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014).

3.5.1 Agenda 2000

Nejnovější reformy Agenda 2000 byly sjednané na berlínském zasedání Rady ministrů v roce 1999. Tyto reformy znamenají prohloubení a rozšíření reforem z roku 1992. Snížila se cenová podpora u obilovin a hovězího masa. Proto se přímé platby v těchto odvětvích zvýšili, aby zemědělci alespoň částečně kompenzovali snižování cen. Taková reforma s podporou snižování cen a zavedením přímých plateb se předpokládala v odvětví mléka (až od roku 2005). Postupy cenové podpory v odvětví **stolního vína** se zjednodušují, společně s omezeným zavedením nových práv na výsadbu (Swinnen, 2001, s. 4-5).

Pro rozvoj venkova je AGENDA 2000 revolučním dokumentem, ve kterém byl poprvé vyzdvížen. Tímto dokumentem vznikl nový přístup, který byl oproti starému zaměřen na konkurenceschopnost venkovských oblastí, využití nevyužitých aktiv a různé sektory venkovských ekonomik (turistika, IT technologie apod.). Nově také prosazuje použití investic jako nástroje k dosažení těchto cílů s klíčovými aktéry z veřejné správy, ale i soukromého sektoru (Pedagogický fakulta Masarykovy univerzity, © 2014).

Ministerstvo zemědělství (© 2009 – 2018) uvedlo na svém webu, že souhrnný materiál Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu identifikoval 5 primárních okruhů, ve kterých je potřeba reforma (patřilo sem i zemědělství). Tato reforma přispěla k redukci intervencí na trhu díky poklesu intervenčních cen (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018).

Tlak na reformu lze shrnout do následujících okruhů (Swinnen, 2001, s. 4-5):

- Světová obchodní organizace
- Další obchodní jednání
- Bezpečnost potravin a ekologické zájmy
- Východní rozšíření EU

3.6 Podpora rozvoje venkova v EU a ČR

Šubrt a kol. (2014, s. 54) vymezil prostředek pro vykonávání evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti, který představují strukturální fondy EU, přičemž je kladena za cíl regulace disparit mezi úrovní rozvoje regionů a členských států EU a rozsahu stagnace nejvíce znevýhodněných regionů. Co se týče národní úrovně podpory venkova, v té se angažuje Ministerstvo pro místní rozvoj.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova představuje finanční nástroj na podporu rozvoje venkova. Vztahuje se k společné zemědělské politice EU a je součástí ESI fondů. EAFRD funguje ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšení životního prostředí a krajiny nebo kvality života ve venkovských oblastech a diferenciaci hospodářství venkova. V ČR jsou prostřednictvím tohoto fondu financovány projekty prezentované do tzv. Programu rozvoje venkova ČR, jehož řídicím orgánem je Ministerstvo zemědělství ČR a zprostředkujícím subjektem Státní zemědělský intervenční fond (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, © 2012).

Program rozvoje venkova ČR

Dne 26.5.2015 byl schválen Program rozvoje venkova ČR na období 2014-2020, který disponuje finančními prostředky směřovanými do českého zemědělství ve výši 3,5 miliardy EUR (96 miliard korun), přičemž 2,3 miliardy EUR pochází z unijních rozpočtů a 1,2 miliardy EUR z rozpočtu ČR. Úkolem tohoto programu je regenerace, udržení a zkvalitnění ekosystémů, které jsou závislé na zemědělství zejména díky agro-environmentálním opatřením, dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství, krajinná infrastruktura, rozlišování ekonomických aktivit na venkově se záměrem budovat nová pracovní místa a zlepšit hospodářský rozvoj. Podpora je směřována především k metodě LEADER (Ministerstvo zemědělství, © 2019-2018).

Podle Pavlíka (2014, s. 106) vznikla díky EU tzv. metoda LEADER (propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku), kvůli které vzniklo v ČR 179 regionálních sdružení pod označením MAS – Místní akční skupina. Předmětné skupiny mohou mít odlišnou právní formu a sjednocují zástupce veřejné správy, neziskového sektoru a místních podnikatelů, kteří kolektivně spolupracují na projektech, na které mohou žádat o dotační příspěvky.

Metoda LEADER je založena na principu zdola-nahoru. Tzn., že návrhy a projekty by měly vystupovat z myšlenek a pobídek venkovských subjektů a občanů – tedy zdola. Primárním záměrem MAS je zkvalitnění života a životního prostředí ve venkovských oblastech. Jeden z instrumentů je získávání a rozdělování dotačních prostředků (Národní síť Místních akčních skupin ČR, © 2018).

3.7 Podpora vinohradnictví a vinařství v EU a ČR

Podpora rozvoje venkova úzce souvisí také s podporou vinohradnictví a vinařství. Pro podporu vinohradnictví a lesnictví lze také využít Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, pod který spadá Program rozvoje venkova ČR (viz. Podkapitola Podpora rozvoje venkova). Jako další lze v rámci vinohradnictví a vinařství využít dotační program Podpora vinařství, vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji pro rok 2018 či Vinařský fond.

Program rozvoje venkova ČR

Dle webu Ministerstva pro místní rozvoj (© 2012) je hlavním cílem programu regenerace, udržení a zkvalitnění ekosystémů vázaných na zemědělství hlavně díky agro-environmentálním opatřením, dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura. Program podporuje diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem vytvářet nová pracovní místa a zvýšit hospodářský rozvoj.

Podporované oblasti na základě priorit (Ministerstvo pro místní rozvoj, © 2012):

- *Priorita 1: Podpora předávání poznatků a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech*
- *Priorita 2: Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů*
- *Priorita 3: Podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství*
- *Priorita 4: Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím*
- *Priorita 5: Podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu*
- *Priorita 6: Podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech*

V rámci podpory vinohradnictví a vinařství lze využít Priorita 2 - Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů. Sice se tato prioritní osa zaměřuje celkově na zemědělské projekty, v rámci diplomové práce bude adaptována na malé a střední vinaře. Priorita 2 se dále dělí na tři okruhy – prioritní oblast 2A, prioritní oblast 2B a prioritní oblast 2C. Prioritní oblast 2A je zaměřena na „zlepšení hospodářské výkonnosti všech zemědělských podniků a usnadnění jejich restrukturalizace a modernizace, zejména za účelem zvýšení míry účasti na trhu a orientace na trh, jakož i diverzifikace zemědělských činností“. Prioritní oblast 2B

je zaměřena na *usnadnění vstupu dodatečně kvalifikovaných zemědělců do zemědělského odvětví a zejména generační obnovy*. Prioritní oblast 2C se soustředí na *zlepšení ekonomické výkonnosti lesního hospodaření* (Ministerstvo pro místní rozvoj, © 2012). Z toho plyne, že prioritní osy 2A a 2B se dají vztáhnout k podpoře vinohradnictví a vinařství.

K podpoře vinohradnictví a vinařství lze dále využít Prioritu 3 - Podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracovávání zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství, která zahrnuje prioritní oblast *zlepšení konkurenceschopnosti prvovýrobci jejich lepším začleňováním do zemědělsko – potravinářského řetězce prostřednictvím programů jakosti, přidáváním hodnoty zemědělských produktů, a podporou místních trhů a krátkých dodavatelských řetězců, seskupení producentů a mezioborových organizací* (Ministerstvo pro místní rozvoj, © 2012).

Dotační program Podpora vinařství, vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji pro rok 2018

Vyhlašovatelem je Jihomoravský kraj, který prostřednictvím tohoto programu se snaží dosáhnout určitých cílů. Mezi tyto cíle zaměřené na Jihomoravský kraj patří (Dotační portál Krajského úřadu Jihomoravského kraje, © 2018):

- podpora oboru vinařství a vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji
- propagace oborů
- vzdělávání
- spolková činnost
- zabezpečení technického zařízení pro pořádání výstav
- pořizování meteorologické stanice, informačních panelů, propagačních materiálů

Předmětný dotační program vystupuje ze Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020, priority 4 (Dlouhodobá životaschopnost znevýhodněných částí kraje), opatření 4.5. (zemědělství a péče o krajinu). Žadatelem v rámci Jihomoravského kraje mohou být obce, dobrovolný svazek obcí či spolek nebo zájmové sdružení právnických osob nebo obecně prospěšná společnost, které jsou spolkem/svazkem zahrádkářů či vinařství a vinohradnictví. Na dotační program je určena částka 1 mil. Kč, přičemž je dotace

vyplácena ex-post (zpětně). Pro tento program je také specifikována minimální výše dotace, která činí 25 000 Kč a stejně tak maximální výše dotace, která je ve výši 100 000 Kč (Dotační portál Krajského úřadu Jihomoravského kraje, © 2018).

Vinařský fond

Zákonem o vinohradnictví a vinařství č. 321/2004 byl založen na Vinařský fond, pro jehož vzor posloužily srovnatelné instituce v sousedních vinařských zemích (Německo, Rakousko). Hlavní smyslem Vinařského fondu po vstupu ČR do EU je podpora výsadby vinic, marketing vína, vzestup vinařské turistiky a informovanost veřejnosti o vinohradnictví a vinařství. Pro určení domácí produkce vína vznikla značka „Vína z Moravy, vína z Čech“, která má za úkol propagaci domácích vín. Jako úspěšný projekt lze označit projekt „Svatomartinské“ (každoroční předvedení mladých vín s datem 11.11. na trh pod společnou značkou). Vinařský fond také přispívá k realizaci akcí spojených s vinařskou tematikou po celé ČR (vinobraní, výstavy, otevření sklepy apod.). Nástroje pro Fond tvoří zejména odvody za víno a vinice a zákonný příspěvek státu (Vinařský fond České republiky, © 2006-2018).

4 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR

Zemědělství spadá pod Ministerstvo zemědělství ČR. Zemědělská politika zahrnuje (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 26):

- Zemědělskou výrobu
- Potravinářskou výrobu
- Lesní a vodní hospodářství

V ČR je cca 50 000 zemědělských subjektů a 1 mil. vlastníků zemědělské půdy. Právnícké osoby obhospodářovávají kolem 70 % zemědělské půdy. Zemědělské podniky se více zaměřují na rostlinnou výrobu a živočišná produkce upadá (Investiční web, © 2018).

Zemědělská politika byla mimo jiné vytvořena v souvislosti se začleňováním problematiky ochrany životního prostředí do zemědělství (Jelínek, 2005, s. 116).

Vývoj zemědělství se člení na 2 etapy. Před vstupem do ČR - první etapa spadá do období od roku 1993 (vznik ČR) do vstupu ČR do EU a druhá etapa - po vstupu do EU (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 26).

4.1 Zemědělská politika ČR před vstupem do EU

Po ukončení centrálního řízení ekonomiky a zavedení tržního hospodářství prošlo zemědělství určitou transformací. Během centrálního řízení stát hodně upřednostňoval zemědělský sektor. Díky změně na tržní hospodářství zaznamenalo zemědělství tlak na adaptaci novým ekonomickým podmínkám a odbytovému potenciálu (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 26).

Dle Fojtíkové a Lebiezika (2008, s. 26 - 27) soukromý sektor na konci roku 1989 v podstatě neexistoval, protože dvě třetiny zemědělské půdy spravovala jednotná zemědělská družstva a zbytek patřil státním statkům. V návaznosti na tuto situaci bylo zásadním posláním reformovat vlastnická práva k půdě a zemědělskému vlastnictví prostřednictvím restitucí, privatizací a transformací. Zemědělství po roce 1990 se dá rozdělit do tří etap, které absolvovalo. V první etapě (1990 - 1993) došlo k nekompromisní adaptaci zemědělství novým sociálně-ekonomickým podmínkám zformovaným po roce 1989 a došlo ke značnému snížení zemědělské produkce (až o 23%). Bylo dosaženo restitucí půdy a zemědělského majetku, přeměny zemědělských družstev a privatizace

státních podniků. Účast zemědělských družstev na zemědělské půdě klesl v roce 1989 z 61,4 % na 49,4 %.

Následovala druhá etapa, která se vyznačuje stádiem stabilizace a začátku obratu. Došlo ke zmírnění meziročního poklesu hrubé zemědělské produkce, postupovala obnova vlastnických vztahů, konsolidovala se podnikatelská struktura a byla dokončena privatizace státních statků (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 27).

Třetí etapa (1996 – 1998) byla charakteristická stagnací a degesí zemědělství. Došlo opět k poklesu hrubé zemědělské produkce a obchodní společnosti začala vytlačovat zemědělská družstva. Tyto etapy nelze jednoznačně rozčlenit do určitých časových období, jelikož každá etapa spolu úzce souvisí a každá má v sobě zrod té další. Přeměně zemědělství v ČR po roce 1989 souvisela také s přípravou vstupu ČR do EU, přičemž se zemědělství stalo jednou z nejdůležitější, ale také nejrozporuplnější okruhu vyjednávání (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 27 - 28).

4.1.1 Zemědělský sektor před vstupem do EU

Zemědělský sektor před vstupem do EU byl typický např. vysokým obsahem pronajaté půdy, převládající produkční pozicí družstev a společností (právnických osob), duálním podnikovým uspořádání, značnou třígenerační zadlužeností podniků a neexistencí kapitálu, vysokou diferenciací ve výkonnosti podniků, nízkou technickou účinností výrobních faktorů, nízkými cenami u některých výrobních faktorů, vysokým podílem orné půdy ad. (Fojtíková a Lebieczik, 2008, s. 29).

4.1.2 Příprava vstupu ČR do EU

Příprava vstupu ČR do EU započala roku 1997 a byly akceptovány určité závěry. Bylo stanoveno přechodné období (7 let) pro získávání zemědělské půdy a lesů státními příslušníky členských států EU, pro zvolené zpracovatelské potravinářské výrobky na splnění veterinárních a hygienických standardů do 31.12.2006, pro 9 podniků s klecovými chovy nosnic na realizaci podmínek welfare (výška klecí) do 31.12.2009. Úvodní výše přímých plateb pro ČR byla vymezena na hladině 25 % přímých plateb EU-15 v roce 2004 s 5 % nárůstkem do roku 2007. Zemědělství ČR měla být vyplacena přímá podpora do výše 40 % úrovně přímých plateb, kterých dosáhli zemědělci v EU-15. Od roku 2008 mělo být dosaženo pravidelného nárůstu 10 % až do roku 2013. Dalším důležitým závěrem bylo členění ČR do dvou vinařských oblastí – Čechy a Morava. Byla dohodnuta výjimka ze

závazku destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě v oblasti Moravy, a byla dohodnuta práva na novou výsadbu vinic ve výši 2 % z výměry vinic před vstupem do EU - tj. 270 – 300 ha. (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 28).

4.2 Zemědělská politika ČR po vstupu do EU

ČR se stala součástí EU dne 1. 5. 2004, a tím byl vytvořen základ novodobé historie českého zemědělství. V roce 2003 byla přijata na summitu EU reformní opatření SZP, ze kterého, společně s Přístupovou smlouvou mezi ČR a EU a z dalších legislativních opatření EU, vychází základní podmínky zemědělství ČR v EU. V tomto období vláda vypracovala novou Koncepti agrární politiky ČR, která je navržena do 4 částí. První část – Formulování základní strategie – vize pro zemědělství ČR se věnuje souhrnným poměrům a záležitostem, které budou mít vliv jak na zemědělství EU, tak konkrétně i na české zemědělství. Druhá část – Agrárně politický rámec pro zemědělství ČR v prostředí EU se zabývá formou a strukturou přímých plateb na zemědělství. Třetí část – Koncept zemědělské politiky ČR po vstupu do EU se věnuje koncepci zemědělské politiky ČR pro období 2004 – 2013. Závěrečná část se zabývá očekávanými dopady Konceptce zemědělské politiky ČR po vstupu do EU do ekonomiky a struktury agrárního sektoru ČR. Konceptce je zaměřena na odvrácení opouštění zemědělské půdy, zlepšování konkurenceschopnosti potravinářských a zemědělských výrobků, zkvalitnění podoby zemědělské kulturní krajiny a v neposlední řadě také hlubší propojení zemědělství s rozvojem venkova (Fojtíková a Lebiezík, 2008, s. 31 - 32).

Vstup do EU byl pro Českou republiku revolučním obdobím, které je spojeno s volným evropským trhem, s konkurencí, ale zároveň i s možností provozních a investičních dotací, které vylepší ekonomickou výkonnost. Tyto dotace ale mohou vést ke snížení efektivity a produktivity výroby, protože daný podnik se může stát více podřízeným státním podporám, než tržním podmínkám. Naopak jako kladný efekt lze uvést technologickou modernizaci českého zemědělství. Vstupem ČR do EU došlo k významné transformaci českého zemědělství. Vzrostla rozloha plochy pro pěstování pšenice, kukuřice, řepky olejky ad. Naopak rozloha plochy pro pěstování brambor a zeleniny klesla stejně jako chov prasat a drůbeže, což je spojeno se ziskovostí a konkurenceschopností daných odvětví (Erste Grantika Advisory, a.s., © 2018).

Dokument **Horizontální plán rozvoje venkova** byl listinou přijatou roku 2004 v rámci začlenění zájmů životního prostředí do zemědělské politiky ČR. Jeho záměrem je ochrana

a udržení životního prostředí snížení znehodnocení půdy a znečišťování vod, regenerace a ochrana stanovišť volně žijících zvířat a planých rostlin ad. (Jelínek, 2005, s. 116 – 117).

4.2.1 Současné tendence vývoje zemědělství v ČR

V posledních letech dochází ke snižování živočišné výroby, výrobků náročných na management, marketing, množství a kvalitu práce, a snižování výměry krmných plodin. V ČR má v současné době převahu velkovýrobní charakter s přesilou najaté práce a půdy s malou diverzifikací činností. To má za následek vyšší senzibilitu na změny podmínek na trhu. ČR je typická také poměrně značným podílem znevýhodněných zemědělských oblastí a vyšším věkovým průměrem pracovníků. Na druhou stranu je pro české zemědělství v posledních letech charakteristické zvýšení produktivity. Co se týče vývoje trhu s půdou, jakožto základním výrobním faktorem v zemědělství, dochází k nárůstu investičních záměrů, přičemž to závisí na její kvalitě, poloze, potenciálu apod. Průměrné ceny zemědělské půdy v ČR dlouhodobě rostou (Erste Grantika Advisory, a.s., © 2018).

Společnost Erste Grantika Advisory, a.s. (© 2018) vymezila výhled do budoucna zaměřen na české zemědělství, kdy výzvu tvoří nové moderní technologie. Mělo by dojít k mírnému ekonomickému růstu a spotřeby domácností provázané přesunem konzumentů k lokální a kvalitnější produkci. Ministerstvo zemědělství se v rámci své Strategie do roku 2030 chystá zaměřit na potravinářskou soběstačnost (podporou živočišné produkce, pěstování zeleniny, ovoce apod.). V rámci SZP se předpokládá díky problémům se suchem zaměření na greening, neboli zemědělství dobré pro klima a ŽP, erozím ad. Otázkou je podpora pro další programové období po roce 2020, jelikož v této fázi SZP dotuje i velké průmyslové zemědělské společnosti, což je v nesouladu s pojetím ustanoveným na menších rodinných farmách.

4.3 Problémy ovlivňující zemědělství ČR

Globálním problémem, který ovlivňuje zemědělství jak světové tak ČR je **růst světové populace**. V dokumentu Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2003, s. 2) je uvedeno, že v následujících 50 letech se očekává růst světové populace na 8 až 10 miliard. To souvisí se zásadní zábranou nasycení světové populace s návazností na chudobu ve značné části světa. Skoro 800 milionů lidí trpí stálým hladem a podvýživou, i když svět disponuje nadbytkem potravin. Tento stav je zapříčiněn obchodní politikou vyspělých zemí, nízkými příjmy, občanskou a politickou nestálostí, nízkou produktivitou

zemědělství a nedostatečnou infrastrukturou. Cca. 75 % velmi chudé populace žije a pracuje ve venkovských územích. Ke snižování produktivnosti zemědělství dochází zesílením zemědělské produkce ve vyspělých zemích a expanzivním využití půdy v rozvojových zemích (přesun přirozených travních porostů a lesů do produkčních zemědělských systémů). Globálním cílem je zabezpečit potravu pro rostoucí světovou populaci, a zároveň neničit životní prostředí, vyloučit negativní dopady na zdraví lidstva a nezvyšovat sociální nerovnost.

Dalším problémem je **znečištění půdy**. To může nastat používáním odpadních látek a agrochemikálií, nekvalitních hnojiv, organických látek a pesticidů. Důsledkem je narušení základního fungování půdy, znečištění podzemní a povrchové vody, což může přímo ohrozit lidské zdraví. Pro odstranění kontaminace zemědělské půdy lze použít agrotechnické opatření (vápnění apod.). ČR je z hlediska kontaminace půdy podobná ostatním státům Evropy. Území se zvýšenou zátěží se nachází v severočeském a severomoravském emisním regionu. Tento problém je v ČR legislativně řešen vyhláškou Ministerstva životního prostředí 153/2016 Sb. (Ministerstvo zemědělství, © 2009 – 2018).

Čeští zemědělci dostávají přímé **dotace** na každý obhospodařovaný hektar půdy, na investiční projekty (nová technika) či na rozvoj živočišné výroby. Zemědělství ČR je hodně závislé na dotacích, zemědělské ceny určuje dotační politika, a proto by z hlediska konkurence čeští zemědělci bez dotací nemohli konkurovat zahraničním dotovaným zemědělcům. To souvisí se soustředěním se na plnění dílčích cílů kvůli dotacím často vyšším, než na samotnou kvalitu produkce (Investiční web, © 2018).

Dalším problémem je **zástavba orné půdy**. Každý rok se v ČR zastaví až 230 ha orné půdy v úrodných oblastech, což má za následek nevsakování vody, povodně a negativní vliv na rostliny a živočichy. Zemědělské plochy nejsou odolné vůči záborům hlavně proto, že jsou zemědělci většinou na těchto půdách pouze v nájmu. V EU nalezneme venkovské regiony, ve kterých se tolik nestaví. Ty však v ČR nenajdeme. K omezení těchto záborů napomáhají územní plány a ekonomické nástroje (MAFRA, a.s. © 2018).

4.3.1 Problémy ovlivňující vinařství a vinohradnictví v ČR

Problémy ovlivňující zemědělství zároveň ovlivňují i vinařství a vinohradnictví ČR. Dalším problémem může být **podnebí**, kdy extrémní výkyvy počasí mohou negativně ovlivnit úrodu, právě jako v roce 2017. V důsledku špatné úrody se snižuje produkce révy vinné a vína, což vede ke zvyšování cen a snižování zásob produkce. V tomto důsledku se

letos očekává růst ceny o 20 Kč láhve jakostního vína. Tento stav může být fatální dopad na malé vinařské podniky, které (jestliže jim neposkytnou banky oporu) by to mohlo donutit prodat vinařství (MAFRA, a.s. © 1999 - 2018).

Další překážkou je **nedostatek zaměstnanců** hlavně ve vinohradnictví. Vinaři a vinohradníci jsou často nuceni najímat levnou pracovní sílu ze zahraničí (hlavně ze Slovenska), kterým však musí platit týdně. Další možností je nájem pracovní síly z agentur. Lidí ochotných tuto práci dělat v posledních letech ubývá. Důvody jsou většinou – stáří a neatraktivita práce z hlediska fyzické náročnosti (Seznam.cz, © 2018).

Bioprodukce je oproti klasické produkci složitější a náročnější. Ekologičtí vinaři musí plnit národní a ekologické normy ve ztížených podmínkách (riziko chorob vinic, finanční a personální náročnost). V bioprodukci je zakázáno použití syntetických pesticidů (Evropský informační projekt, © 2018). V rámci programu rozvoje venkova lze zažádat o dotaci spojenou s ekologickým zemědělstvím.

Dalším problémem je **pančování** sudového vína, vydávaného za moravské. Nejčastější pančovaná odrůda vína je Pálava. Nejčastěji je víno nahrazována maďarskými, moldavskými a italskými odrůdami. Řešením situace by mohlo být zavedení tvrdších trestů za pančování moravského vína, a prodávání vína na základě smlouvy mezi prodejcem a vinařem (Svaz vinařů České republiky, © 2018).

Nedostatky lze najít i ve **zpracování druhotných surovin** z výroby (matoliny, se kterými je nakládáno jako s odpadem). Odpad tvoří třapiny (stopky), vylisované slupky z bobulí, semena a dřeň z bobulí. Celkově se tato odpadová hmota nazývá matolina. Ta se dá využít jako hnojivo, palivo a další potravinové produkty. „Odpad“ se dá zpracovat ekologickým kompostováním. Někteří nezodpovědní vinaři však vypouští biologický odpad do kanalizace a tím ho zamořují vinnými kvasinkami, které způsobují škody v kanalizačních nádržích, a díky tomu klesá kvalita vody v lokalitě.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA MIKROREGIONU MIKULOVSKO

Mikroregion Mikulovsko leží v Jihomoravském kraji a tvoří svazek osmnácti obcí v okrese Břeclav a Brno - venkov, který má sídlo v Březí. Mikulovsko má typický venkovský charakter, dobré geografické podmínky pro zemědělství a předpoklady pro rozvoj zemědělství – vinařství. Obce v mikroregionu se kolektivně snaží o ochranu životního prostředí, řídí důležité investiční akce, podporují rozvoj cestovního ruchu, zabezpečují a realizují technickou infrastrukturu a formují předpoklady pro investování ve veřejném i soukromém sektoru.

5.1 Poloha a popis mikroregionu

Mikroregion Mikulovsko leží v Jihomoravském kraji v jihozápadní části okresu Břeclav na státní hranici s Rakouskem. Má cca 20 500 obyvatel a jeho rozloha činí 271 km², tzn., že se vyznačuje podprůměrnou hustotou zalidnění. Má dobré předpoklady k cestovnímu ruchu a disponuje dobrým dopravním spojením hlavně díky trase Brno – Vídeň (ARC Mikulov s.r.o. a Amber travel s.r.o., © 2018).

Mikroregion tvoří 18 obcí – Mikulov, Klentnice, Pavlov, Milovice, Sedlec, Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Horní Věstonice, Perná, Bavory, Jevišovka, Nový Přerov, Novosedly, Drnholec, Dobré Pole, Brod nad Dyjí, Pasohlávky a Březí (Dobrovolný svazek obcí Mikulovsko, © 2018).

Mikulovsko zároveň spadá do Mikulovské vinařské podoblasti, která je však rozměrově větší, a navíc tvořena i okolními obcemi – Lednice, Valtice, Pohořelice, Pouzdřany ad.

Mikulovsko je formováno třemi horopisnými soustavami – Vněkarpatskou sníženinou ze západu (Drnholecká pahorkatina, Dyjsko-Svratecká niva, Dunajovické vrchy), Vnějšími západními Karpaty (Mikulovská vrchovina, Pavlovské vrchy, Milovická pahorkatina) a Vídeňskou pánví (Valtická pahorkatina) (ARC Mikulov s.r.o. a Amber travel s.r.o., © 2018).

Obr. 5. Mapa mikroregionu Mikulovsko (Místní akční skupina Mikulovsko o.p.s., © 2018)

MAS Mikulovsko

V mikroregionu působí místní akční skupina, která je obecně prospěšnou společností sjednocující partnery veřejné, soukromé a neziskové sféry na Mikulovsku. Úkolem MAS je sdružovat partnery a zvyšovat rozvojovou schopnost mikroregionu (Místní akční skupina Mikulovsko o.p.s., © 2018).

Místní akční skupina je právnická osoba jednající s principy místního partnerství za účelem podpory a rozvoje venkovského regionu (ČSÚ, © 2018). MAS Mikulovsko má právní formu obecně prospěšné společnosti. Hlavním cílem je zformovat partnerství se záměrem zvýšení rozvojového potenciálu mikroregionu. Zasažuje do ORP Mikulov a ORP Pohořelice a spadá do dvou okresů – Břeclav a Brno – venkov. MAS Mikulovsko hraničí se čtyřmi MAS – Vinařská, Hustopečsko, Podbrněnsko a Hrušovansko. Název MAS je odvozen od největšího města, které v ní leží – Mikulov (MAS Mikulovsko, © 2014–2020).

Cíle, které jsou financovány převážně z programu LEADER+ (spravován Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova), je přenášet podněty zespona nahoru, vyměňovat zkušenosti s jinými MAS v ČR a EU, formovat a provádět integrovanou

strategií v mikroregionu a přispívat k jeho všeobecnému rozvoji, vyslovovat se k poskytování dotačních prostředků programu LEADER+, umožňovat poradenství a podporu při tvoření a uskutečňovat projekty (Místní akční skupina Mikulovsko o.p.s., © 2018).

Nejvyšším orgánem je Valná hromada členů, která volí Správní radu. Správní rada má předsedu, který je statutárním zástupcem MAS Mikulovsko o.p.s. Dozor nad hospodařením má na starosti Dozorčí rada. Monitoring projektů a poradní funkci mají na starosti Výbor pro výběr a Programový výbor (MAS Mikulovsko, © 2014 – 2020). Ředitel MAS Mikulovsko je statutárním orgánem, který ji zastupuje navenek. Jmenuje ho a svolává Správní rada. Ředitel nemůže být členem správní rady ani Dozorčí rady, ale má u nich hlas poradní (Místní akční skupina Mikulovsko o.p.s., © 2018).

Koncepce MAS Mikulovsko je orientována na podporu zaměstnanosti a podnikatelů, růst technické a sociální infrastruktury, rozvoj občanské vybavenosti, podporu celoročního turistického ruchu a atraktivitu obcí v mikroregionu a podporu udržitelného, konkurenceschopného zemědělství a kvalitního životního prostředí (MAS Mikulovsko, © 2014 – 2020). Jednou ročně vychází zpravodaj MAS Mikulovsko o.p.s. informující o její činnosti.

5.2 Socioekonomická charakteristika mikroregionu

Mikulovsko je mikroregion plný historických a přírodních památek. Tato kapitola je zaměřena na socioekonomickou charakteristiku mikroregionu a jeho obcí. To zahrnuje zkoumání vývoje po roce 1989, a to především obyvatel, nezaměstnanosti, bydlení a hospodářství.

5.2.1 Obyvatelstvo

V České Republice žije okolo 10,5 mil. obyvatel, z toho skoro 1,2 mil. v Jihomoravském kraji. Z celkového hlediska sčítal v ke dni 31.12.2016 mikroregion 20 593 obyvatel, z toho 13 824 obyvatel v produktivním věku (cca 67 %). Počet (k 31. 12. 2016) živě narozených byl 229, zemřelých 203, přistěhovalých 510 a vystěhovalých 501. Z toho plyne, že v tomto období dosáhl mikroregion celkového přírůstku 35 obyvatel. Počet obyvatel v předproduktivním věku v mikroregionu je 3 094 (15 %) a poproduktivním věku 3 675 (18 %).

Tab. 1. *Struktura obyvatel - mikroregion Mikulovsko (ČSÚ, ©2018)*

Rok	Počet obyvatel	Počet obyvatel v produktivním věku	Živě narození	Zemřelí	Přirozený přírůstek/úbytek	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Migrační saldo
2016	20 593	13 824	229	203	26	510	501	9
2015	20 558	13 976	223	208	19	493	461	32
2014	20 511	14 114	177	189	-12	465	428	37
2013	20 487	14 212	202	192	10	457	397	60
2012	20 417	14 398	188	196	-8	464	405	59

Za poslední 5 let (od roku 2012) celkový počet obyvatel vzrostl o 176, ale počet obyvatel v produktivním věku klesl o 574. Nejnižší přirozený přírůstek byl zaznamenán v roce 2012, naopak nejvyšší v roce 2016. Nejnižší migrační saldo bylo registrováno v roce 2016, nejvyšší naopak v roce 2013.

Z pohledu analyzovaných parametrů (k 31.12.2016) – celkový počet obyvatel, žen, živě narozených, zemřelých, přistěhovalých, vystěhovalých vykazuje v rámci mikroregionu město Mikulov nejvyšší hodnoty. Naopak nejnižší počet obyvatel a žen se nachází v obci Dolní Věstonice. Nejméně živě narozených je v obci Klentnice, Bavory a Nový Přerov. Nejnižší počet zemřelých byl v roce 2016 v obcích Dobré Pole a Pasohlávky. Tyto parametry jsou ovlivněny především celkovým počtem obyvatel. Celkového úbytku dosáhly obce Bavory, Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Drnholec, Mikulov, Perná a Sedlec. Z těchto obcí mělo nejvyšší celkový úbytek město Mikulov. Nejvyššího celkového přírůstku dosáhla obec Novosedly. Nejnižší počet přistěhovalých byl na konci roku 2016 v obci Dolní Věstonice. Naopak nejvyšší počet vystěhovalých byl v tomto roce v obcích Nový Přerov, Horní Věstonice a Dolní Věstonice. Nejnižší počet obyvatel v předproduktivním stejně jako v produktivním věku je v obci Dolní Věstonice, v poproduktivním věku v obci Nový Přerov. Z analýzy dat plyne, že z hlediska produktivity obyvatel je obec Dolní Věstonice nejslabší.

5.2.1.1 *Nezaměstnanost*

V rámci Českého statistického úřadu jsou používány dva ukazatele. Ukazatel míry nezaměstnanosti poměřuje uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám na základě počtu uchazečů o zaměstnání registrovaných na pracovištích Úřadu práce, kdežto ukazatel obecné míry nezaměstnanosti je vypočítán díky výběrovému šetření pracovních sil a představuje obyvatelstvo ve věku 15 – 64 let (podíl nezaměstnaných k ekonomicky aktivním, tj. součet zaměstnaných a nezaměstnaných) očištěné od sezónních vlivů. V rámci diplomové práce byl zvolen ukazatel míry registrované nezaměstnanosti. I

když se ukazatel obecné míry nezaměstnanosti zdá být vhodnější, jeho data jsou zpracovány na maximální úrovni krajů v rámci úsporných opatření ve veřejné správě.

Míra nezaměstnanosti byla v lednu roku 2018 v ČR 3,9 %, přičemž roční míra nezaměstnanosti v roce 2017 byla 5,5 %. Míra nezaměstnanosti byla v lednu roku 2018 v Jihomoravském kraji 3,4 %. Průměrná míra nezaměstnanosti v mikroregionu je 13 %.

Nejvyšší míra registrované nezaměstnanosti je v obcích Nový Přerov (24,5 %), Dobré Pole (20,9 %) a Sedlec (19,3 %). Naopak nejnižší míra registrované nezaměstnanosti je v obcích Milovice (6,8 %), Březí (8,8 %), Bavory (9,2 %) a Klentnice (9,9 %). Nejvyšší míra nezaměstnanosti mužů je v obcích Nový Přerov (23,5 %) a Sedlec (21,8 %). Nejnižší míra nezaměstnanosti mužů je v obcích Milovice (5,9 %) a Klentnice (8,5 %). Nejvyšší míra nezaměstnanosti žen je v obcích Dobré Pole (27,5 %) a Nový Přerov (25,4 %). Naproti tomu je nejnižší míra nezaměstnanosti žen v obcích Dolní Věstonice (5,6 %) a Bavory (6,5 %). Z analýzy dat plyne, že nejhůře z hlediska míra nezaměstnanosti jsou na tom obce Nový Přerov a Dobré Pole. Nejlepší data vykazují obce Milovice a Březí. Město Mikulov vykazuje průměrné hodnoty.

Tab. 2. Průměrný podíl nezaměstnaných osob v mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, ©2018)

Rok	Průměrný podíl nezaměstnaných osob		
	muži	ženy	celkem
2017	5,99%	5,11%	5,58%
2016	6,46%	6,15%	6,31%
2015	7,22%	6,96%	7,09%
2014	8,73%	8,78%	8,75%

5.2.1.2 Bydlení

Základním strategickým dokumentem pro politiku bydlení České republiky je „Koncepce bydlení České republiky do roku 2020. Hlavními principy bytové politiky jsou - ekonomická přiměřenost, udržitelnost veřejných a soukromých financí a odpovědnost státu za vytváření podmínek, které jednotlivcům umožní naplnění práva na bydlení. Koncepci tvoří 3 vize – dostupnost, stabilita, kvalita. V rámci těchto vizí byly stanoveny strategické cíle – zabezpečení přiměřené dostupnosti všech forem bydlení, zformování stabilního

prostředí v oblasti financí, legislativy a institucí pro všechny účastníky trhu s bydlením a snižování investičního dluhu bydlení.

Jak už bylo uvedeno, v současné době převažují tendence stěhování obyvatel z velkých měst do venkovských oblastí, kde roste podíl nových bytových zástaveb a tím pádem i počet obyvatel ve venkovských oblastech. Následující tabulka zachycuje tento trend v jednotlivých obcích mikroregionu Mikulovsko.

Tab. 3. *Dokončené byty mezi lety 2001 až 2016 v mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, ©2018)*

Obec název	Dokončené byty celkem	Dokončené byty v rodinných domech	Dokončené byty v bytových domech
Bavory	22	18	0
Brod nad Dyjí	73	21	50
Břeží	89	77	0
Dobré Pole	18	16	0
Dolní Dunajovice	72	60	0
Dolní Věstonice	10	5	0
Drnholec	99	74	0
Horní Věstonice	36	31	0
Jevišovka	41	28	10
Klentnice	42	32	0
Mikulov	565	207	142
Milovice	24	21	0
Novosedly	64	53	0
Nový Přerov	26	25	0
Pasohlávky	22	15	0
Pavlov	41	35	0
Perná	53	45	0
Sedlec	27	16	0

Celkový počet dokončených bytů v mikroregionu mezi lety 2001 až 2016 je 1324. Nejvyšší počet dokončených bytů ve zkoumaném období byl v Mikulově (565) a na druhém místě je obec Drnholec (99). Dokončených bytů v rodinných domech bylo 779, z toho nejvíce opět v Mikulově, ale na druhém místě byla obec Břeží. Dokončených bytů v bytových domech bylo celkově 202. Nejvíce jich bylo opět v Mikulově, dále v Brodě nad Dyjí (50) a v Jevišovce. V posledních letech se rozvíjí trendy developerských projektů (např. v Brodě nad Dyjí jsou to tzv. Slunečné domy, v Mikulově – Nové Hradby, Pod Novou, Pálavská alej). Díky stěhování obyvatel do venkovských oblastí prakticky nejsou dostupné pozemky ke koupi jak v Mikulově, tak v ostatních obcích mikroregionu. Jako

příklad lze uvést obec Březí, která má k dispozici 40 pozemků na prodej, a k tomu evidovaných cca 80 žádostí v pořadníku (údaje k měsíci únor 2018). S tímto trendem je spojen vysoký růst cen pozemků a domů. Pro srovnání – cena stavebního pozemku v Mikulově se pohybuje kolem 2 314 Kč/m², v Brodě nad Dyjí cca 1 300 Kč/m² a v Brně – venkov 3 700 Kč/m².

V mikroregionu se nachází pouze jedno město (Mikulov), ostatní tvoří vesnice. Z toho plyne, že většina obyvatel žije na venkově.

5.2.2 Hospodářství

Po druhé sv. válce přinesl komunismus centrálně plánovanou ekonomiku, zaměřenou na těžký průmysl, výrobu náročnou na energie a suroviny, nouzi o spotřební zboží, zestátnění majetku a devastaci ŽP. Po roce 1989 byla česká ekonomika transformována na tržní systém. Došlo k uvolnění cen, znehodnocení měny, privatizaci a restitucím, restrukturalizaci a regeneraci podniků a měst. Dnes se ČR řadí mezi hospodářsky vyspělé země Evropy, je spíše průmyslová země, ale má dobré klimatické podmínky pro zemědělství.

Hrubý domácí produkt v roce 2017 stoupl na 4,5 %, tj. o 2,2 % oproti přechozímu roku. V roce 2015 byl HDP podobný dnešnímu – 4,3 %, čímž oproti předešlému roku stoupl o 2,3 %. Co se týče Jihomoravského kraje, tak hrubý domácí produkt v roce 2016 byl 0,5 %, což značí vysoký pokles oproti přechozímu roku (5,1 %).

Zemědělství

Zemědělství Jihomoravského kraje je nejvíce rozšířeno v nížinách a pěstuje se zde hlavně réva vinná. Cca 96 % vinic se rozprostírá právě na Jižní Moravě. Dále se zde pěstuje kukuřice, pšenice, ječmen, okurky, rajčata, papriky, meruňky, broskve ad. V rámci živočišné produkce je zde rozšířen chov prasat a drůbeže.

Mikulovsko má typický venkovský charakter a teplé podnebí, což vytváří dobré předpoklady pro zemědělství. I právě proto je zde jedna z nejúrodnějších půd v ČR.

Dle údajů ČSÚ bylo ke dni 31.12.2017 v mikroregionu Mikulovsko registrováno 583 podnikatelských subjektů podle převažující činnosti – zemědělství, lesnictví, rybářství. Nejvíce těchto subjektů se nachází v obcích Dolní Dunajovice, Mikulov, Perná a nejméně v obcích Jevišovka, Dobré Pole a Nový Přerov. Průměrně je v mikroregionu Mikulovsko 14 zemědělských podnikatelů na obec.

Tab. 4. RES – Vývoj počtu podnikatelských subjektů podle převažující činnosti – zemědělství, lesnictví, rybářství, vždy k 31.12. (ČSÚ, © 2018)

Obec název	Rok					
	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Bavory	22	20	19	17	19	18
Brod nad Dyjí	15	16	17	14	13	15
Březí	43	43	41	38	38	37
Dobré Pole	8	7	8	7	8	9
Dolní Dunajovice	66	61	58	50	47	46
Dolní Věstonice	18	15	13	13	12	12
Drnholec	50	53	55	53	54	59
Horní Věstonice	24	22	20	18	19	19
Jevišovka	8	7	8	8	8	8
Klentnice	14	13	12	11	11	11
Mikulov	118	111	107	100	101	106
Milovice	18	17	13	12	11	11
Novosedly	37	39	36	29	27	31
Nový Přerov	14	13	13	13	11	11
Pasohlávky	23	16	14	12	14	14
Pavlov	39	36	37	37	36	32
Perná	51	52	51	44	44	50
Sedlec	15	17	16	15	15	16
Celkem	583	558	538	491	488	505

Nejméně podnikatelských subjektů podle převažující činnosti – zemědělství, lesnictví, rybářství bylo v mikroregionu v roce 2013 (za posledních 5 let). Oproti tomuto roku až 31. 12. 2017 stoupl tento počet téměř o 100 subjektů.

Ekonomická struktura

V Jihomoravském kraji bylo ke konci roku 2017 evidováno 314 742 subjektů zapsaných v Registru ekonomických subjektů (RES). Oproti roku 2016 se tento počet zvýšil o cca 1,6 %. V kraji je převaha fyzických osob (73,5 %). Ukazatel intenzity podnikatelské aktivity je v kraji průměrný. Ve více jak polovině subjektů RES není uveden počet zaměstnanců.

Celkový počet ekonomických subjektů v roce 2016 v mikroregionu Mikulovsko byl 2 494. Nejvíce ekonomických subjektů se nachází ve města Mikulov, nejméně v obci Dobré Pole. Počet subjektů v Mikulově o téměř 23krát vyšší, než v obci Dobré Pole, tato čísla ale vzhledem k velikosti a obslužnosti obcí nelze porovnávat. Vysokých hodnot dále dosahuje obec Dolní Dunajovice, Drnholec a Březí. Nízkých hodnot dosahují také Dolní Věstonice,

a Milovice. Ekonomicky nejsilnější jsou město Mikulov a obec Dolní Dunajovice. Je to dáno především jejich velikostí a množstvím ekonomických aktivit.

Tab. 5. RES – počet subjektů s ekonomickou aktivitou v roce 2016 v obcích mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, © 2018)

Obec	název	Bavory	Dyjí	Brod nad Dyjí	Březi	Dobré	Dunajovice	Dolní	Věstonice	Dolní	Drmolec	Věstonice	Horní	Věstonice	Jevišovka	Klentnice	Mikulov	Milovice	Novosedly	Přerov	Nový	Pasohlávky	Pavlov	Perná	Sedlec
RES - počet subjektů se zjištěnou		61	68	135	41	239	45	162	77	49	64	947	48	119	44	78	107	129	81						

V mikroregionu Mikulovsko působí z hlediska kategorizace CZ-NACE nejvíce subjektů ve stavebnictví, velkoobchodě a maloobchodě, opravách a údržbách motorových vozidel, těžbě a průmyslu a v ubytování, stravování a v pohostinství. Nejméně subjektů působí v administrativní a podpůrné činnosti, veřejné správě a obraně, povinném sociálním zabezpečení a v informační a komunikační činnosti.

Tab. 6. RES – subjekty CZ-NACE mikroregionu Mikulovsko z roku 2016 (ČSÚ, © 2018)

RES - subjekty v CZ-NACE - Mikroregion Mikulovsko	
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	44
Zdrav. a soc. péče	37
Vzdělávání	32
VS a obrana;	24
Administrativ. činnosti	17
Profesní, vědec. a technic. činnosti	180
Oblast nemovitostí	43
Peněž. a pojišťov.	50
Informac. a komunik. činnosti	25
Ubytov., stravování a pohostinství	231
Doprava a skladování	45
Velkoob. a maloob.; opravy a údržba motor. vozidel	391
Stavebnict.	409
Těžba a Průmysl	351
Zeměd., lesnict., rybářs.	375

Cestovní ruch

V mikroregionu se nachází cca 100 ubytovacích zařízení. Nejvíce turistické je město Mikulov, ve kterém se nachází kolem 36 ubytovacích zařízení. Nejméně ubytovacích zařízení je v obci Jevišovka, Dobré Pole a Nový Přerov. Nejvíce penzionů se nalézá v Mikulově, Dolních Dunajovicích a Sedleci. V rámci turistiky lze v mikroregionu a jeho okolí podniknout pěší turistiku, cykloturistiku, jezdeckví, koupání, sport a relaxaci a vodní dopravu. V oblasti se nachází řada historických památek (Kozí hrádek, Mikulovský zámek,

Dietrichsteinská hrobka...), nachází se zde CHKO Pálava, ve které se nachází další 4 národní přírodní rezervace (Děvín-Kotel-Soutěska, Křivé jezero, Slanisko u Nesytu a Tabulová, Růžový vrch a Kočičí kámen), 5 přírodních rezervací (Liščí vrch, Milovická stráň, Svatý kopeček, Šibeničnick a Turolď), jedna národní přírodní památka (Kalendář věků) a 4 přírodní památky (Kočičí skála, Kienberg, Růžový kopec a Anenský vrch). Nachází se zde Turolďské jeskyně a naučné stezky (Vinařské naučné stezky, Naučná stezka židovskou čtvrtí, Naučná stezka Děvín a Naučná stezka Turolď). Region je propletený sítí kvalitních značených cyklostezek včetně několika dálkových a mezinárodních tras. V Mikulově a novém Přerově se nachází dva jezdecké kluby, které nabízí vyjíždky na koních a prázdninové pobyty. V Pasohlávkách se nalézá nejmodernější zábavní centrum v České republice – Aqualand Moravia, dále také hotel Termal Mušov, v Mikulově Areál koupaliště Riviéra a v nedalekém rakouském městě také termální lázně - Laa an der Thaya. Nachází se zde krytá i venkovní sportoviště (basketbal, volejbal, halová kopaná, florbal, házená, tenis, bowling), fitness, střelnice, relaxační centra (solná jeskyně, whirlpool, bylinné lázně) i rehabilitační zařízení (masáže). V mikroregionu se vyskytují trasy lodní dopravy – Trasa Nové Mlýny, Trasa Dyje a Trasa Pálava.

Následující tabulka zachycuje vývoj návštěvnosti mikroregionu Mikulovsku dle dat ČSÚ mezi lety 2014 až 2016. Je však nutné doplnit, že je zpracována na základě dostupných dat, zahrnuje tedy data obcí Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Horní Věstonice, Klentnice, Mikulov, Pasohlávky, Pavlov, Perná a Sedlec. Tyto obce jsou nejvíce turistické. V roce 2016 nejsou dostupná data z hlediska podílu nerezidentů.

Tab. 7. Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení mezi lety 2014-2016 (ČSÚ, © 2018)

Rok	Hosté		Přenocování		Průměrný počet přenocování (noci)
	celkem	z toho nerezidenti	celkem	z toho nerezidenti	
2016	253 893	-	534 254	-	2,29
2015	231 242	53 255	480 775	76 358	2,11
2014	219 009	59 731	442 840	98 802	2,16

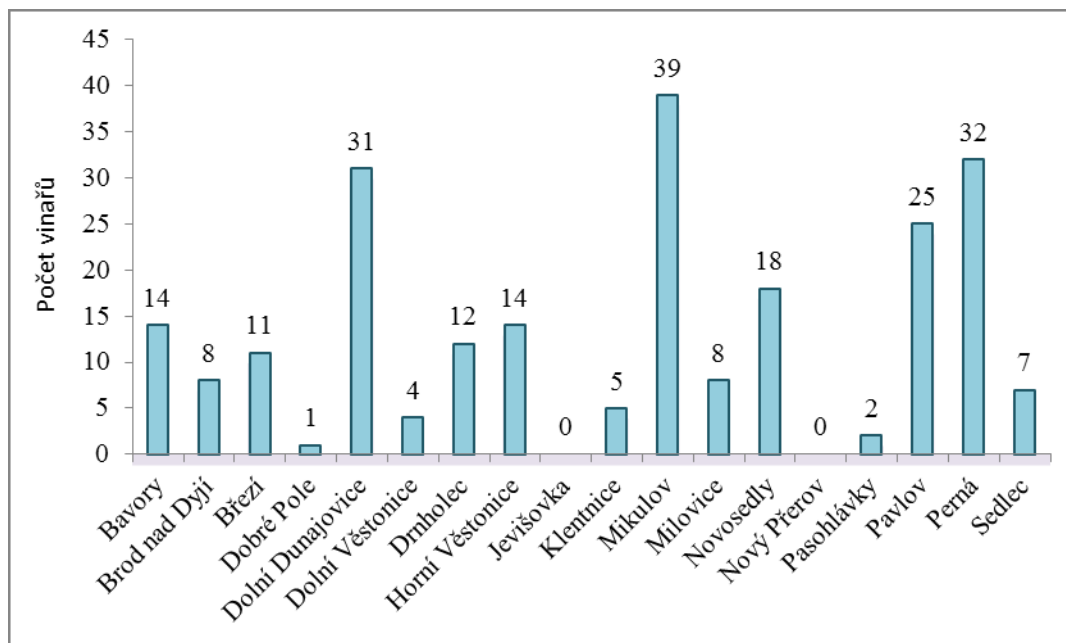
Od roku 2014 se průměrný počet přenocování zvýšil o 0,13. Nejnižší počet přenocování celkem byl zaznamenán v roce 2014, avšak nejnižší počet přenocování nerezidentů byl registrován v roce 2015, což představovalo pokles o 22 444 nerezidentů. Nejnižší počet ubytovaných hostů v mikroregionu byl zaznamenán v roce 2014 a od té doby se tento údaj postupně zvyšuje. Stejně jako u počtu přenocování klesl v roce 2015 počet nerezidentů také u počtu ubytovaných hostů.

6 STRUKTURA A VÝVOJ VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K ROZVOJI MIKROREGIONU MIKULOVSKO

V každé obci mikroregionu Mikulovsko přesahuje počet zaregistrovaných vinařů a vinohradníků více než 30. V rámci kapitoly bude určen ukazatel a hranice pro určení velikosti vinařů. V kapitole je zhodnocena struktura vinic v mikroregionu dle strukturálního šetření o vinicích Českého statistického úřadu z roku 2015. Po roce 1989 se změnilы poměry ve vinařství, vinohradnictví a podnikání celkově. Proto kapitola zahrnuje analýzu rozvoje vinařství a vinohradnictví a jejich mimoprodukční funkce v mikroregionu Mikulovsko po roce 1989.

6.1 Struktura a prostorové rozmístění malých a středních vinařů na Mikulovsku

Dle dat z administrativního registru ARES působí v současné době v mikroregionu Mikulovsko 230 ekonomických subjektů CZ-NACE, které se zabývají vinařstvím a vinohradnictvím. Z toho se 48 ekonomických subjektů zabývá činností „Výroba vína z vinných hroznů“ (kód 11020) a 134 činností „Pěstování vinných hroznů“ (kód 01210). Patnáct vinařů či vinařství jsou zapsána v registru ARES jak pod kódem pro pěstování vinných hroznů, tak pod výrobou vína z vinných hroznů. Největší počet vinařů nalezneme v obcích Mikulov, Dolní Dunajovice a Perná. V každé obci je zaregistrovaný počet vinařů a vinohradníků vyšší než 30. Další je obec Pavlov, která eviduje v administrativním registru 26 vinařů. Obce Novosedly, Horní Věstonice, Bavory, Březí a Drnholec se pohybují ohledně počtu vinařů v rozmezí 11 až 18 vinařů na obec. Obce s nejméně vinaři v mikroregionu jsou Dobré pole, Pasohlávky, Jevišovka a Nový Přerov. V mikroregionu se nachází dvě obce, které nemají zaregistrovaného ani jednoho vinaře – Nový Přerov a Jevišovka. To může být dáno velikostí obce, sídly vinařů v okolních obcích, soustředěním vinařů do větších obcí a měst nebo se zde nachází malí vinaři, kteří nejsou zapsáni v registru ARES.

Obr. 6. Graf vztahující se k počtu vinařů v jednotlivých obcích mikroregionu (Ministerstvo financí ČR, © 2018)

Velikostní skladba vinařů a vinohradníků lze určit z více pohledů. Nejpoužívanější kritéria jsou počet zaměstnanců, velikost produkce a rozloha vinic (ha). V rámci diplomové práce je použita metoda rozdělení dle počtu zaměstnanců. Tato metoda souvisí s velikostí produkce vzhledem k tomu, že čím větší produkci vinařství tvoří, tím potřebuje více zaměstnanců na její pokrytí. Pokud se vinař soustředí na menší produkci s důrazem na kvalitu, nepotřebuje hodně zaměstnanců a vinařství zvládá sám, popřípadě pomocí rodinných příslušníků.

Dle struktury a počtu zaměstnanců se subjekty podnikající ve vinařství v mikroregionu Mikulovsko dělí do osmi skupin:

- 0 zaměstnanců
- 1 až 5 zaměstnanců
- 6 až 9 zaměstnanců
- 10 až 19 zaměstnanců
- 20 až 24 zaměstnanců
- 25 až 49 zaměstnanců
- 50 až 99 zaměstnanců
- 100 až 199 zaměstnanců

V rámci analýzy je potřeba vymezit hranice mezi malými a středními vinaři. Malí vinaři jsou v rámci práce zařazeni do kategorií 0 až 9 zaměstnanců. Střední vinaři jsou vymezeni hranicí od 10 do 49 zaměstnanců. Tato hranice byla stanovena z důvodu věcné souvislosti s vinohradnictvím, vinařstvím i s kritériem produkce a na základě rozhovorů s vinaři.

Dle průzkumu administrativní databáze ARES spadá nejvíce vinařů v daném mikroregionu do kategorie malých vinařů. Na druhém místě jsou umístěny střední vinaři a v poslední řadě velká vinařství. Nejvíce malých registrovaných vinařů z hlediska zaměstnanců působí v obcích Perná, Mikulov a Dolní Dunajovice (průměrně 23 malých registrovaných vinařů na obec). Jak už bylo uvedeno, tento počet se vztahuje pouze k registrovaným vinařům, ve skutečnosti v mikroregionu působí mnohem více neregistrovaných vinařů, kteří produkují víno pouze jako koníček nebo pro soukromé účely. Ti v analýze nejsou zahrnuti. Další v pořadí jsou obce Pavlov, Novosedly Milovice, Horní Věstonice a Bavory, které dosahují v průměru 9 malých registrovaných vinařů na obec. Na posledním místě jsou ostatní obce mikroregionu, ve kterých je celkový počet vinařů nižší, než v ostatních obcích. Může to být dáno velikostí a soustředěním se služeb do větších obcí.

Řazení obcí podle počtu registrovaných středních vinařů je z hlediska zařazení podobné kategorizaci z hlediska vinařů malých. Do nejsilnější kategorie patří obce Pavlov, Mikulov a Bavory. Počet středních vinařů je v této kategorii značně nižší. Průměrně se v těchto obcích nachází 2 střední vinaři na obec. Ostatní obce v mikroregionu jsou si podobné, většinou v obci působí jeden střední popřípadě velký vinař. Z těchto údajů lze vyvodit, že je mikroregion Mikulovsko charakteristický malými vinaři.

Největším pěstitelem Révy vinné na Mikulovsku a zároveň v České republice je společnost Vinofrukt, a.s. založena roku 1993 se sídlem v Dolních Dunajovicích, která spravuje cca 530 ha vinic v Mikulovské podoblasti a dle administrativního registru ARES spadá do velikostní kategorie dle počtu zaměstnanců 100 až 199.

Nejvíce malých vinařů mikroregionu vzniklo v roce 1991, dále následují roky 1992 a 1990. Tyto tři roky byly celkově nejsilnější pro vznik nových malých podnikatelských subjektů ve vinařství a vinohradnictví. Následující roky 1993, 1994, 1995, 1996, 1997 byl zaznamenán pokles vzniku těchto subjektů o cca polovinu. Rok 1997 byl v tomto ohledu podstatně slabší, ale v roce 1998 a 1999 počet nových subjektů opět stoupal. Od roku 2000 až do roku 2008 křivka těchto dat kolísala v rozmezí dvou až šesti nových malých vinařů za rok. Od roku 2009 mají tyto data klesající charakter.

Situace ohledně středních vinařů je dle dostupných dat poměrně rozdílná. Silné roky pro vznik středních vinařů jsou 1990, 1991, 1992 a 2000. Avšak během těchto let nepřesáhla hranice zrodu 3 vinaře za rok, přičemž byl tento maximální údaj spojen s rokem 2000. V letech 1996, 1997, 1998, 1999, 2001 a 2004 se pohybovala hranice vzniku středních

vinařů od 1 až 2 za rok. V ostatních letech nevznikl v mikroregionu ani jeden střední vinař. V letech 1993 a 2004 začala na Mikulovsku působit 2 velká vinařství – v roce 1993 již zmíněné Vinofrukt, a.s. (Dolní Dunajovice) a 2004 Vinařství Mikrosvín Mikulov, a.s.

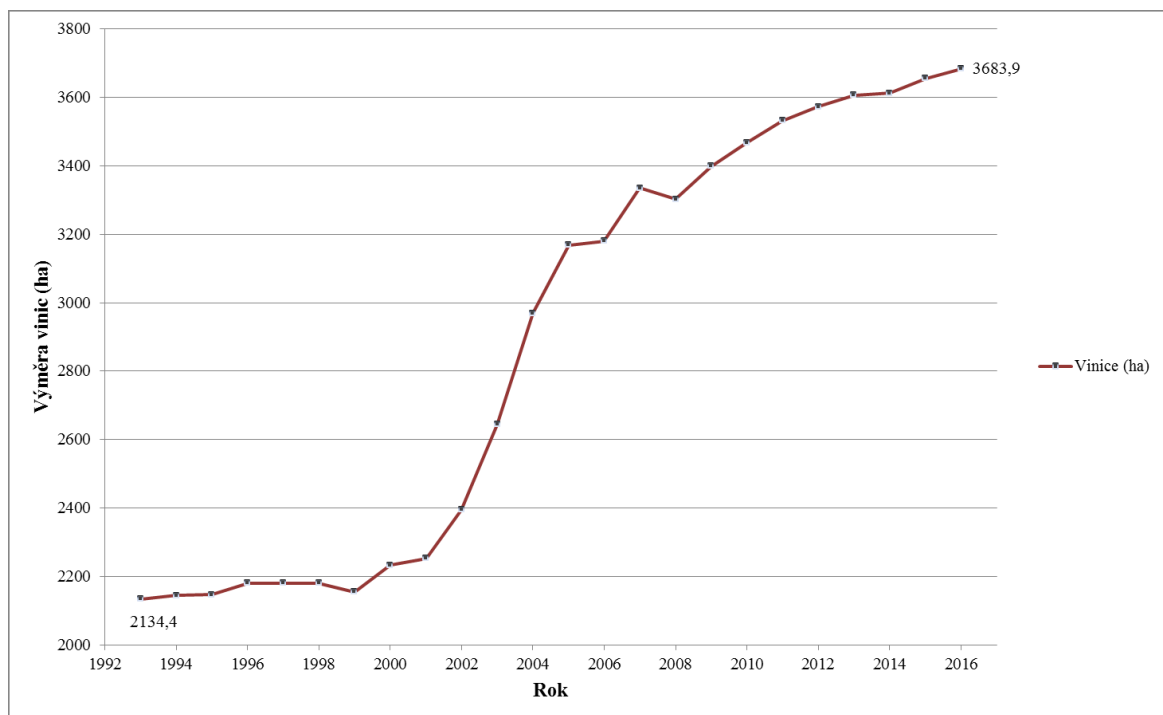
6.1.1 Struktura vinic v mikroregionu Mikulovsko

Dle strukturálního šetření o vinicích z roku 2015 (ČSÚ, © 2018) zabíral Jihomoravský kraj 94,4 % výměry vinic v ČR a 96,7 % pěstitelů révy vinné v ČR. Následující tabulka zachycuje nejaktuálnější data Českého statistického úřadu o výměře vinic a jejího podílu na zemědělské půdě v mikroregionu Mikulovsko. V žebříčku celkové výměry se na prvním místě nachází město Mikulov s 4531,8 ha, naopak nejmenší výměrou disponuje obec Bavory. Největší výměru zemědělské půdy stejně jako vinic mělo ke konci prosince 2016 město Mikulov, naopak nejmenší výměru v obou případech měla obec Dolní Věstonice. Nejvyšší podíl zemědělské půdy na celkové výměře se nachází v obci Dobré pole (86 %), nejnižší v obci Dolní Věstonice (21 %). Nejvyšší podíl vinic na zemědělské půdě je v obci Dolní Věstonice (52 %), nejnižší v obci Drnholec (6 %). Po sečtení je celková výměra plochy území mikroregionu Mikulovsko 27 082,7 ha, z toho zemědělské půdy 17 026,3 ha (63 %), do které spadají vinice s 3 684,8 ha (22 % zemědělské půdy).

Tab. 8. *Výměra vinic v mikroregionu Mikulovsko k prosinci 2016 (ČSÚ, © 2018)*

Obec název	Celková výměra (ha)	Vinice (ha)	Zemědělská půda (ha)
Bavory	500,4	105,9	386,1
Brod nad Dyjí	1117,9	266,4	653,6
Březí	1308,8	133,4	1014,1
Dobré Pole	697,1	112,4	602
Dolní Dunajovice	1787,4	460,5	1390,4
Dolní Věstonice	881,6	96,5	186,4
Drnholec	3518,7	138,6	2459,7
Horní Věstonice	780,6	171,6	635,7
Jevišovka	1264,7	123	996,5
Klentnice	769,3	100,3	393,4
Mikulov	4531,8	523	2318,4
Milovice	651,3	99,9	363
Novosedly	1673,6	414,1	1304,6
Nový Přerov	614,5	123,1	489,5
Pasohlávky	2670,9	148,7	1362,2
Pavlov	1302,9	156,4	460,3
Perná	933	295,8	725
Sedlec	2078,2	215,2	1285,4
Mikroregion Mikulovsko			
Celkem	27082,7	3684,8	17026,3

Následující graf znázorňuje vývoj výměry vinic v mikroregionu mezi roky 1993 až 2016 (dle dostupnosti dat z ČSÚ). Z grafu lze vyčíst, že výměra vinic (ha) od roku 1993 v dané lokalitě stále stoupá (kromě roků 1999 a 2008, kdy výměra klesla oproti přechozímu roku o cca 30 ha). Od roku 1993 disponovala nejmenší výměrou vinic obec Drnholec. Tuto pozici převzal od roku 1996 do 2001 Nový Přerov. V roce 2002 měla nejmenší výměrou vinic obec Pasohlávky, v roce 2003 Drnholec, od roku 2004 do 2011 obec Klentnice a od roku 2012 do současnosti je tímto charakteristická obec Dolní Věstonice. Naopak největší výměrou vinice disponovala od roku 1993 do 2003 obec Dolní Dunajovice. Od roku 2004 se pozice ujmul město Mikulov, a to až do roku 2006. Od roku 2007 do 2008 měla dané postavení znovu obec Dolní Dunajovice, ale od roku 2009 až do současnosti patří tato pozice opět městu Mikulov. Od roku 1993 výměra vinic v mikroregionu mírně stoupala až do roku 1999, kde došlo k mírnému poklesu. Od roku 2001 však výměra vinic prudce stoupala až do roku 2008, kde opět lehce klesla a od roku 2009 opět postupně stoupá.

Obr. 7. Graf vývoje výměry vinic v mikroregionu Mikulovsko mezi roky 1993 - 2016 (ČSÚ, © 2018)

Během let 1993 až 2016 se město Mikulov vyznačuje nejvyšším nárůstem plochy vinic (290,7 ha). Naopak v obci Jevišovka klesla plocha vinic oproti roku 1993 o 36,6 ha. S těmito daty se prolínají i data ohledně počtu vinařů (viz. Obr. 5 Grafické znázornění počtu vinařů v jednotlivých obcích mikroregionu) ze kterých lze vyčíst, že v dané obci nepůsobí

žádný vinař. Poměrně vysoký nárůst rozlohy vinic byl zaznamenán také v obcích Perná (159,9 ha), Pasohlávky (140,1 ha), Sedlec (135,9 ha) Drnholec (133,6 ha) a Nový Přerov (115,6 ha). Nejčastěji se během tohoto období měnila rozloha vinic ve městě Mikulov, naopak nejméně často v obci Jevišovka.

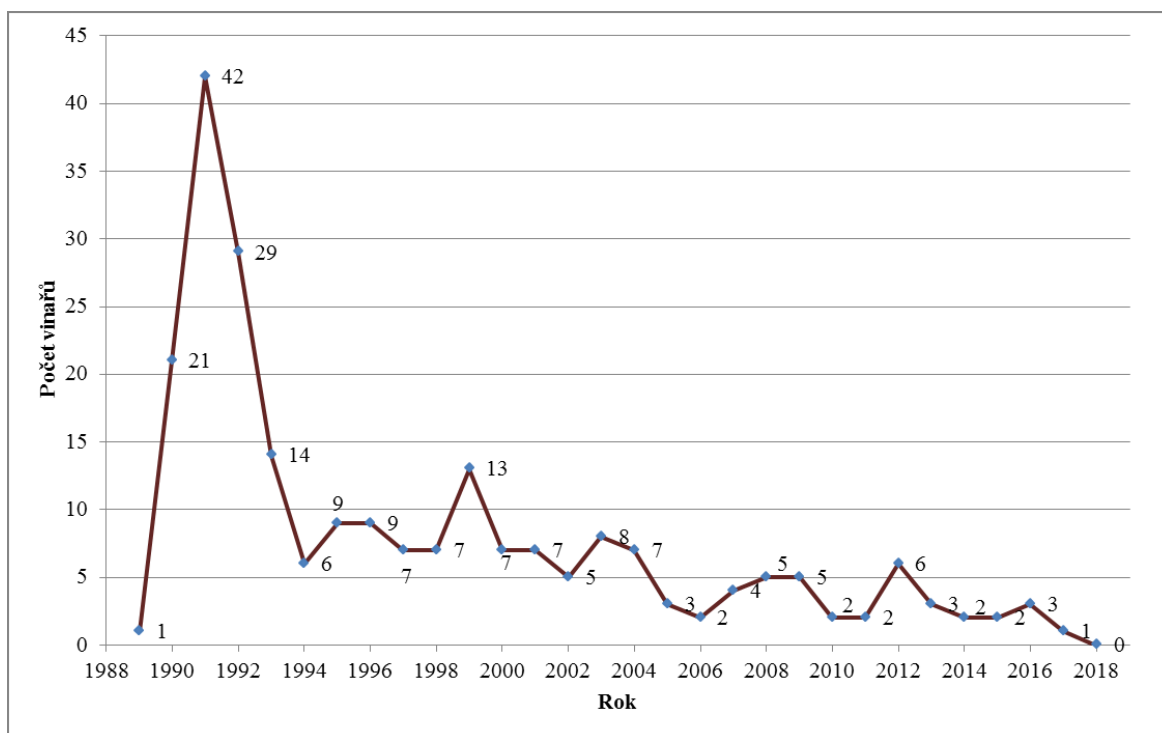
6.2 Vývoj vinařství a vinohradnictví po roce 1989

Průměrný počet vinařů v mikroregionu Mikulovsko je po zaokrouhlení 13 vinařů na obec. Z analýzy vyplynulo, že v roce 1989 vznikl v mikroregionu Mikulovsko jeden vinař, ale následující roka 1990 a 1991 byl zaznamenán největší zrod nových vinohradníků a vinařů v mikroregionu. V roce 1990 začalo podnikat v tomto oboru 21 nových subjektů a v roce 1991 to bylo 44 nových vinařů. Tento trend byl spojen s postsocialistickým obdobím. Někteří vinaři působili v daném zemědělském odvětví i před rokem 1989, ale prostor pro soukromé podnikání byl vytvořen až v rámci postsocialistického období.

Během komunistického režimu nebyl velký prostor pro vinařství, jaký je dnes. Toto období bylo charakteristické velkými vinařskými závody s nízkou kvalitou vína, a to díky řízenému a plánovanému zemědělství. Nebyl zde vytvořen prostor pro kvalitu, osobitost a jedinečnost vín. Ve vinařských závodech za socialismu byly produkovány vína v 1 litrových a 7 decilitrových láhvích, přičemž jednolitrové se vyznačovaly nižší kvalitou, příměsí cukru a jiných odrůd. Naopak sedmi decilitrové láhve se vyznačovaly vyšší kvalitou z domácích odrůd.

Po revoluci vznikl prostor nejen pro soukromé podnikání a výsadbu nových vinic, ale také ke zlepšení technické vybavenosti v podobě dostupnosti moderních strojů, které jsou potřeba k efektivnosti výroby. Rozrostla se výstavba nových budov pro soukromé podnikání a zvýšil se důraz na využití potenciálu místního terroiru a přírodu. Po roce 1989 byla realizována řada přestaveb budov bývalých JZD a brownfieldů na moderní vinařské komplexy, které by bez zásahu zchátraly. Jsou preferovány stavby, které jsou citlivé ke krajině a životnímu prostředí. Není pravidlem, že tyto vinařské komplexy jsou orientovány pouze na výrobu a prodej vína. V posledních letech je trendem budování vinařských hotelů a jiných ubytovacích zařízení, které poskytují služby navíc ve formě svateb, oslav, team-buildingových programů apod. Tento trend je mimo jiné přínosem i v podobě tvorby nových pracovních míst.

Po roce 1989 byla ovlivněna také produkce vinařů, která přestala být omezená pouze na víno samotné, a byla rozšířena o doplňkové vinné produkty. Nutno však podotknout, že tento trend má svůj původ v sousedních rakouských vinařských vesnicích, které inspirovali místní vinaře z mikroregionu Mikulovsko a okolních obcí. Tento směr je však stále mnohem slabý oproti rakouským vinařům, kteří se snaží využít přebytek druhotného materiálu z hroznů. Z vína se dají vyrobit klasické produkty např. sezónní mošty (tento produkt nabízí např. Vinařské centrum Mikulov), paštiky, želé, vinný ocet, ale i produkty jako mouka, čokoláda, vinný olej ad.

Obr. 8. Graf vývoje počtu vinařů v mikroregionu Mikulovsko (Ministerstvo financí ČR, © 2018)

Jak už bylo uvedeno, přelomovými roky pro soukromé vinaře byly roky 1990 a 1991. V roce 1992 byl počet nových vinařů v mikroregionu 29, což představuje stále vysokou hodnotu, avšak už s klesající tendencí. V letech 1993 a 1994 byl vznik nových vinařů v mikroregionu stále klesající sklon, ale v letech 1995 a 1996 tento trend začal opět stoupat, kdy v každém roce přibylo 9 vinařů. Roky 1997 a 1998 zaznamenaly mírný pokles a hodnoty mezi nimi byly stejné (7). Vyšší nárůst byl zaregistrován v roce 1999, počet vinařů v mikroregionu vzrostl o 13. Poté byl až do roku 2002 zaznamenán opět klesající trend až do roku 2003, kdy byl zaregistrován opět vzestup. Mezi lety 2005 až 2010 nepřesáhl počet jednotlivých let více než 5 nových vinařů na mikroregion. Od roku 2010

až do současnosti vrostl počet vinařů o 18 ekonomických subjektů tohoto odvětví, přičemž nejvyšší nárůst byl v roce 2013 (6 nových vinařů). Z průzkumu vyplývá, že nových nejvíce vinařů bylo zaregistrováno bezprostředně po roce 1989, a to v letech 1990 až 1993. Roky V nadcházejících letech až do současnosti byla situace spíše kolísavá až na rok 1999, který se hodnotově přiblížil roku 1993. V ostatních letech nepřesáhla hranice 9 nových subjektů za rok a má spíše klesající tendenci.

Data pro analýzu vývoje počtu vinařů v mikroregionu Mikulovsko jsou použity z administrativního registru Ministerstva financí ČR – ARES. V mikroregionu však existuje mnoho malých vinařů, kteří tuto činnost berou pouze jako koníček a nejsou zaregistrováni v předmětném registru. Tito vinaři nebyli do analýzy zahrnuti.

6.3 Rozvoj mimoprodukční funkce vinařství po roce 1989

Regenerace brownfieldů s důrazem na životní prostředí

Podle společnosti MAFRA a.s. (© 1999 – 2018) dochází ve vinařství k výstavbě nových budov a sídel. Jako důvody lze uvést lepší dopravní dostupnost, zjednodušení a efektivita výroby, reprezentační prostory a fakt, že staré budovy přestávají vyhovovat dnešní výrobě. V posledních letech se vinaři přesunují ze svých sklepů do vinařských budov, ke kterým někteří budují hotely, vinárny, sklepy, galerie apod., což se pojí se zážitkovými programy (nabízí např. Vinařství Volařík, Vinařství Fučík), které jsou spojeny s mimoprodukční funkcí zemědělství. Vinařství Fučík využilo Mikulovský chátrající statek a vybudovalo zde „vinařský hotel“. Také přispělo k mimoprodukční funkci tím, že bylo použito co nejvíce původního a přírodního materiálu (staré trámy, kameny, dřevo...) a nezasahovalo přemrštěně designem do krajiny. Regenerace brownfieldů a starých chátrajících budov má význam v péči o krajinu, rozvoji venkova a příznivějším dopad na životní prostředí.

Cykloturistika

V rámci postsocialistického období je hlavně v posledních letech trendem spojovat dovolenkové a relaxační pobyty s vinařskou turistikou. Vinařská turistika mikroregionu Mikulovsko se vyznačuje budováním nových cyklostezek, které spojují vinařské obce. Např. v obci Sedlec se na cyklostezce nachází v areálu ZD Sedlec u Mikulova stánek s ochutnávkou jejich vín. Na jižní Moravě vedou Moravské vinařské stezky tvořené deseti okruhy, které spojuje hlavní Moravská vinná stezka. V rámci těchto stezek se návštěvník seznámí s místními sklepy, tradicemi (hody, slavnosti apod.) a historickými a přírodními

památkami. Stezky vedou od Znojma až po Uherské Hradiště a oblasti jsou rozděleny stejně jako vinařské podoblasti - Mikulovská, Velkopavlovická, Slovácko a Znojemská. V oblastech se prolíná 24 stezek. Do Mikulovské oblasti spadají stezky Stará hora (cyklistický okruh Dunajovických vrhů), Moravská vinná – Mikulovská od jihozápadu k severovýchodu (červená), hlavní Mikulovská vinařská stezka (zelená), Charvátskými vinicemi až na Starou horu a na severu Brněnská vinařská stezka (Moravské vinařské stezky, © 2000 – 2018). Cykloturistika má význam v mimoprodukční funkci jako rozvoji venkova a propagace mikroregionu.

Obr. 9. Moravská vinařská stezka - Mikulovská oblast (Moravské vinařské stezky, © 2000 – 2018)

Moravské vinařské stezky koordinuje nadace Partnerství. Partnerské obce, spadající do mikroregionu Mikulovsko a zároveň do Mikulovské oblasti Moravských stezek jsou - Mikulov, Milovice, Jevišovka, Dolní Věstonice, Pasohlávky, Drnholec, Brod nad Dyjí, Březí, Dolní Dunajovice, Nový Přerov a Pavlov. V rámci cyklo-výletu lze navštívit sklepní uličky v jednotlivých obcích (Moravské vinařské stezky, © 2000 – 2018).

Propagace mikroregionu pomocí kulturních vinařských akcí

Ve většině obcí mikroregionu (Bavory, Brod nad Dyjí, Dolní Dunajovice, Březí ad.) jsou každoročně pořádány výstavy vín. Tyto výstavy byly sice pořádány už během socialistického režimu, ale díky rozvoji soukromého podnikání po roce 1989 mají výstavy mnohem větší rozměr (vysoká účast malých a středních vinařů, soukromá vinařství, důraz

na kvalitu...). Konají se převážně v průběhu měsíce března a dubna. Město Mikulov navíc tradičně pořádá Výstavu vín celé Mikulovské vinařské podoblasti s cca 600 vzorky vín.

Další kulturní akcí přispívající k propagaci obcí mikroregionu je Přehlídka otevřených sklepů, kterou každoročně pořádají obce Březí a dolní Dunajovice, a účastní se jí 14 vinařů z těchto obcí. Návštěvníci mají možnost zakoupit vstupenku a ochutnat minimálně 7 vzorků od každého vinaře v jednotlivých sklepech. Akce se koná 5.5. - 6.5.2018, a je podpořena kyvadlovou dopravou mezi obcemi.

Největší vinařskou kulturní akcí v mikroregionu je Pálavské vinobraní v Mikulově, které se pořádá už od roku 1947 a koná se druhý týden v září každého roku. Ze začátku byla akce pořádána v nedaleké obci Klentnice, ale před čtyřiceti lety se začalo konat v Mikulově. Plán akce tvoří folklórní a kulturní programy, nachází se zde vinařské uličky určené k ochutnávce burčáku a vín, výstup na Svatý kopeček a spousta dalších akcí včetně těch, které jsou zaměřené i na rodiny s dětmi. Návštěvnost této akce se v posledních dvou letech pohybuje okolo 56 000 návštěvníků.

Vinařská škola

Město Valtice sice nespadá do analyzovaného mikroregionu Mikulovsko, je však jejím blízkým sousedem (vzdálenost Mikulov – Valtice pouze 12,5 km). Prvkem mimoprodukční funkce vzdělávání je Střední vinařská škola Valtice, příspěvková organizace. Podnět k založení této školy byl vznesen už v roce 1869 tehdejším okresním soudcem Jiřím Groberem. Na výrobě vín vinařské školy (která mimochodem dostala v posledních letech řadu ocenění) se podílí i studenti z mikroregionu Mikulovsko jelikož absolventi této školy nachází uplatnění ve vinohradnictví a vinařství v celé vinařské oblasti Morava.

Vedlejší produkty z révy vinné

Díky zpracování zbytkové materiálu z výroby vína dochází k posílení ekonomické funkci. Toho lze dosáhnout např. zpracováním zbytkových zrn z révy k výrobě mouky, zpracováním zbytků révy, která není vhodná k produkci vína k výrobě marmelád, paštik, octu ad. Jako příklad lze představit Vinařství NATURVINI (Bavory), které nabízí ve svém sortimentu kromě vína také kvalitní vinné hořčice, omáčky, želé a hroznové šťávy.

7 HODNOCENÍ DOPADU ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY ČR NA ROZVOJ MIKROREGIONU MIKULOVSKO – ROZHOVORY S MALÝMI A STŘEDNÍMI VINAŘI

Pro hodnocení dopadu zemědělské politiky ČR na rozvoj mikroregionu Mikulovsko ve vztahu k malým a středním vinařům byla použita metoda polo-strukturovaného rozhovoru. Byl vybrán vzorek malých a středních vinařů z mikroregionu, přičemž byl kladen důraz na rozlišnost sídel a velikosti vinařství.

Rozhovory probíhaly po telefonické domluvě v určený čas a místě (většinou v samotném vinařství). První rozhovor se uskutečnil s Vinařem X dne 20. 3. 2018 v 18:00 hod. Další rozhovory proběhly ve Vinařství Volařík – dne 29. 3. 2018 v 14:30 hod. a po něm následoval rozhovor ve Vinařství Turoid – také dne 29. 3. 2018 v 16:00 hod. Poslední rozhovor probíhal ve Vinařství Popela následující cen – 30. 3. 2018 v 18:00 hod. Byla stanovena dvě základní kritéria – velikost (malí a střední vinaři) a poloha (mikroregion Mikulovsko). Dne 10. 3. 2018 se konala v zámeckém sálu v Mikulově Výstava vín mikulovské vinařské podoblasti, které jsem se zúčastnila za účelem oslovení vinařů. Na základě doporučení známých byl osloven Vinař X, se kterým byla domluvena schůzka k prvnímu rozhovoru. Enolog Ing. Eliška Becková za Vinařství Volařík byla oslovena prostřednictvím sociální sítě a následně byla domluvena schůzka. Setkání s Janem Vlkem (Vinařství Turoid) bylo domluveno přes známé, následně mi bylo předáno telefonní číslo a individuálně byla provedena domluva s vinařem. Poslední rozhovor s panem Stanislavem Popelou byl domluven rodinným příslušníkem. Celkem bylo osloveno 6 vinařů, přičemž jeden neprojevil o rozhovor zájem, a druhý z důvodu jeho časové vytíženosti nebyl realizován.

Polo-strukturovaný rozhovor obsahoval několik základní témat a otázek, od kterých se rozhovor odvíjel. Každý rozhovor trval v rozmezí 25 až 45 minut. Témata jsou rozdělena do osmi okruhů, které zastupují následující otázky:

- 1. Jaké byly začátky Vašeho vinařství? Jakými změnami prošel Váš podnik během jeho existence? Jaké byly podle Vás hlavní změny ve vinařství po roce 1989 až do současnosti? Myslíte, že se mělo z družstevního hospodářství něco zachovat?*
- 2. Jaké máte vztahy s Rakouskými vinaři? Máte vztah s malými a středními vinaři, nebo spíše s velkými? Vnímáte je jako konkurenci? Účastnili jste se někdy setkání s nimi?*

3. *Využívá Vaše vinařství dotace? Pokud ano, jaké? Cítíte dostatečnou podporu státu v rámci Vašeho podnikání? Myslíte, že je rovný přístup k dotacím z pohledu malých a středních vinařů? Jaký podíl nákladů by měla podpora zajišťovat, aby byl podpořen rozvoj vinohradnictví v mikroregionu, ale zároveň by nebyly vytvořeny negativní vlivy dotací (dotace ale mohou vést ke snížení efektivity a produktivity výroby, protože daný podnik se může stát více podřízeným státním podporám, než tržním podmínkám).*
4. *Využíváte dotace z EU? Jak vnímáte Společnou zemědělskou politiku EU a její zásady? Na co nejvíce byste potřebovali dotace? Jak jste na tom s exportem?*
5. *Jaký máte pohled na rozvoj vinařství z pohledu malých a středních vinařů v ČR a v mikroregionu Mikulovsko? Dal by se rozvoj vinařství nějak posílit? Vnímáte nějaké zásadní hrozby nebo příležitosti ve Vašem podnikání?*
6. *Jakým způsobem propagujete své vinařství? Přispívá Vaše vinařství nějak k rozvoji mikroregionu, venkovských oblastí nebo cestovnímu ruchu? Spolupracujete nějak s obcí?*
7. *Vykonává Vaše vinařství nějakou mimoprodukční funkci? (environmentální, krajinytvorná, sociální, demografická, péče o krajinu, rozvoj venkova, kvalita potravin a příznivější dopad na životní prostředí...)*
8. *Jak vnímáte zemědělskou politiku státu? Jaké pocítujete její silné a slabé stránky?*

7.1 Respondenti

Na základě hledání a dotazování byly vybráni 4 respondenti – Vinařství Volařík a.s. – enolog Ing. Eliška Becková, Vinařství Turoid – Jan Vlk, Vinařství Popela – Stanislav Popela a Vinař X, který si přál být anonymizován.

Vinařství Volařík a.s. sídlí v Mikulově a řadí se mezi středně velké vinařství v mikroregionu Mikulovsko. Rodina Volaříků se vinařství a vinohradnictví věnuje už od druhé světové války. Rozvoj vinařské tradice přerušila kolektivizace a návrat k vinařství byl možný až po roce 1989, kdy v restitucích byly postupně vráceny vinice původním majitelům. Vinařství vstoupilo na trh v roce 2007 a jeho zakladatelem je Miroslav Volařík. Nyní obhospodařuje v integrované produkci 80 ha vlastních vinic v Mikulovské vinařské podoblasti, z toho 4,2 ha v režimu ekologického zemědělství. Produkuje převážně bílá, vína. K výrobě jsou připojena vína rosé a od roku 2011 i Sekty Volařík. Vinařství klade při pěstování velký význam na polohu vinice a vytváří vlastní řadu vín TERROIR – spojení nejprestižnějších viničních tratí s nejvhodnější odrůdou. Patří mezi

výrobce nejkvalitnějšího vína v ČR a získává ocenění na tuzemských i zahraničních soutěžích. Mezi nejvýznamnější ocenění v ČR patří Champion Valtických vinných trhů (vinařství jej získalo v letech 2011, 2013, 2014), Král vín za nejlepší kolekci (2010, 2011, 2012, 2014, 2015 a 2016) a Vinař roku (zlatý v roce 2011 a 2014, stříbrný v roce 2016). Vinařství má pravidelně vína v Salonu vín ČR, který představuje vždy 100 nejlepších vín pro daný rok. Vinařství je od roku 2011 členem Aliance vinařů V8, vinařství, jež se spojila s cílem společné propagace kvalitních moravských vín, zakladajícím členem VOC Mikulov a VOC Pálava (Vinařství Volařík, © 2015).

Vinařství Popela bylo založeno v roce 1994 Stanislavem Popelou. Sídli v obci Perná a spravuje přes 22 hektarů vlastních vinic v katastru vesnic Perná a Bavory. Vinohradnictví tohoto vinařství je orientováno především na sjednocenou produkci 1 až 1,5 kilogramu hroznů na hlavu vinné révy a k jejich zpracování využívá nejmodernějšími vinařskými postupy a technologie. Vinařství je orientováno hlavně na produkci ročníkových odrůdových, jakostních, přívlastkových a speciálních vín typických pro tuto vinařskou oblast. K jejich výrobě je užívána metoda řízeného kvašení. Perná je vinařskou obcí na úpatí Pálavských vrchů, jež je uznávána díky své dobré klimatické poloze a dobré podmínky pro pěstování velice kvalitní vinné révy. V roce 1946 zde byla založena šlechtitelská stanice vinařská, která se řadila mezi přední stanice vinařského výzkumu. Vinař pan Popela se účastní odborných a výukových seminářů s vinařskou tematikou, je hodnotitel vinných degustací a Vinařství napomáhá s praktickou výukou studentů SŠ a VŠ v tomto oboru. Jeho vinařství získalo také řadu prestižních ocenění – Salon vín, Valtické vinné trhy, výstavy vín ad. (Vinařství Popela Perná, © 2018).

Vinařství Turolď Mikulov, s.r.o. je rodinné vinařství, které sídlí v Mikulově. Momentálně vede vinařství Jan Vlk, který navázal na tradiční vinařství Miroslava Sáčka. Vinařství bylo založeno v roce 1992 a zaregistrováno pod ochrannou známkou – TUROLD MIKULOV. Roční produkce představuje kolem 100.000 litrů vína a je zaměřena především na vína jakostní a vína přívlastková, která jsou z větší části lahvována a z části prodávána jako sudová, která pochází hlavně z mikulovských a velkopavlovických vinic. Vinařství získalo ocenění na domácích i mezinárodních výstavách. Součástí vinařství je nabídka ubytování a možnost zapůjčení jízdních kol (Vinařství Turolď Mikulov, © 2004 – 2011). Vinařství spadá do velikostní kategorie dle registru ARES 1 až 5 zaměstnanců.

Vinař X požadoval při rozhovoru svou anonymizaci v diplomové práci. V rámci práce je však vhodné dotazované alespoň minimálně charakterizovat. Jedná se o malé rodinné vinařství, které vzniklo mezi lety 2004 až 2007 a nachází se ve východní části mikroregionu. K vinohradnictví a vinařství využívá nové technologie a také získal řadu prestižních ocenění – Salon vín, Valtické vinné trhy, výstavy vín ad.

Tab. 9. Diferenciace mezi respondenty

Název vinařství	velikost	zabývá se		využívá dotační podpory	vinařství představuje jeho hlavní obživu
		vinařstvím	vinohradnic.		
Vinařství Volařík a.s.	střední	ano	ano	ano	ano
Vinařství Popela	střední	ano	ano	ano	ano
Vinařství Turoid Mikulov, s.r.o.	malý	ano	ne	ne	ano
Vinař X	malý	ano	ano	ne	ne

7.2 Polo-strukturované rozhovory s malými a středními vinaři

OKRUH Č.1

Okruh č. 1 vychází z otázky č. 1: *Jaké byly začátky Vašeho vinařství? Jakými změnami prošel Váš podnik během jeho existence? Jaké byly podle Vás hlavní změny ve vinařství po roce 1989 až do současnosti? Myslíte, že se mělo z družstevního hospodářství něco zachovat?*

Ve **Vinařství Volařík a.s.** byl realizován rozhovor s enologem Ing. Eliškou Beckovou. Vinařství bylo založeno v roce 2007 Miroslavem Volaříkem a ve svých začátcích disponovalo nejdříve 3,5 ha vinic. Růst vinařství byl hodně rychlý, i díky sklepmistroví, který studoval tento obor v Německu. Během 10 let se jeho vinice rozrostly na 70 ha s produkcí cca 200 000 litru za rok. Dnes má vinařství kolem 30 zaměstnanců. Kousek od Perné obhospodařují bio-vinice, které kontroluje inspekce, což tento druh výroby garantuje. Při rozhovoru bylo uvedeno, že neuvažují o rozšíření bio-výroby, hlavně kvůli proměnlivosti počasí v posledních letech. Nejkritičtější rok každého vinaře byl rok 2014, kvůli velkým deštům. Někteří stihli zachránit alespoň část úrody, ale u některých byl dopad fatální. *„My jsme dopadli s velkými ztrátami, ale stále ještě dobře. Ztráty byly velké – určitě 30 %, možná i víc. Dalším kritickým rokem byl rok 2015, ten představoval úplný*

opak roku 2014. Skoro nepršelo a byly vysoké horka, takže někteří vinaři měli ty hrozny uvařené. Muselo se uměle dokyselovat, což představuje výjimečný stav. Potravinářská inspekce dovolila u dokyselování vína o 2,5 gramu více. Velký problém je s proměnlivostí počasí.“ Dotazovaná si myslí, že je dobré, že z družstevního hospodaření sešlo. *„Jednak se používaly postřiky, které jsou nyní zakázané, a jednak se nehledělo na odrudovost a kvalitu vína. Jim šlo hlavně o kvantitu hroznů.“* Dnes je vinařství a vinohradnictví na úplně jiné úrovni. Lidé mají ještě pořád představu, že z určitých odrud není možné vypěstovat dobré víno. Respondentku nenapadá nic, že by někdo i z těch starších vinařů vzpomínal na něco, co by bylo prospěšnější pro vinařství a vinohradnictví.

Začátky **Vinařství Popela** přišly, když byl pan Stanislav Popela vyhozen z JZD. Jeho rodiče vlastnili 7 ha pozemku, tak se rozhodl, že bude pěstovat a vyrábět víno sám. Vinařství vzniklo roku 1992. Po roce 1989 si nechal vrátit svoje pozemky, které tvořily také vinice. Dle jeho slov byl úplně první, kterému je museli vracet. Postupem času zvyšoval svou produkci a přikupoval vinice, vysazoval nové vinohrady a připojil pěstování obilí. Jako hlavní změny po roce 1989 uvedl vrácení majetků původním vlastníkům a *„každý začal dělat víno sám za sebe, a tím se rozlišili dobří a špatní vinaři.“* Z družstevního hospodářství by nezachoval nic.

Vinařství Tuold, s.r.o. založil tehán stávajícího majitele – Miroslav Sáček. Zprvu vlastnil pouze malý sklep (cca 7 metrů) a vyráběl pouze sudová vína. V roce 2006 převzal vinařství Jan Vlk a provedl rozsáhlou modernizaci (technologie, výstavba penzionu ad.) a navázal na nové způsoby výroby. Další modernizace proběhla v roce 2014. Vinařství se nezaměřuje na vinohradnictví na rozdíl od ostatních respondentů, ale vykupuje hrozny pro výrobu vína. Dříve vinařství vykupovalo hrozny z družstva, *„zlom ale nastal ve chvíli, kdy přebralo zemědělská družstva Víno Mikulov. Pak jsem se začal orientovat na jiné dodavatele.“* Začal spolupracovat s malými a středními pěstiteli. Dříve měl jednoho uceleného dodavatele, dnes vykupuje hrozny z více vinařství.

Vinařství **Vinaře X** má mnohaletou tradici. Vinař navázal na vinařskou tradici jeho předků, kteří měli za socialismu pouze „záhumenku“, pracovali v JZD a pěstovali víno pouze pro sebe a známé. Několik let po revoluci navázal na tuto tradici, nakoupil nové stroje, začal soukromě podnikat a přikoupil vinohrady. *„Zásadní bylo pro vinařství nakoupit nové technologie a nová výsadba. V roce 2014 byla hodně špatná úroda, hodně*

pršelo a kvalita hroznů byla špatná jak na množství, tak na kvalitu.“ Vinař neuvedl nic, co by se mělo zachovat z družstevního hospodaření.

OKRUH Č.2

Okruh č. 2 vychází z otázky č. 2: *Jaké máte vztahy s Rakouskými vinaři? Máte vztah s malými a středními vinaři, nebo spíše s velkými? Vnímáte je jako konkurenci? Účastnili jste se někdy setkání s nimi?*

Vinařství Volařík a.s. spolupracuje s rakouskými vinaři při výrobě sektů. Na otázku, zda vnímají rakouské vinaře jako konkurenci, odpověděla respondentka: *„Ne. Já si myslím, že každá země je typická pro své odrůdy, podnebí, složení půdy, filosofii výroby apod.“* Setkání s rakouskými vinaři se účastní pouze výjimečně, přes své známé, výstav vín, soutěží a dále se nebrání spolupráci se zahraničím.

Vinařství Popela má velmi dobré vztahy s rakouskými vinaři, a to hlavně s menšími. Nevnímá je jako konkurenci a aktivně se účastní setkání s nimi.

Vinařství Turoid, s.r.o. nakupuje od rakouských vinařů víno, které potom prodává dál. Jako konkurenci vnímá spíše Španělsko a Itálii.

Vinař X nemá žádný vztah s rakouskými vinaři, nevnímá je jako konkurenci, a ani se nikdy neúčastnil žádného setkání.

OKRUH Č.3

Okruh č. 3 vychází z otázky č. 3: *Využívá Vaše vinařství dotace? Pokud ano, jaké? Cítíte dostatečnou podporu státu v rámci Vašeho podnikání? Myslíte, že je rovný přístup k dotacím z pohledu malých a středních vinařů? Jaký podíl nákladů by měla podpora zajišťovat, aby byl podpořen rozvoj vinohradnictví v mikroregionu, ale zároveň by nebyly vytvořeny negativní vlivy dotací (dotace ale mohou vést ke snížení efektivity a produktivity výroby, protože daný podnik se může stát více podřízeným státním podporám, než tržním podmínkám).*

Vinařství Volařík a.s. se orientuje nejen v problematice středních vinařů, ale také aktivně komunikuje i s těmi malými. Na otázku odpověděla respondentka: *„Když se setkáváme s malými vinaři tak vidíme, že se zmiňují o tom, že čekají na vypsání nějaké dotace, že si kupují nové vybavení, traktory apod. Je dobře, že můžeme čerpat. Totiž 40 % není nezanedbatelná částka“.* Na otázku ohledně pokrytí podílů nákladů z dotace odpověděla: *“Já bych řekla, že 40 % je akorát. Má to význam v rámci konkurenceschopnosti. Někteří*

vinaři na to mají a posunuje je to dál a ten, kdo by na to neměl, by zůstal pořád na tom stejném místě. Člověk by toho ale neměl zneužívat.“

Stanislav Popela využívá v rámci svého vinařství dotační podporu. *„První dotaci jsem využil už v roce 1994 na nákup technologie, traktorů a polních strojů.“* Z počátku využíval Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond. Dále využil Program rozvoje venkova a do vinařského fondu musí platit každý vinař z každého litru vína 50 haléřů. Tyto peníze dostává zpět při účasti na výstavách vín. *„Záleží na každém, jak chce využívat dotace. Zvláště mám dotace na plochu vinic, na výsadbu na polnosti, na šetrné hospodaření a technologie.“* Dále se vyjádřil ve smyslu, že 40 % podílu nákladů pokryté dotací je optimální hranice.

Vinařství Turol, s.r.o. nevyužilo do současnosti žádnou dotaci. *„Kdysi jsem zkoušel zažádat, ale díky ještě krátké historii vinařství jsem na ně nedosáhl. Potom jsem to už nezkoušel.“* Vinař má k dotacím jak od státu, tak EU neutrální postoj. Podporu nečeká, zatím to vnímá jako podporu v rámci ulehčení fungování podniku, ale legislativa se stále mění a zvyšuje se administrativní zátěž. Podle vinaře záleží na každém, v jakém směru se chce rozvíjet. Dále se myslí, že 40 % podílu nákladů pokryté dotací je na optimální hranici.

U dotazovaného **Vinaře X** bylo zjištěno, že používá k výrobě nové moderní technologie, které pomáhají udržet kvalitu vína. Na otázku, jaké stroje představují tyto technologie a zda na ně využil nějakou podporu státu a EU odpověděl: *“Mezi tyto stroje patří hlavně pneumatický lis, nový mlýnek, čerpadlo, chlazení, sudy a nerezky. Žádné dotace jsme nečerpali, a to kvůli tomu, že jako malý vinař na tuto podporu nedosáhnou.“* Na otázku, jaká je hlavní příčina, že nemají nárok na podporu, odpověděl: *„Jsme malé vinařství, nesplňujeme podmínku minimální rozlohy vinic – 1,5 ha a není to moje hlavní obživa“.* Stejně jako ostatní dotazovaní se ztotožňuje s hranicí pokrytí nákladů dotací 40 %.

OKRUH Č.4

Okruh č. 4 vychází z otázky č. 4: ***Využíváte dotace z EU? Jak vnímáte Společnou zemědělskou politiku EU a její zásady? Na co nejvíce byste potřebovali dotace? Jak jste na tom s exportem?***

Dalším tématem byla SZP EU. **Vinařství Volařík a.s.** se snaží obnovovat provoz vinařství, technologií a snaží se pracovat s nejšetrnějšími stroji. Pokud plánují větší obnovu, tak se snaží využít dotací. Dále respondentka uvedla, že pro menší vinařství to má

určitě smysl. Je to hodně výhodné hlavně pro ty malé vinaře, když si nemůžou dovolit větší investici. *„Malí vinaři to určitě hodně využívají. Vinaři, se kterými jsem v kontaktu, tak na ně dosáhnou. Většinou mají od 3 až 5 ha vinic. Aby je to uživilo, potřebují aspoň 7 ha.“* Jako zápor SZP EU uvedla snížení výsadby vinic. Co se týče exportu, tak ten nastává jen výjimečně. Vinařství udržuje spolupráci s Holandskem. Důvodem je nízká produkce. Vinaři by nebyli schopni celoročně zásobovat ještě další země.

Vinařství Popela využívá dotace z EU (viz. Okruh č. 3). Vinařství exportuje svou produkci po celé ČR a na Slovensko. Ke SZP EU má respondent kladný postoj. *„Stejně nejsme ve víně soběstační. Dováželo by se tak nebo tak, takže v tom nevidím žádný problém. Myslím si, že by to nešlo, kdybychom nebyli v EU. Tím, že dostáváme dotace, se vyrovnáváme s ostatními a zvedá se kvalita vín.“* Dále uvedl, že je zemědělství jediný obor, kde se dá dobře vydělat. V současné době zásobují čeští vinaři ze 40 % ČR, zbytek produkce se dováží.

Respondent z **Vinařství Turoid, s.r.o.** se vyjádřil ke SZP EU ve smyslu, že jedinou hrozbou je pro něj dovoz zahraničního levného vína. Pokud by přemýšlel o žádosti o dotace, uvažoval by hlavně nad koupí vinice a později možná na technologie. Nyní to však není aktuální, protože má všechny moderní technologie, které ke své výrobě potřebuje. Vinařství víno neexportuje.

Vinař X koresponduje se zásadami SZP EU (Zásada společného trhu, Zásada preference společenství, zásada finanční solidarity), ale zároveň dodal: *“Bylo by dobré, kdyby se podpora zaměřila více na malé a začínající nejen vinaře, ale celkově podnikatele. Většina místních malých vinařů nesplňuje, nebo pouze s odřenýma ušima, podmínku vlastnictví 1,5 ha vinic, nebo nemá vinařství a vinohradnictví jako hlavní obživu, protože by se neuživil. Na tyto vinaře se dotace nevztahují.“* V otázce na co by nejvíce podporu státu potřeboval, odpověděl *„na výsadbu nových vinic, modernizaci, stroje do vinohradu apod.“*

OKRUH Č.5

Okruh č. 5 vychází z otázky č. 5: ***Jaký máte pohled na rozvoj vinařství z pohledu malých a středních vinařů v ČR a v mikroregionu Mikulovsko? Dal by se rozvoj vinařství nějak posílit? Vnímáte nějaké zásadní hrozby nebo příležitosti ve Vašem podnikání?***

Respondentka z **Vinařství Volařík a.s.** navrhla rezervní fond na klimatické katastrofy – pomrznutí vinohradu, velké krádeže, nálety špačků apod. *„Poslední 4 roky jsou tady*

mrazíky pravidelně. Němci mají fond, ze kterého, když hrozí tady ty podmínky, zaplatí helikoptéru, která vírem vzduchu odežene od vinic mráz. Jde udělat i pojištění, ale pojistky jsou hodně vysoké a nevztahují se na všechno.“ Největší hrozbu vnímá jako právě tyto výkyvy počasí.

Vinař **Stanislav Popela** uvedl, že se rozvoj vinařství a vinohradnictví z pohledu malých a středních vinařů určitě stále dá, a to hlavně kvalitou a novými technologiemi. Jako největší hrozbu vnímá výkyvy počasí, např. jako v roce 2014.

Jan Vlk z **Vinařství Turoid, s.r.o.** uvedl *„Rozvoj ve vinařství a vinohradnictví je hodně veliký a jde hodně kupředu. Dnes mají vinaři lepší technologie a vysokou konkurenceschopnost. Další věc je postoj lidí. Když je špatná úroda, musí se zvednout cena produkce. V Rakousku nemají problém vína prodávat dál, i když se cena zvedne. U nás to tak není. Lidé preferují v první řadě cenu, než kvalitu.“*

Vinař X neshledal žádné zásadní hrozby nebo příležitosti v mikroregionu Mikulovsko, ale rozvoj by se dal rozhodně posílit zaměřením větší podpory malých a začínajících podnikatelů celkově.

OKRUH Č.6

Okruh č. 6 vychází z otázky č. 6: ***Jakým způsobem propagujete své vinařství? Přispívá Vaše vinařství nějak k rozvoji mikroregionu, venkovských oblastí nebo cestovnímu ruchu? Spolupracujete nějak s obcí?***

Vinařství Volařík a.s. propaguje své vinařství odbornými časopisy, internetem, přes sociální sítě, účastí na prestižních soutěžích, degustací a hodně vinařství proslaví ocenění ve významné vinařské soutěži (Král vín, Vinař roku, Valtické vinné trhy). Jinak propagují své vinařství na vinařských akcích – Slavnosti vína, Otevřené sklepy apod. Dále respondentka uvedla: *„Určitě také tím, že máme víno na hodně vysoké úrovni. Proto se k nám spousta lidí vrací a samozřejmě je sem i zveme a pak se tady nebojí utratit nějakou korunu. Také rádi doporučujeme ubytovací zařízení.“* S městem Mikulov spolupracuje vinařství např. v rámci Gourmet Festivalu a vinobraní. Každoročně je otevřeno pro veřejnost několik sklepů, kam se mohou lidi zajít podívat a ochutnat víno. Těchto akcí se Vinařství Volařík účastní.

Vinařství Popela je propagováno hlavně kvalitou vína a příznivou kupní cenou pro spotřebitele. Stanislav Popela je zastupitel obce Perná a spolupracuje s obcí tím, že dává vzorky na výstavy vín a prezentuje obec svým vinařstvím.

Dotazovaný z **Vinařství Turoid, s.r.o.** uvedl, že se propagaci věnuje hlavně prostřednictvím degustací, kulturních akcí, internetu a prostřednictvím sdružení vinařů, kteří si své produkty propagují navzájem. Vinařství přispívá k cestovnímu ruchu tím, že má ubytovací zařízení a pořádá „funtrip“ pro cestovní kanceláře a tím láká zahraniční turisty. S obcí spolupracuje hlavně při pořádání kulturních akcí.

V souvislosti s otázkami byl **Vinař X** dotázán, jak přispívá k rozvoji v mikroregionu, jakou podporu vyvíjí obec, a zda s vinaři spolupracuje, na což odpověděl: „*Ano, obec spolupracuje např. pořádáním kulturních akcí jako Otevřené sklepy, Ochutnávkou vín, ale z hlediska pozemků na novou výsadbu zde není moc možností. Všechny pozemky jsou již rozprodané.*“ V rámci cestovního ruchu vlastní rodinný penzion.

OKRUH Č.7

Okruh č. 7 vychází z otázky č. 7: *Vykonává Vaše vinařství nějakou mimoprodukční funkci? (environmentální, krajinotvorná, sociální, demografická, péče o krajinu, rozvoj venkova, kvalita potravin a příznivější dopad na životní prostředí...)*

K mimoprodukční funkci přispívá **Vinařství Volařík a.s.** hlavně environmentálně – vlastní 4,5 ha bio-vinic, ze kterých produkuje víno a používá materiály, které nezatěžují životní prostředí např. recyklovatelné kartony a minimum plastů. Dále podporuje cestovní ruch tím, že poskytuje až 1 000 lahví na kulturní akce (Gourmet festival). Dále se vinařství zaměřuje na vysokou kvalitu vína od základu pěstování až po distribuci.

Vinařství Popela se podílí na environmentální mimoprodukční funkci vinařství a vinohradnictví. Je v environmentálním programu, ve kterém jsou tři úrovně – nízká, střední, vysoká. Vinařství Popela je na střední úrovni, tzn., že se vyznačuje šetrným hospodařením k životnímu prostředí (např. šetrným hnojivem). Dále se podílí, jako ostatní vinaři, na produkci kvalitních potravin. Vinař Stanislav Popela se účastní odborných a výukových seminářů s vinařskou tematikou, je hodnotitel vinných degustací a Vinařství napomáhá s praktickou výukou studentů SŠ a VŠ v tomto oboru.

V rámci mimoprodukční funkce se **Vinařství Turoid, s.r.o.** podílí hlavně na cestovním ruchu. Poskytuje ubytovací služby, které jsou spojeny s vínem a pořádáním „funtripů“.

Vinař X se nijak do mimoprodukční funkce vinařství nezačleňuje.

OKRUH Č.8

Okruh č. 8 vychází z otázky č. 8: ***Jak vnímáte zemědělskou politiku státu? Jaké pociťujete její silné a slabé stránky?***

Při diskuzi o SZP EU respondentka z **Vinařství Volařík a.s.** uvedla: „*Záleží, jak se moc člověk zajímá. Co se týče celé ČR, mají to zde zemědělci těžké. Je to způsobeno klimatickými podmínkami a s tím související expanze surovin z EU. Někteří prodávají výrobky za hodně nízké ceny a našim zemědělcům se to potom nevyplatí ani skoro pěstovat. Na druhou stranu si myslím, že se ČR začíná vzpamatovávat a začíná podporovat i ty místní zemědělce. Problém je také u spotřebitelů. Ne každý si může dovolit kupovat pouze produkty místní výroby a také často nemají dostatečný přehled o tom, co kupují. Celá tato situace má za následek předčasné sběry, v každé zemi jsou povoleny jiné postřiky apod. Stát by měl trochu zpřísnit podmínky pro dovoz potravin, aby se mohli uplatnit více i naši zemědělci.*“

Respondent z **Vinařství Popela** uvedl, že „*Má to dost slabých stránek. V nynější politické situaci jsou propagovány hlavně velké zemědělské firmy, které berou dotace malým zemědělcům.*“

Respondent z **Vinařství Turoid, s.r.o.** uvedl, že se moc neorientuje v zemědělské politice ČR. Pouze zhodnotil situaci ve srovnání s okolními státy a vyjádřil se, že u nás vznikají monopoly, které jsou nezdravé a měli by se podporovat spíše drobní zemědělci.

Vinař X reagoval na otázku, zda vnímá nějaké zásadní překážky v jeho podnikání tak, že žádné zásadní překážky nevnímá, ale „*nejhorším problémem jsou dotace a dosažení na ně*“. Dále uvedl, že by chtěl do budoucna, aby se příspěvky zaměřovaly více na malé a začínající podnikatele, ale zatím to vnímá obráceně. V závěru byly zhodnoceny silné a slabé stránky mikroregionu. Mezi ty příznivé patří podle Vinaře X hlavně – příznivá geografická poloha, atraktivita, vhodné klimatické podmínky pro vinaře a vinohradníky, naopak mezi slabé stárnutí obyvatelstva a sezónnost cestovního ruchu.

7.2.1 Shrnutí výsledků

Z rozhovorů z **Okruhu č.1** plyne, že zásadním obdobím pro každého vinaře byl rok 2014, kdy byla produkce ovlivněna negativními vlivy počasí. Někteří vinaři stihli díky modernějším technologiím a včasnému zásahu velkou část úrody zachránit, pro některé

měla však tato situace fatální následky. Ztráty byly v tomto roce kolem 30 % produkce. Všichni respondenti uvedli, že je dobře, že se opustilo od družstevního hospodaření. Tato změna měla dobrý vliv hlavně na kvalitu vín, odrůdovost, rozvoj malých a středních vinařů, navrácení pozemků původním majitelům, rozvoj technologií a vinaři se mohli začít orientovat hlavně na kvalitu vína. Pro vinaře z Vinařství Turol, s.r.o. mělo jedinou výhodu družstevní hospodaření to, že od družstva vykupoval hrozny k výrobě vína, čímž měli uceleného dodavatele (pozn. – v rámci rozhovorů představuje jediného respondenta, který není zároveň vinohradníkem, ale pouze hrozny kupuje).

Z **Okruhu č.2** plyne, že ze čtyř dotazovaných odpověděli tři vinaři, že s rakouskými vinaři (hlavně menšími) spolupracují, např. při výrobě určitých druhů výrobků, nákupu a pře-prodávání vína, účastí na výstavách vín a vinařských akcí. Žádný vinař nevnímá rakouské vinaře jako konkurenci.

Okruh č.3 je zaměřen na dotační podporu malých a středních vinařů. Oba střední vinaři využívají dotační podporu, stejně jako většina vinařů v mikroregionu Mikulovsko. Na otázku, jaký podíl nákladů by měla podpora zajišťovat, aby byla zachována konkurenceschopnost a schopnost přizpůsobení se tržním podmínkám všichni vinaři souhlasili, že hranice 40 % nákladů je optimální. Ve výši poskytování podpory nebyl shledán žádný negativní postoj. Nejčastěji využívají vinaři dotační podporu na nové technologie, novou výsadbu vinic a na šetrné hospodaření. Dva respondenti prezentující malá vinařství nevyužívají žádné dotace, ale každý má na tuto problematiku jiný názor. Vinařství Turol, s.r.o. nevyužilo žádnou dotaci kvůli tomu, že když žádalo poprvé, nesplňovalo dostatečně podmínky pro žádost. Dnes dotaci zatím nepotřebuje. Tím dotazovaný nevyločil, že v budoucnu o ni nebude žádat. Kdežto anonymizovaný Vinař X nesplňuje a nikdy nesplňoval podmínky pro získání dotace, i když by jí rád využil. Je to způsobeno hlavně tím, že vinařství není jeho hlavní obživa (protože by ho to neuživilo) a nevládní dostatečnou plochu vinic (pouze 1,5 ha).

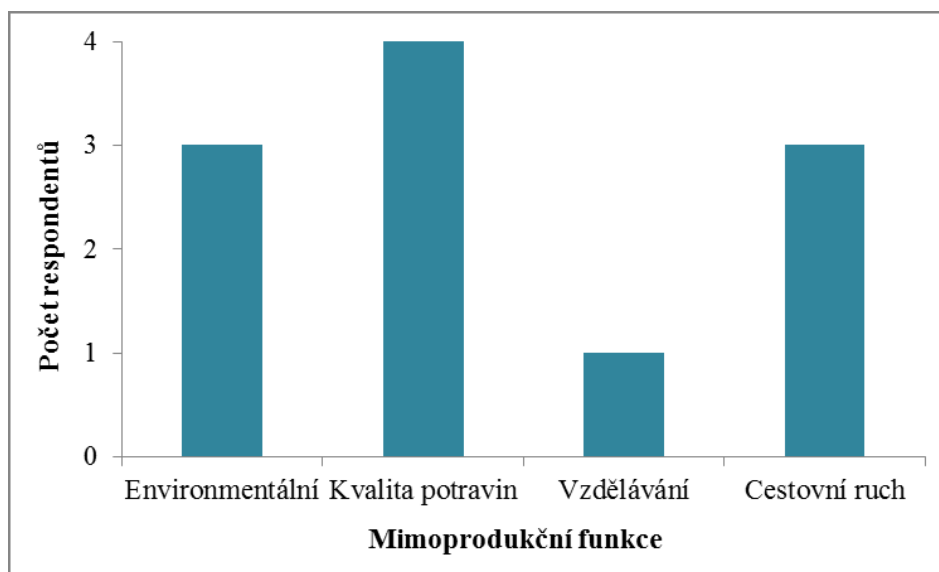
Z rozhovorů z **Okruhu č.4** plyne, že pokud vinaři plánují větší investici v rámci vinařství, snaží se co nejvíce využít podpory SZP EU (hlavně zásady finanční solidarity). Tři respondenti projevují zájem o finanční podporu EU, jeden dotazovaný zaujímá neutrální postoj hlavně díky tomu, že žádné velké investice v budoucnu neplánuje, tudíž zatím nemá zájem využít dotací z EU. Respondenti zaujímají názor, že tím, že mají možnost dostat dotaci na např. na nové technologie, tak mají možnost vyrovnat se konkurenci z jiných

zemí. Jako negativní dopad bylo však shledáno snížení výsadby vinic EU a dovážení levného vína ze zahraničí, protože když postihne české vinaře špatná úroda (díky špatnému počasí), musí produkci zdražit a spotřebitelé potom upřednostní víno z jiných zemí, které je levnější. Co se týče exportu, tak vyváží pouze střední dotazovaní vinaři, a to pouze na Slovensko a do Holandska. Hlavním důvodem nízkého exportu je malá produkce vinařů.

Okruh otázek č.5 se zaměřil na rozvoj vinařství a vinohradnictví v mikroregionu a potenciální příležitosti a hrozby v podnikání. Ing. Eliška Becková z Vinařství Volařík navrhla zajímavou alternativu pro řešení přírodních výkyvů, pohrom a krádeží – rezervní fond pro klimatické katastrofy, který by sloužil k financování co nejmenších dopadů na produkci. Přírodní katastrofy jsou pro každého vinaře totiž ta největší hrozba. Vinařství a vinohradnictví z pohledu malých a středních vinařů by se dalo rozvíjet novými technologiemi, udržováním a rozvíjením kvality. Pro Vinaře X byla největší hrozba nedosažení na dotace malých vinařů. Jeho názor je však ovlivněn tím, že nesplňuje podmínky pro dosažení podpory, které ale většina malých vinařů (kteří mají své podnikání jako hlavní obživu) v mikroregionu splňuje.

Okruh č.6 je zaměřen na propagaci malých a středních vinařů v návaznosti na rozvoj mikroregionu Mikulovsko. Vinaři propagují svá vinařství prostřednictvím internetu, odborných časopisů, degustací, vinařských sdružení, cenou, ale hlavně oceněními z vinařských soutěží, kvalitou vína a účastí na kulturních akcích. Na rozvoji mikroregionu se podílí hlavně v oblasti cestovního ruchu. Všechna vinařství spolupracují s obcí, a to hlavně na úrovni pořádání kulturních akcí a vinařských soutěží.

Účast dotazovaných vinařů na mimoprodukční funkci vinařství v Mikroregionu Mikulovsko byla zahrnuta v **Okruhu č.7**. Z rozhovorů vyplynulo, že se vinaři sice na mimoprodukční funkci podílí, ale ne ve vysokém měřítku jako např. v Rakousku. Vinařství se zaměřují hlavně na environmentální mimoprodukční funkci – bio-výrobu (ať už malého rozsahu), používání šetrného materiálu. Další mimoprodukční funkce je zaměřena na cestovní ruch. Tři ze 4 dotazovaných provozují v rámci vinařství ještě ubytovací zařízení a účastní se kulturních prestižních akcí. Vinař Stanislav Popela se podílí také na vzdělávání prostřednictvím pořádáním výukových seminářů, degustátor a praktickou výukou na SŠ a VŠ. Jako další funkci lze označit kvalitu potravin, které se účastní všichni dotazovaní.

Obr. 10. Graf znázorňující účast respondentů na mimoprodukční funkci vinařství a vinohradnictví (vlastní zpracování)

Okruh č. 8 vychází z otázky: Jak vnímáte zemědělskou politiku státu? Jaké pociťujete její silné a slabé stránky? V mikroregionu Mikulovsko je problém hlavně s proměnlivými klimatickými podmínkami. S tím souvisí to, že pokud se úroda nepovede, vinaři jsou zde nuceni zdražovat svou produkci. Zde je také problém i u spotřebitelů, protože většina upřednostňuje nižší cenu, a často si neumí rozvrhnout poměr mezi kvalitou a cenou. Proto jsou pak upřednostňována dovážená vína, která jsou levnější na úkor domácích producentů. Dovoz potravin je celkově ohrožen rozdílnou péčí o produkci (jiné postřiky, dozrávání po cestě v kamionech, předčasně sběry apod.). Vinaři se shodli na tom, že by bylo dobré trochu více podpořit domácí produkci v případech jako je např. špatná úroda. Dále je zde riziko upřednostňování velkých firem před malými lokálními zemědělci (vznik monopolu).

7.3 SWOT analýza mikroregionu Mikulovsko ve vztahu k vinařství a vinohradnictví

Podaná SWOT analýza se vztahuje k vinařství a vinohradnictví v mikroregionu Mikulovsko. Vychází z polo-strukturovaných rozhovorů s místními vinaři a vinohradníky, pozorování a jako podpůrný dokument posloužila Integrovaná strategie území MAS Mikulovsko na období 2014 – 2020. SWOT analýza slouží ke zhodnocení situace v mikroregionu z hlediska vinařství a vinohradnictví a opírá se o ní navazující navržený

projekt. Její struktura spočívá v určení vnitřně ovlivnitelných silných a slabých stránek a vnějšně neovlivnitelných příležitostí a hrozeb.

Silné stránky

- vhodné klimatické podmínky pro vinaře a vinohradníky
- příznivá geografická poloha
- atraktivita mikroregionu z hlediska cestovního ruchu
- vysoké procento kvalitní orné půdy
- největší vinařská oblast ČR (Morava)
- vysoký podíl vinařství na zemědělství
- vysoký nárůst počtu malých a středních vinařů po roce 1989
- rozvinutá technická, dopravní a občanská infrastruktura
- velký počet vinařských a folklórních akcí
- ekonomický růst malých a středních vinařů
- ekologicky zaměřené zemědělství
- rozvinutý vinařský cestovní ruch
- venkovský charakter mikroregionu (tradiční zaměření na zemědělství)

Slabé stránky

- stárnutí obyvatelstva
- nízká vzdělanostní struktura
- vysoká nezaměstnanost
- zemědělská brownfields
- nedostatek vláhy v letních měsících
- nízká úroveň rozvoje venkovských řemesel
- sezónnost cestovního ruchu (zhruba od března do října)
- projevující se nedostatek vody
- nevyřešené majetkoprávní vztahy k pozemkům zabraňující vývoji agroturistiky (turistiky provozované na venkově)

Příležitosti

- Dotační podpora (státu, EU, kraje...)
- vytvoření lepších podmínek pro malé a střední podnikatele
- strategické a účelné využití geografické polohy mikroregionu
- z hlediska vinařství, vinohradnictví a cestovního ruchu
- rozvoj venkova v souvislosti s vinařství, vinohradnictví a turismem

- rozvoj cyklostezek s vinařskou tematikou
- rozvoj spolupráce se sousedním Rakouskem (předávání informací, vzdělávání ohledně mimoprodukční funkce vinařství)
- ekologická výroba
- ekonomický růst malých a středních vinařů
- rozvoj mimoprodukční funkce vinařství a vinohradnictví
- zlepšení image mikroregionu z hlediska vinařství
- pokračující zájem turistů o vinařství a jeho návazné atraktivity
- využití pozitivních trendů ve vinařství – např. využití šroubovacích uzávěrů kvůli kvalitě vína
- koordinace se sousedními regiony
- možnosti ve vinařském vzdělání (vinařská škola)

Hrozby

- nevhodné využívání geografické polohy
- nezájem státu na konkurenceschopném fungování zemědělství
- nedostatečná podpora malých, středních a začínajících vinařů
- nedostatečná podpora cestovního ruchu
- nezodpovědné nakládání s odpadem (odplavování splašků do odpadních vod)
- nedostatečná podpora mimoprodukční funkce zemědělství
- Konkurence okolních měst – odliv turistů

8 NÁVRH PROJEKTU PODPORY VINAŘSTVÍ A VINOHRADNICTVÍ VE VZTAHU K JEHO MIMOPRODUKČNÍ FUNKCI A PODPOŘE MIKROREGIONU MIKULOVSKO

Návrh projektu obsahuje hlavní a dílčí cíle, cílové skupiny, podklady pro zpracování projektu, jeho popis, technické požadavky, personální požadavky, rozpočet, časový harmonogram, výzkum reálnosti, propagaci, marketingovou strategii, analýzu rizik, přínosy z hlediska mimoprodukční funkce vinařství, podporu ve vztahu k ČR a EU a nakonec závěrečná doporučení k projektu.

Cílem práce je zhodnotit dopad zemědělské politiky na rozvoj mikroregionu Mikulovsko z pohledu malých a středních vinařů a v této souvislosti vytvořit návrh projektu, který bude přispívat k podpoře vinařství a vinohradnictví ve vztahu k mimoprodukční funkci vinařství. V návaznosti na praktickou část je sestaven návrh projektu ve vztahu k mimoprodukční funkci vinařství a vinohradnictví. Z rozhovorů sice vyplynulo, že se vinaři na mimoprodukční funkci podílí, ale ne ve vysokém měřítku jako např. v Rakousku. Vinařství se zaměřují hlavně na environmentální mimoprodukční funkci – bio-výrobu (ať už malého rozsahu), používání šetrného materiálu, cestovní ruch a v nízké míře také na vzdělávání. Úkolem projektu je tedy podpořit mimoprodukční funkci vinařství v mikroregionu.

8.1 Hlavní a dílčí cíle projektu

Hlavními cíli jsou podpora vinařství a vinohradnictvím ve vazbě na jejich mimoprodukční funkce ve vztahu k podpoře rozvoje mikroregionu Mikulovsko, specifikovat mikroregion a přidat mu konkurenceschopnou hodnotu a zefektivnit výkonnost vinařství a vinohradnictví.

Dílčím cílem je posílení image mikroregionu Mikulovsko díky posílení mimoprodukční funkce z hlediska turistiky, rozvoj venkova, kvality potravin, popřípadě environmentální při zaměření na biovýrobu a nakládání s druhotnou surovinou (branou jako odpadem) - matolinou. Následuje cíl co nejefektivnějšího využití matoliny a tím zvýšit výkonnost a specifickou vinařských produktů v souvislosti s konkurenceschopností vinohradníků a vinařů v mikroregionu.

Každý z projektů zahrnuje počáteční investici, která počítá s návratností v podobě budoucích výnosů z projektu, zefektivnění výroby a ve zlepšení atraktivity vinařů a vinohradníků mikroregionu.

Celkově lze určit hlavní priority projektu jako:

- Priorita 1: Rozvoj mimoprodukční funkce vinohradnictví a vinařství se zaměřením na atraktivitu regionu, která souvisí s turistikou, rozvoj venkova a kvalitu potravin a životního prostředí
- Priorita 2: Vytvořit přidanou a mimořádnou hodnotu v mikroregionu
- Priorita 3: Efektivní využití matoliny vinohradnictví a vinařství

8.2 Cílové skupiny

Z hlediska projektu se nabízí minimálně 4 cílové skupiny. Pokud by se v mikroregionu rozšířil trend využití matolin a odpadového materiálu vinařství a vinohradnictví navrhovaným způsobem, posílilo by to **vinaře a vinohradníky** v rámci konkurenceschopnosti oproti jiným vinařům mimo mikroregion a zároveň by měli možnost zefektivnit nakládání s hroznou a zbytkovým – dosud nevyužívaným materiálem. Tento způsob využití je totiž zatím rozšířen a plně praktikován pouze v přilehlém Rakousku a v cca 5ti vinařství sousedících s mikroregionem, které jsou však zaměřeny na tuto výrobu velice úzce (např. výlučně na marmelády, hořčice ad.).

Další cílovou skupinou jsou z hlediska cestovního ruchu **turisté**. Jihomoravský kraj je turistický region s folklórem a tradicemi. Dělí se na 5 základních částí cestovního ruchu – Moravský kraj a okolí, Brno a okolí, Slovácko, Znojemsko a Podyjí a poslední Pálava a LVA, do kterého spadá mikroregion Mikulovsko. Jedním z důvodů, proč lidé navštěvují vinařské oblasti na Jižní Moravě je samozřejmě víno. Město Mikulov a okolní vesnice jsou závislé na příjmech právě z turismu, a proto si musí udržovat atraktivitu a dobrou image. Může se zdát, že produkty vyrobené ze zbytkového „odpadu“ z výroby vína budou nekvalitní, ale opak je pravdou. Vinná réva obsahuje vitamín C a skupinu vitamínů B, mangan, hořčík a draslík. Slupky obsahují vlákninu a semínka obsahují antioxidanty, které podporují zdravý krevní oběh. Pokud se výrobek kvalitně zpracuje a ochutí, může představovat delikatesu prospěšnou zdraví. Mikroregion je typický z pohledu turismu zejména svou vinařskou tradicí, a kdyby se k ní přidaly výrobky prospěšné zdraví

zaměřené na hodnotnou domácí kvalitu, představovala by tato produkce určitou konkurenční výhodou.

Rozšíření výroby o gastronomické produkty z révy vinné by v některých vinařstvích vyžadovalo zaměstnání většího počtu **pracovní síly**. Toto množství nových pracovníků však nebude znamenat vysoký nárůst, odhadovaný počet pracovníků na tyto produkty je cca nula až dva noví pracovníci na jedno vinařství.

Vybrané produkty mohou být určeny pro **lidi se zdravotními komplikacemi** – jako příklad lze uvést **celiaky**. Ukázkou je vinná mouka, která dá vyrobit z vylisovaných jader révy, které se následně rozdrťí a tím vznikne bezlepková mouka. Ta se dá dále využít do dalších produktů.

Produkty nejsou omezeny věkovou kategorií, jelikož žádný z nich neobsahuje alkohol. Dále jsou určeny pro všechny, kteří preferují domácí produkty od malých farmářů zaměřené na kvalitu. Projekt je také orientován na všechny druhy skupin lidí - rodiny s dětma, osoby v důchodovém věku, vinaře ad.

8.3 Podklady pro zpracování projektu

Jako podklady pro projekt byl použit dokument „Integrovaná strategie území MAS Mikulovsko na období 2014 – 2020“. Dále také podklady pro Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, Program rozvoje venkova ČR, a Dotační program Podpora vinařství, vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji pro rok 2018.

Jako vedlejší podklady jsou brány informace a recepty k výrobě navrhovaných produktů dostupné na internetu, které jsou převážně inspirované rakouskými venkovskými vinaři.

8.4 Popis projektu

Popis projektu zahrnuje podrobný popis návrhu projektu, jeho předpokládaný průběh, za jakých podmínek bude návrh realizován a jaké z něj plynou přínosy mikroregionu Mikulovsko, obyvatelům a jeho návštěvníkům v návaznosti na mimoprodukční funkci vinařství a vinohradnictví. Projekt jsou zaměřen na tyto mimoprodukční funkce – zefektivnění při využití odpadového materiálu z výroby a sběru vína, zlepšení image, specifikace předmětné oblasti a rozvoj venkova.

Tab. 10. *Popis projektu*

Název projektu	Produkty z hroznů mikroregionu Mikulovsko
Lokalita	Mikroregion Mikulovsko
Hlavní účastníci projektu	Malí a střední vinaři mikroregionu Mikulovsko, MORAVÍN, svaz moravských vinařů, z.s.
Termín začátku projektu	1. srpen 2019
Další důležité termíny	Konání trhů - měsíc březen
	Aktualizované vydání katalogu - dle potřeby (cca každé dva roky)
Technická náročnost projektu	nové technologie do výroby (individuálně dle potřeb vinařů)

Prvním krokem projektu je zpracovat úrodu s co nejvyšším využitím za normálních okolností odpadové materiálu. Tato myšlenka funguje v sousedním Rakousku už zcela běžně, avšak u moravských vinařů zatím tento trend není rozšířen. Existuje řada produktů, které se dají vyrobit z hroznů révy, tj. např. víno, burčák, vinný mošt (nealkoholický), sušené rozinky, hroznový kompot, želé ad. Pro prezentaci projektu budou představeny jak tyto výrobky, tak vybrané produkty z materiálu, který je brán jako odpad z výroby vína – matoliny.

8.4.1 Prezentované produkty

Zpočátku jsou představeny produkty a jejich výrobní finanční náročnost z matoliny, neboli z odpadu, který vzniká při výrobě vína. Dále bude tato produkce doplněna o výrobky, ke kterým jsou potřeba i čerstvé hrozny a budou sloužit ke zlepšení atraktivity mikroregionu a rozvoji produkce.

8.4.1.1 Vinný olej

K výrobě hroznového oleje se využívají jádra hroznů, které se od matoliny oddělují pomocí síta. Pecičky jsou při výrobě vína brány jako odpad. Z technického hlediska je k výrobě hroznového oleje potřeba lis. Hroznový olej má hned dvojí využití – v gastronomii a kosmetice. Má antioxidační účinky a vysoký podíl vitamínu E. K výrobě jednoho litru vinného oleje je potřeba cca 2 tuny hroznů. Vinný olej je vhodný do salátů i

na smažení, a je neutrální. Má vysoký kouřový bod, což znamená, že se nepřepaluje, a dá se na něm smažit opakovaně.

Finanční náročnost investice

Ceny 1 litru vinného oleje lisovaného za studena se pohybují kolem 1 000 až 1 500 Kč. Dále záleží, jestli je olej prodáván v plastových nebo skleněných lahvích. Většinou je prodáván v tmavých lahvích o objemu 100 ml 250 ml, 500 ml a 1 l. Paletová cena jedné tmavé skleněné láhve o objemu 100 ml je cca 13 Kč + uzávěr cca 2,50 Kč, láhve o objemu 250 ml je cca 25 Kč + uzávěr cca 2,50 Kč, láhve o objemu 500 ml je cca 16 Kč + uzávěr cca 2,50 Kč a láhve o objemu 1 l je cca 11 Kč + uzávěr cca 2,50 Kč. Paletová cena jedné tmavé plastové láhve o objemu 100 ml je cca 4,20 Kč + uzávěr cca 0,30 Kč, láhve o objemu 250 ml je cca 4,60 Kč + uzávěr cca 0,30 Kč, láhve o objemu 500 ml je cca 7,50 Kč + uzávěr cca 0,30 Kč a láhve o objemu 1 l je cca 8,50 Kč + uzávěr cca 0,30 Kč. Ceny jsou uvedené po přičtení daně z přidané hodnoty. Z analýzy tedy plyne, že použití plastových lahví je levnější než skleněných. V rámci ekologického hlediska je to však horší varianta. V rámci projektu je doporučeno použití skleněných lahví.

Do nákladů musí být zahrnuty také výdaje na výrobu produktů (např. náklady na elektřinu). Cena tisku etikety se pohybuje kolem 1 Kč. Je předpokládáno, že vinařství už stroje na výrobu etiket vlastní.

8.4.1.2 Vinná mouka

K výrobě vinné mouky se využívají jádra hroznů, která prošla lisováním pro výrobu oleje. Je to tedy další odpad z výroby vinného oleje, který bude dále využit. Rozdrcením pokrutin, které vzniknout při výrobě oleje vznikne **bezlepková** vinná mouka. Z technického hlediska je k výrobě vinné mouky potřeba obilný mlýnek. Vinná mouka má využití v gastronomii. Není to však běžná mouka a vyžaduje speciální zacházení. Pokud se využívá k pečení, je doporučeno klasickou mouku nahradit vinnou pouze 8 až 15 procenty. Často obsahuje příměsi klasické mouky.

Finanční náročnost investice

Ceny 250 gramů vinné mouky se pohybují kolem 42 až 55 Kč. Cena obilného mlýnku na výrobu vinné mouky, který zvládne umlít až 14 kg mouky za 40 minut, se pohybuje kolem 39 200 Kč. Většinou je prodávána v papírových sáčkích o hmotnosti 250 g. Cena sto kusů papírových sáčků o rozměrech 17 x 23 cm je cca 45 Kč tzn., že cena jednoho sáčku je 0,45

Kč. Do nákladů musí být zahrnuty výdaje na výrobu produktů (např. náklady na elektřinu). Cena tisku etikety se pohybuje kolem 1 Kč. Co se týče balení produktů, existuje také možnost prodávat produkty formou bezobalových potravin, čímž se předchází vzniku odpadu.

Matoliny nemají využití pouze v gastronomii a kosmetice, ale dají se využít jako biopalivo nebo hnojivo. Nyní budou představeny produkty, které potřebují k výrobě nejen matoliny, ale i samotné hrozny. Jako první produkt tohoto druhu lze využít hroznové **marmelády, džemy a želé**. Z gastronomického hlediska je to zajímavá potravina, jelikož může být vyrobena z každé odrůdy vinné révy, tudíž se chuť jednotlivých marmelád bude lišit podle odrůd. Navíc je to produkt celkem nenáročný na výrobu a technologie. V základě je potřeba na výrobu pouze hrnec, zařízení na vaření (sporák), cukr na doslazení popřípadě citronová šťáva. Dále jsou potřeba opět nádoby - většinou sklenice o objemu 210 ml. Cena jedné marmelády o tomto objemu se pohybuje kolem 80 Kč/kus. Náklady na nádobu jsou kolem 11 Kč/kus i s víčkem. Dalším produktem jsou sušené **rozinky**, které mohou být stejně jako marmelády, džemy a želé specifikované odrůdou, ze které budou vyrobeny. Je to další gastronomický produkt, který je celkem nenáročný na přípravu. Potřeba je pouze sušička na ovoce, jejíž cena se pohybuje okolo 2 000 Kč. V rámci projektu je doporučeno balit usušené rozinky do papírových obalů (podobně jako mouku, ale v menším rozměru) nebo v rámci bezobalových potravin. Při výrobě vína stojí na počátku produkce nealkoholický **hroznový mošt**. Ten se prodává většinou kolem 80 Kč za 0,33 l. Dalším produktem z hroznů je **vinný ocet**, který je bílý nebo červený, který se vyrábí z vinné šťávy.

Nyní budou představeny produkty, které nejsou tak obvyklé. Prvním je **vinná hořčice**. Základ hořčice tvoří víno, hořčičná mouka a směs koření. Může obsahovat malé množství alkoholu. Tyto hořčice vyrábí zatím pouze jedno vinařství v mikroregionu – Naturvini s.r.o. z Bavor. Dalším produktem mohou být různé **vinné omáčky a pomazánky**. Tyto produkty se v mikroregionu také prodávají velice omezeně.

8.4.2 Brožura

V rámci projektu bude vytvořena **brožura** s jednoduchými doporučeními, jak dané produkty nejlépe konzumovat, popřípadě budou doplněny recepty z těchto výrobků a základními informacemi o vinařství (např. jednoduchý recept na domácí chléb z vinné mouky). Brožura bude vytvořena pouze jedna v rámci celého mikroregionu Mikulovsko a

budou se v ní prezentovat jednotliví výrobci zapojení do projektu (představa je 2 až 3 strany na jednoho producenta). Jsou navrženy tři formy poskytování katalogu - první a nejnákladnější návrh je vydávání brožury zdarma ke koupi např. tří a více kusů těchto produktů. Zákazníky by to mělo inspirovat ke koupi více produktů. Druhá varianta je publikování brožur na webových stránkách vinařů a celého mikroregionu. Třetí varianta spočívá v prodeji za symbolickou cenu. Katalog, popřípadě informace o něm a o produktech budou uveřejněny na webových stránkách mikroregionu, vytvořeném oficiálním profilem na sociální síti mikroregionu (může být zde vytvořena veřejná skupina).

Finanční náročnost brožur

Pro výpočet finanční náročnosti je navržen i vzhled katalogu. Brožura bude mít formát: A5 parametry obálky budou: typ papíru: křída lesklá (200g), barevnost obálky: 4 barvy (plnobarevný tisk), barevnost vnitřku obálky: 4 barvy (plnobarevný tisk), povrchová úprava obálky: bez úprav, povrchová úprava vnitřku obálky: bez úprav. Úprava vnitřního bloku je následující: počet stran bez obálky: 52, typ papíru: ofset (80g), barevnost: 4 barvy (plnobarevný tisk) a knihařské zpracování: V1 (vazba šitá na 2 očka). Náklady na 2 000 ks výtisků navrhovaného typu je cca 28 105 Kč bez DPH (kalkulace provedena na webových stránkách www.cenytisku.cz). Náklad na jeden výtisk je tedy kolem 14 Kč. Při počtu 52 stran musíme odečíst stranu na úvod, obsah, závěr a seznam producentů - tím pádem zbyde 48 stran na prezentaci produktů. V návrhu je počítáno s dvěma stránkami na jednoho vinaře či vinohradníka, tudíž by se mohlo do projektu zapojit kolem 24 výrobců. Tento návrh je pouze orientační a dále se bude vyvíjet podle počtu zapojených výrobců do projektu.

8.4.3 Každoroční trhy produktů zpracovaných z plodů révy vinné

Prezentace mikroregionu a představení předmětných produktů bude doprovázena každoročními **trhy**, na kterých budou jednotliví výrobci představovat své produkty. Trhy nebudou zaměřeny na víno, ale na jiné produkty z révy vinné. Tím ale není vyloučen také doplňkový prodej vín (např. slámová vína, ledová, výběry z bobulí apod.). Na prodej a prezentaci vín jsou určeny jiné společenské akce, které se konají v jednotlivých obcích mikroregionu – např. výstavy vín, otevřené sklepy ad. Na této společenské akci se bude udělovat ocenění za **nejkvalitnější výrobky roku**, podobně jako u vín. Co se týče realizace, nabízí se zde opět více variant – trhy se budou konat každoročně v každé obci mikroregionu zvlášť, další je, že se můžou obce každý ročník střídat a pořád trhy za celý

mikroregion, nebo jak je to u pořádání výstavy vín – jednotlivé vesnice si budou pořádat trhy zvlášť a ve městě Mikulov se budou pořádat trhy za celý mikroregion. V návaznosti na tento návrh je prezentace a marketingová strategie zvolena stejně jako u výstav vín, jelikož si jsou tyto akce podobné. Tzn. Uveřejnění na oficiálních stránkách, obcí a měst, oficiálních stránkách vín České republiky (www.wineofczechrepublic.cz), webových stránkách mikroregionu Mikulovsko, na profilech na sociálních sítích obcí, vinařů, mikroregionu ad. Realizace trhů by neměla být problémová z hlediska kulturního zázemí obcí, ve kterém se koná výstava vín. Zde je z hlediska kapacity realizovat i výše zmíněný záměr.

Finanční náročnost trhů

Nejpodstatnější investice při pořádání trhů bude pronájem nebytových prostor pro konání akce. Každá obec má minimálně kulturní dům (v Mikulově je to zámecký sál), ve kterém se tyto trhy dají pořádat. Ceny ve vesnicích jsou samozřejmě levnější (pohybují se kolem 1 500 až 3 000 Kč za akci), než pronájem zámeckého sálu v Mikulově. Naopak z hlediska pořádání trhů za celý mikroregion se jeví nejvhodnější právě prostory města Mikulov díky vyšší koncentraci turismu a lepší propagaci. Zásadní otázkou však zůstává, která varianta prostor bude nejvýhodnější. Cena pronájmu zámeckého sálu v jarních a letních měsících je cca 37 842 Kč s DPH za den. Tato varianta je sice nákladná, ale umožňuje konání akce za jakéhokoliv počasí. Další možnost je využití městského historického náměstí nebo prostor pro pořádání farmářských trhů (pod náměstím), kde pronájem jednoho prodejního stánku na den stojí 500 Kč. Tato možnost je ale omezena výkyvy počasí.

8.4.4 Hlavní aktéři a řízení projektu

Navrhovanou variantou pro propagaci, koordinaci a řízení projektu bude mít v rámci mikroregionu MORAVÍN, svaz moravských vinařů, z.s., který bude spolupracovat s MAS Mikulovsko. Svaz moravských vinařů MORAVÍN je dobrovolné sdružení pěstitelů révy vinné a výrobců vína, především malých a středních vinařů a osob které se profesně i neprofesně věnují práci v oboru. Svaz působí převážně na území Moravy. Svaz byl založen 10. října a sídlí v Mikulově. Hlavní náplní je především vzdělávací a osvětová činnost. Zastupuje a hájí odborné a společenské zájmy svých členů, poskytuje poradenskou činnost, podporuje zachování rázu vinařského kraje, propaguje naše vinohradnictví a vinařství. Pro své členy a širokou vinařskou odbornou i laickou veřejnost organizuje odborné vzdělávací semináře na aktuální témata, přednášky, zájezdy s vinařskou tematikou po vinařských

oblastech Moravy, Čech, Slovenska, blízkého i vzdáleného zahraničí a řadu dalších aktivit. (Moravín, svaz moravských vinařů, o.s., © 2018).

MAS Mikulovsko je právnická osoba, zřízená na základě místního partnerství za účelem podpory a rozvoje venkovského regionu. Je to společenství občanů, místních neziskových organizací, podniků a veřejné správy, které kooperují na rozvoji venkovského regionu a jeho zemědělství a při získávání finanční podpory z EU a z národních programů pro svůj region.

Pro motivaci vinařů a vinohradníků k zapojení do projektu by mohla být pomoc při vyřizování žádostí na dotace, pořádání setkání a přednášek s rakouskými vinaři a pomoc při překládání do českého jazyka, vyřízení katalogu v rámci projektu pro místní producenty, bezplatné konzultace a pomoc odborníků a pořádání trhů navrhovaných výrobků.

TECHNICKÉ POŽADAVKY PROJEKTU

Technické požadavky projektu jsou rozděleny do tří skupiny – produkce, propagace, trhy. Nejvíce technických položek je zahrnuto pro pořádané trhy. Následující tabulka zahrnuje technické požadavky jednotlivých skupin.

Tab. 11. *Technické požadavky na projekt*

Technická náročnost projektu	produkce	nové technologie (dle individuálních potřeb vinařů)	
	propagace	výroba katalogů	
	trhy		zajištění prostor
			stoly a lavice (cca 20 osmimístných kusů)
			doprovodný program (např. cimbálová hudba)
			propagační materiál (plakáty)
			plastové nádoby
			propagační papírové dárkové tašky

Následující tabulka zachycuje personální požadavky na projekt. Potřeby jsou opět rozděleny do tří skupin – produkce, propagace a trhy. Nejméně náročná je produkce, u

kteře se předpokládá, že bude každý vinař potřebovat 0 až 2 nových zaměstnanců, to je odvozeno od jeho šife výroby. Propagace projektu bude vyžadovat 1 až 2 nové zaměstnance, ale počítá se s co nejširším obsazením ze stávajících zaměstnanců. Trhy nebudou z personálního pohledu zásadně náročné, jelikož si každý vinař zajistí prodej výrobků sám. Je potřeba zajistit dva brigádníky, kteří budou vybírat vstupné a jednoho moderátora.

PERSONÁLNÍ POŽADAVKY

Tab. 12. *Personální požadavky na projekt*

Personální požadavky	produkce	0x až 2x noví zaměstnanci ve vinařství
	propagace	2x manager projektu + koordinátor projektu
		2x organizátoři
	trhy	prodej a prezentace bude v kompetenci výrobců
		2x vybírač vstupného
		1x "moderátor" - představení a prezentace produktů za mikroregion

Nejnáročnější položky rozpočtu tvoří nové technologie vinařů – lis a mlýnek. Z dostupných informací na internetu a e-shopů byla stanovena cena za lis v rozmezí 5 000 – 35 000 Kč a cena mlýnku 39 000 až 50 000 Kč. Rozpočet byl sestaven na základě průzkumu cen. Balení výrobků je zaměřeno na šetrnost k životnímu prostředí, proto byly zvoleny papírové dárkové tašky a nádobí z recyklovatelného materiálu. Do nákladů na pořádání trhů je zahrnut pronájem nebytových prostor k pořádání akce. Jako nejdražší, ale interiérově nejpřitažlivější je jeví možnost využití zámeckého sálu k pořádání trhů. Cena v jarních a letních měsících přesahuje 37 000 Kč, což je mnohem finančně náročnější než kulturní sály v okolních vesnicích.

ROZPOČET PROJEKTU

Tab. 13. Navrhovaný rozpočet projektu

Propagační materiál - "brožury"		náklad na jeden výtisk	14 Kč
Náklady jednoho výrobce	technologie	lis	5 000 Kč - 35 000 Kč
		mlýnek	39 000 Kč - 50 000 Kč
	balení výrobků	sáček na mouku 1 ks	0,45 Kč
		1 ks dárkové tašky 26 x 11 x 38 + potisk	4,40 Kč + 2,70 Kč
		1x sada dřevěného nádobí (lžice, nůž, vidlička, miska, ubrousek)	4,50 Kč/sada
		500 ml sklenice 1 ks + uzávěr	16 Kč + 2,50 Kč
		etiketa 1 ks	1 Kč
Náklady na pořádání trhů	pronájem nebytových prostor	kulturní sál ve vesnici	1 500 Kč - 3 000 Kč/den
		zámecký sál v Mikulově (jaro + léto)	37 842 Kč/den
	propagace	1x plakát	2,90 Kč/ks
	doprovodný program	cimbálová hudba	10 000 Kč
	pronájem stánku	1x stánek na náměstí v Mikulově	100 Kč/den
	personální náklady		15 000 Kč
Náklady na semináře	jeden seminář s rakouskými vinaři	15 000 Kč	
Personální náklady projektu	manager	20 000 Kč/měsíc	
	koordinátor	20 000 Kč/měsíc	

Časový harmonogram projektu počíná oslovením vinařů do října roku 2018 a vrcholí konáním plánovaných trhů v dubnu roku 2019. Celý harmonogram se však bude odvíjet od samotných vinařů a jejich adaptaci na navržený projekt (jak dlouho bude trvat pořízení nových strojů, výroba výrobků apod.). Časový plán se odvíjí od oslovení a zapojení dostatečného počtu vinařů a vinohradníků do projektu. Další časově náročným bodem v harmonogramu je vyřízení žádostí o dotace z dostupných fondů.

ČASOVÝ HARMONOGRAM

Tab. 14. *Navrhovaný časový harmonogram projektu*

Do října 2018	oslovit a zaujmout vinaře v rámci mikroregionu Mikulovsko (průzkum zájmu o účast v projektu)
Do listopadu 2018	zažádat o dotaci Vinařského fondu ve výši 40 000 Kč, dotace bude určena na propagaci projektu, výrobu katalogu a internetovou reklamu
Do listopadu 2018	zažádat o dotaci z Dotačního programu Podpora vinařství, vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji pro rok 2018 v rámci dotačního titulu 1 - dotace bude využita vinaři na nové technologie potřebné k výrobě (lis, mlýnek...) a vzdělávací akci v rámci setkání s rakouskými vinaři
Do listopadu 2018	rezervovat nebytové prostory pro pořádání trhů
Do prosince 2018	prezentovat projekt v na webových stránkách Vína z Moravy a vína z Čech
Do prosince 2018	začátek plánování trhů, prezentovat trhy určenou propagační strategií, podpis smluv s účastníky
Do prosince 2018	odborná konzultace a zadání katalogů do výroby
Do ledna 2019	zadání dárkových tašek s reklamním potiskem do výroby
Do ledna 2019	výroba a rozeslání pozvánek na trhy
Do února 2019	technické zajištění akce - pronájem židlí a stolů, konzultace s výrobcí, potřeby pro prodej a podávání nápojů a pokrmů si zajistí účastníci sami
Duben 2019	Konání akce - trhy zaměřeny na výrobky z hroznů

8.5 Výzkum reálnosti

Projekt je nejvíce závislý v první řadě na ochotě a podpoře vinohradníků a vinařů v mikroregionu. Tento fakt se dá stimulovat díky finanční podpoře, která plyne ze zemědělské politiky ČR a EU a vzdělávacími programy a pobyty v sousedním Rakousku, kde tato praxe již několik desítek let funguje. Programy by byly dohodnuty v rámci spolupráce s rakouskými vinaři.

Pokud se do projektu zapojí dostatečné množství výrobců, nemusí být kladen velký tlak na kvantitu výrobků – pokud se bude každý výrobce specializovat na 2 až 3 výrobky, budou tvořit v rámci mikroregionu integrované seskupení, v rámci kterého budou moci spolupracovat.

8.5.1 Marketingová strategie

Aby bylo dosaženo hlavních a dílčích cílů projektu, je vytvořena marketingová strategie, která je zaměřena na efektivní využití zbytkového materiálu ze sběru a výroby vína – matoliny, rozšíření nabídky produktů pro obyvatele, turisty, osoby se zdravotními komplikacemi, zvýšení atraktivity mikroregionu a prezentace předností mikroregionu v tomto smyslu.

V rámci projektu bude vytvořena **brožura** s jednoduchými doporučeními, jak dané produkty nejlépe konzumovat, popřípadě budou doplněny recepty z těchto výrobků a základními informacemi o vinařství. Brožura bude vytvořena pouze jedna v rámci celého mikroregionu Mikulovsko.

Samotná prezentace mikroregionu a těchto produktů bude doplněna prostřednictvím každoročních **trhů**, na kterých budou jednotliví vinohradníci a vinaři prezentovat své produkty. Nutno podotknout, že trhy nebudou zaměřeny na víno, ale na jiné produkty z révy vinné. Tím ale není vyloučen také doplňkový prodej speciálních vín (např. slámová vína, ledová, výběry z bobulí apod.).

8.5.2 Propagace projektu

Propagace projektu patří mezi důležité složky jeho realizace. Cílem je oslovit co nejširší počet zainteresovaných vinařů, vyzvednout image regionu, což bude mít za následek růst cestovního ruchu a zlepšení místního rozvoje. Cílové skupiny si vytvoří vztah nejen k projektům, ale také k mikroregionu samotnému.

- Propagační činnost bude plnit samotný mikroregion na svých webových stránkách či sociální síti (produktů a trhů)
- Informační centrum v Mikulově bude poskytovat navrhované katalogy a letáky na trhy
- Jako propagační nástroj lze použít i Zpravodaj města Mikulov
- Propagace bude realizována místními vinaři

- Dostupnými katalogy v prodejních místech
  - Letáky a plakáty k navrhovaným trhům
- Propagaci lze také zajistit na webech
  - jednotlivých obcí
  - vinařů
  - mikroregionu
  - oficiální stránce vín České republiky (www.wineofczechrepublic.cz)
  - na sociálních sítích (propagace ve skupinách obyvatel mikroregionu a vytvoření události)
- K propagaci trhů vinařských produktů se v době blížící akce dá využít místní rozhlas, rádio a reklama na internetu
- Vinaři mohou své výrobky prezentovat i v rámci jiných vinařských akcí (Otevřené sklepy, Výstava vín...)

8.6 Přínosy projektu z hlediska mimoprodukční funkce vinohradnictví a vinařství

Podstata projektu spočívá ve zlepšení image a specifikovat mikroregion Mikulovsko za pomoci využití odpadového materiálu, rozšíření výroby ve vinařství a vinohradnictví o vedlejší zpestřující produkty podporované katalogem. Tento návrh je provázán s pořádáním každoročních společenských trhů, kde budou tyto produkty prezentovány.

Návrh projektu je zaměřen na mimoprodukční funkce ve vztahu k turistice, rozvoji venkova, kvality potravin, popřípadě environmentální při nakládání s odpadem.

Projekt je orientován na udržitelný **rozvoj venkova** v rámci malých a středních vinařů a vinohradníků. Toho bude docíleno hlavně díky projektovaným trhům a katalogům s navrhovanými výrobky, které rozšíří klasické vinařské trhy a závody o výrobky, které v mikroregionu nejsou běžné a specializace je na ně velice nízká. Z hlediska soutěže to mikroregionu přinese určitou konkurenční výhodu z pohledu venkovské turistiky.

V projektu je zahrnuta také **vzdělávací** mimoprodukční funkce, která se uskuteční prostřednictvím seminářů s rakouskými vinaři, kteří mají v tomto ohledu mnohaleté zkušenosti.

Cestovní ruch tvoří podstatnou část národního hospodářství. Jak už bylo uvedeno v přechozích kapitolách, Jižní Morava se skládá z pěti turistických oblastí. Mikroregion

Mikulovsko patří do oblasti „Pálava a Lednicko-Valtický areál“. Tato oblast nabízí z pohledu turistiky pestrý výběr – pěší turistiku, cykloturistiku, jezdeckví, koupání, sport a relaxaci, vodní dopravu a turistiku zaměřenou na vinařství a vinohradnictví. Projekt by měl přispět k atraktivitě regionu, jeho specifitě a v návaznosti na to také k podpoře **venkovské turistiky** a využití jejího potenciálu.

V návrhu projektu se odráží také mimoprodukční funkce **environmentální**. Pokud projektu bude mít využití u bio-vinohradníků z mikroregionu, lze mluvit i o funkci ekologické. Těchto jednotlivců působí v mikroregionu velice málo (např. Vinařství Marcinčák) na rozdíl od rakouských sousedů, proto s touto variantou není příliš počítáno. V tomto případě souvisí funkce environmentální se zpracováním odpadu ze sběru hroznů a výroby vína. Dalším zpracováním odpadu by došlo k redukci znečišťování vod (někteří nezodpovědní vinaři splachují část odpadu do kanalizace) a k omezení šíření zápachu a hmyzu z matoliny, která je většinou uložena volně v přírodě.

Vzhledem k tomu, že je předmětný návrh sestaven na malé a střední vinohradníky a vinaře, nabízí se zde funkce **kvality potravin**. Po roce 1989 vznikl prostor pro podnikatele všech velikostí. V rámci vinařství a vinohradnictví vzniklo nejvíce malých a středních vinařů. Díky tomuto trendu vznikly rodinné vinařství, vinohrady a byl obnoven důraz na kvalitu vín. Tato kvalita bude odrážet i hodnotu vedlejších výrobků z matolin a hroznů, jelikož budou výrobky pocházet ze stejné úrody.

8.7 Podpora projektu v rámci zemědělské politiky ČR a EU

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova představuje finanční nástroj na podporu rozvoje venkova, který je součástí SZP EU. Do příjemců podpory spadají mimo jiné malé a střední podniky, mezi dotčené oblasti, které se týkají projektu cestovní ruch a místní rozvoj.

Z **Programu rozvoje venkova ČR** jsou financovány nové technologie pro vinaře a vinohradníky, biotechnologie, mzdové náklady, provozní výdaje projektu nebo služby ad. Na projekt lze získat dotaci až 100% výdajů. V okruhu programu by mohli aktéři požádat o dotaci v rámci Priority 1: Podpora předávání poznatků a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech a Priority 2: Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů. Třetím

tematickým cílem programu je podpora malých a středních podniků (Priorita 2). Podpora by se vztahovala na nové technologie určené pro výrobu vinné mouky a vinného oleje.

Vyhlašovatelem **Dotačního programu Podpora vinařství, vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji pro rok 2018** je Jihomoravský kraj, který se snaží dosáhnout určitých cílů. Cíle týkající se projektu jsou:

- podpora oboru vinařství a vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji
- zabezpečení technického zařízení pro pořádání výstav

Na dotační program je určena částka 1 mil. Kč, přičemž je dotace vyplácena ex-post (zpětně). Pro tento program je také specifikována minimální výše dotace, která činí 25 000 Kč a stejně tak maximální výše dotace, která je ve výši 100 000 Kč (Dotační portál Krajského úřadu Jihomoravského kraje, © 2018). Dotační program by se dal teoreticky využít na podporu pořádání trhů.

Vinařský fond byl založen Zákonem o vinohradnictví a vinařství č. 321/2004. Hlavní smyslem Vinařského fondu po vstupu ČR do EU je podpora výsadby vinic, marketing vína, vzestup vinařské turistiky a informovanost veřejnosti o vinohradnictví a vinařství. Vinařský fond také přispívá k realizaci akcí spojených s vinařskou tematikou po celé ČR (vinobraní, výstavy, otevření sklepy apod.). Stejně jako předchozí dotační program by se dal využít na podporu pořádání projektovaných trhů a financování brožur.

8.8 Analýzy rizik

Riziko je určitý jev, který ohrožuje dosažení cílů projektu. Příčiny rizik mohou být buď předvídatelné (ovlivnitelné) nebo nepředvídatelné (neovlivnitelné).

Mezi **ovlivnitelná rizika projektu** patří nekvalitní výroba produktů, která se dá vyřešit pomocí předávání informací mezi českými a rakouskými vinaři. Dalším ovlivnitelným rizikem je nevhodná propagace projektu (mikroregionu, trhu, produktů) – musí být zvolena vhodná marketingová strategie. Vinař zapojený do projektu musí spolupracovat s dalšími organizacemi mikroregionu (např. v poskytování katalogu, účasti na trzích) a musí být dostatečně motivován k začlenění do projektu. V návrhu projektu se předpokládá podpora státu a EU. S tím je spojeno riziko se špatným zpracováním žádosti o podporu, to se dá vyřešit konzultací nebo zpracováním žádosti odborníkem. Dalším bodem je katalog s předpokladem, že musí mít takovou strukturu, aby zaujmul. Toho se dá dosáhnout

vhodnou volbou tiskařské firmy a konzultací formy s odborníkem. Projekt zahrnuje návrh trhů, u kterých je riziko, že nebudou dostupné komerční prostory pro konání akce. Tento problém se dá vyřešit včasnou rezervací prostor nebo náhradou za jiné. Největším ohrožením pro projekt by byl nízký zájem o produkty, který je jen z části ovlivnitelný, což by mělo dopad na všechny mimoprodukční funkce projektu. Pokud by nebyly kvalitně vyrobeny a dostatečně propagovány navrhované produkty, výrobcům by se nevyplatilo zpracování matoliny (environmentální mimoprodukční funkce), nebyly by pořádány trhy s produkty (rozvoj venkova) a nebyla by vytvořena přidaná hodnota mikroregionu jako celku (mimoprodukční funkce rozvoje environmentální turistiky).

Neovlivitelná rizika zahrnují především poškození úrody přírodními jevy, které člověk nemůže přímo ovlivnit ani dlouhodobě předpokládat. K eliminaci dopadů těchto přírodních jevů se dá dosáhnout pojištěním před krupobitím, mrazy apod. Může se stát, že dojde k neočekávané změně preferencí na trhu z pohledu navrhovaných produktů. Významným faktorem je sezónnost cestovní ruchu – hlavně v měsících od dubna do září. Dalším rizikem je pokles malých a středních vinařů v mikroregionu.

Největším rizikem je nízký zájem vinařů a veřejnosti. Je důležité rizika kvalifikovat s předstihem a snažit se je vyloučit z projektů. To se dá uskutečnit příloženým návrhem eliminování rizik k návrhu projektu. Obecné návrhy k eliminování rizik jsou následující:

- Financování projektu z programového období 2014-2020, popř. z jiných možných dotačních programů
- Splnění závazných podmínek, které plynou z poskytnutí podpory
- Veřejná podrobná publikace projektu
- Správný výběr vinařů, vinohradníků a odborníků pro realizaci projektu
- Důležitým bodem předcházení rizik je také dozor nad realizací projektu (dodržování kvality, poskytování katalogu a pozvánek na trhy...)
- Zamezení rizik zahrnuje správně zvolenou marketingovou strategii

8.9 Závěrečná doporučení k návrhu projektu

Závěrečná doporučení jsou navržena pro úspěšnou realizaci projektu. Jsou vymezeny zásady, které by měly být dodržovány pro dosažení prosperity projektu.

- Musí být vytvořena řídicí složka projektu – manažer a koordinátor projektu, který bude mít na starosti podporu účastníků - vyřizování žádostí na dotace, organizaci (trhy) a propagaci (katalogy, reklama).
- Vinaři musí být motivováni – rozšíření výroby, nové technologie, zvýšení konkurenceschopnosti, účast na akcích, specifikace výroby, prezentace v katalogu, podpora dotacemi, udělování ocenění, využití druhotného materiálu, poradenství zdarma...
- Dát prostor diskuzi s účastníky projektu (i potencionálními), řešit s nimi osobní překážky projektu a motivaci.
- Jako každý projekt by měl mít i tento dozor nad realizací – kontrola kvality potravin, kontrola produkce výrobků uvedených v katalogích, finanční kontrola a dopad výroby na životní prostředí.
- Bude umožněna bezplatná konzultace s odborníky a vzdělávací semináře s rakouskými vinaři a vinohradníky.
- Provést šetření (např. prostřednictvím ankety) a poznat preference obyvatel (bezlepkové potraviny, biopotraviny apod.).
- Je důležité zajistit v rámci propagace projektu zajistit jeho vhodnou reklamu nejen v regionu, ale i celorepublikově.

ZÁVĚR

V závěru diplomové práce jsou předloženy nejvýznamnější výsledky práce, hodnocení dosažení cílů práce, kritické body a její nedostatky.

Komponenty práce tvoří teoretická a kontinuální praktická část, ve které byla provedena analýza hodnocení dopadu zemědělské politiky ČR na rozvoj mikroregionu Mikulovsko prostřednictvím polo-strukturovaných rozhovorů s malými a středními vinaři. Z analýzy vyplynulo, že mají vinaři pozitivní postoj k vývoji situace ve vinařství a vinohradnictví po roce 1989 a nic by nezachovali z družstevního hospodaření. Díky přechodu na tržní hospodářství byl posílen rozvoj malých a středních podnikatelů a hlavně prudce vzrostla kvalita vín a technologií. Vinaři v mikroregionu nevnímají rakouské vinaře jako konkurenci, ale problém je s levným dovozem, který je ohrožuje při špatné úrodě, kterou nemohou ovlivnit. Ke společné zemědělské politice EU a zemědělské politice ČR mají vinaři spíše pozitivní vztah. Pokud zde producenti dosáhnou na dotační podporu, snaží se jí využít hlavně na nákup nových technologií a novou výsadbu. Při zohlednění zachování si konkurenceschopnosti a schopnosti pružně reagovat na tržní podmínky byl podíl nákladů hrazený z dotací stanoven na optimální současnou hladinu 40 %. Největší hrozbu v oboru zde představuje proměnlivost počasí. S tím je spojená problematika dovozu levných vín, který v těchto kritických obdobích mívá špatné následky. Do mimoprodukční funkce se vinaři v mikroregionu Mikulovsko zapojují pouze v rovině environmentální, kvality potravin, cestovního ruchu a vzdělávání a to v nižší míře, než např. vinaři v sousedícím Rakousku.

V návaznosti na tento výstup byla sestavena SWOT analýza vinařství a vinohradnictví mikroregionu Mikulovsko, na kterou navázal návrh projektu. Navrhovaný projekt je zaměřen na podporu vinařství a vinohradnictvím ve vazbě na jejich mimoprodukční funkce ve vztahu k podpoře rozvoje mikroregionu Mikulovsko, specifčnost mikroregion a zefektivnění výkonnosti vinařství a vinohradnictví. Výstupem je navržené zpracování druhotného materiálu považovaného u místních vinařů za odpad s podporou zpracování vedlejších produktů z révy vinné. Celý projekt je podpořen konáním kulturních vinařských trhů s těmito výrobky podpořenými katalogem produktů.

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit dopad zemědělské politiky na rozvoj mikroregionu Mikulovsko z pohledu malých a středních vinařů a vytvořit návrh projektu, který bude přispívat k podpoře vinařství a vinohradnictví ve vztahu k mimoprodukční

funkci vinařství. Hlavní cíl projektu byl tedy splněn v plném rozsahu. Dílčím cílem bylo zpracování teoretického rámce pojící se s vinařství a vinohradnictvím ve vztahu k rozvoji venkovských regionů a představit vývoj a současný stav zemědělské politiky EU a ČR a určit aktuální příležitosti zlepšení mimoprodukční funkce vinařství v mikroregionu Mikulovsko. Teoretický rámec byl splněn a jako příležitost k projektu bylo shledáno využití „zbytkového“ druhotného materiálu, které je v sousedním rakouském regionu běžnou praxí.

Mezi kritické body tedy patří výsledky analýzy vývoje vinařství a vinohradnictví a jeho mimoprodukční funkce v rozvoji mikroregionu Mikulovsko po roce 1989, výstupy polostrukturovaných rozhovorů s malými a středními vinaři, výstupy SWOT analýzy a následné navržení Návrhu projektu. Práce má ale i určité nedostatky, např. byl zvolen ukazatel míry registrované nezaměstnanosti, jelikož data ukazatele obecné míry nezaměstnanosti jsou zpracovány na maximální úrovni krajů v rámci úsporných opatření ve veřejné správě. Dalším nedostatkem je nejistý zájem vinařů o zapojení se do projektu. Tento nedostatek může být napraven dotazníkovým šetřením zaměřeným na vinaře a vinohradníky v mikroregionu Mikulovsko.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada, 2013, 580 s. ISBN 978-80-247-4568-8.
- BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ, *Strukturální politika EU* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6
- BUREŠOVÁ, Pavla a Pavel PAVLOUŠEK. *Vše, co byste měli vědět o víně ... a nemáte se koho zeptat*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015, 144 s. ISBN 978-80-247-4351-6
- ČEGANOVÁ, Eva. *Diplomová práce: Přínos vinařství pro regionální rozvoj mikulovské-
ho regionu*. Mendelova univerzita v Brně: Fakulta regionálního rozvoje a meziná-
rodních studií, 2013, 88 s.
- ENVIRONMENT, FOOD AND RURAL AFFAIRS COMMITTEE. *Greening the
Common Agricultural Policy: First Report of Session 2012-13 : Report, Together
with Formal Minutes, Oral and Written Evidence*. 1st ed. London: Stationery
Office, 2012, 154 s. ISBN 978-021-5045-508.
- FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost
se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 179 s. ISBN
978-807-1799-399.
- JELÍNEK, Jan. *OECD Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká repub-
lika*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2005, 216 s. ISBN 80-
721-2351-3.
- JOHAN F.M. SWINNEN. *A Fischler reform of the common agricultural policy?* 1st ed.
Brussels: CEPS, 2001, 54 s. ISBN 92-9079-3044-9
- KÖNIG, Petr a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*. 2. vyd. V
Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie, 2009, 630 s. ISBN 978-80-7400-011-
9.
- KOSTELECKÝ, Tomáš, Věra MAJEROVÁ a Luděk SÝKORA. *Sociální kapitál a rozvoj
regionu: příklad Kraje Vysočina*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 224 s. ISBN 978-
80-247-4093-5.
- KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013.
Česká zahrada. ISBN 978-80-247-4603-6.

- KRAUS, Vilém. *Pěstujeme révu vinnou*. 2. vyd., Praha: Grada. Česká zahrada, 2012, 128 s. ISBN 978-802-4734-651.
- LOVEC, Marko. *The European Union's Common Agricultural Policy Reforms*. 1st ed. London: Springer Nature, 2016, 195 s. ISBN 978-1-137-57277-6.
- MATOUŠEK, Roman, OSMAN, Robert. *Prostor(y) geografie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014, 310 s. ISBN 978-802-4627-335.
- OECD. *Evaluation of Agricultural Policy Reforms in the European Union: The Common Agricultural Policy 2014-20*. 1st ed. Paris: OECD Publishing, 2017, 96 s. ISBN 978-92-64-27868-4.
- OSIČKOVÁ, Jitka. *Diplomová práce: Vinohradnictví a vinařství z pohledu práva*. Univerzita Karlova v Praze: Fakulta právnická, 2010, 108 s.
- PAVLÍK, Marek. *Jak úspěšně řídit obec a region: cíle, nástroje, trendy, zahraniční zkušenosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Manažer. ISBN 978-80-247-5256-3.
- PAVLOUŠEK, Pavel. *Pěstování révy vinné: moderní vinohradnictví*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2011, 336 s. ISBN 978-802-4733-142.
- SORRENTINO, Alessandro, Roberto HENKE and Simone SEVERINI. *The Common Agricultural Policy after the Fischler Reform: National Implementations, Impact Assessment and the Agenda for Future Reforms*. 1st ed. London: Routledge, 2011, 544 s. ISBN 978-140-9421-948.
- ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014, 402 s. ISBN 978-80-246-2558-4.

Internetové zdroje

- ARC MIKULOV s.r.o. a AMBER TRAVEL s.r.o., © 2018. *Mikulovsko – profesionální partner v cestovním ruchu: 1.1.3 Definování zájmové oblasti – destinace*. [online]. [cit. 2018-2-14]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/464713-Mikulovsko-profesionalni-partner-v-cestovnim-ruchu.html>
- BONVIN, s.r.o., © 2016. *Vinařská podoblast Znojemská*. [online]. [cit. 2018-03-5]. Dostupné z: <http://www.ubytovani-valtice.cz/vinarska-podoblast-znojemska/>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, ©2018. [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

- DENÍK VEŘEJNÉ SPRÁVY, © 2018. *Jak se změnil venkov za 10 let?* [online]. [cit. 2018-2-6]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6546839>
- DOBROVOLNÝ SVAZEK OBCÍ MIKULOVSKO, © 2018. *Mikulovsko*. [online]. [cit. 2018-2-13]. Dostupné z: <http://www.mikulovskoregion.cz>
- DOTAČNÍ PORTÁL JIHOMORAVSKÉHO KRAJE, © 2018. *Dotační program Podpora vinařství, vinohradnictví, ovocnářství a zelinářství v Jihomoravském kraji pro rok 2018*. [online]. [cit. 2018-2-3]. Dostupné z: <http://dotace.kr-jihomoravsky.cz/Grants/6059-506-Dotac-ni+program+Podpora+vinarstvi+vinohradnictvi+ovocnarstvi+a+zelinarstvi+v+Jih+omoravskem+kraji+pro+rok+2018.aspx>
- ERSTE GRANTIKA ADVISORY, © 2018. *Proměna českého zemědělství po vstupu do EU*. [online]. [cit. 2018-2-11]. Dostupné z: <http://www.edotace.cz/clanky/promena-ceskeho-zemedelstvi-po-vstupu-do-eu>
- EVINICE, © 2009 – 2018. *Vinařské oblasti, podoblasti a vinařské obce Moravy a Čech*. [online]. [cit. 2018-1-29]. Dostupné z: <http://www.evinice.cz/o-vine/vinarske-oblasti-cr>
- EVROPSKÝ INFORMAČNÍ PROJEKT. © 2018. *Ekologická produkce vína*. [online]. [cit. 2018-3-7]. Dostupné z: <http://www.agricrplus.cz/ekovino-jeho-problemy>
- EVROPSKÝ PARLAMENT, © 2018. *Financování společné zemědělské politiky*. [online]. [cit. 2018-2-11]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.2.2.html
- EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR, © 2018. *Zvláštní zpráva: Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. [online]. [cit. 2018-2-10]. Dostupné z: <https://www.eca.europa.eu/cs/Pages/NewsItem.aspx?nid=1891>
- EU-MEDIA, S.R.O., © 2004 – 2016. *Reforma trhu s vínem v EU probíhá od začátku srpna*. [online]. [cit. 2018-2-10]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/zemedelstvi/reforma-trhu-s-vinem-v-eu-probiha-od-zacatku-srpna/>
- INVESTIČNÍ WEB, © 2018. *České zemědělství 2017: Dotace, půdní nákupní horečka a nové technologie*. [online]. [cit. 2018-3-7]. Dostupné z:

<http://www.investicniweb.cz/news-ceske-zemedelstvi-2017-dotace-nakupni-horecka-pudy-i-nove-technologie/>

KUČERA, Zdeněk, KUČEROVÁ, Silvie, PERLÍN, Radim. *Typologie venkovského prostoru Česka*. [online]. [cit. 2018-3-5]. Dostupné z: http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/downloads/2012/11/gcgs022010_perlin1.pdf

MAFRA, a.s., © 1999 – 2018. *iDnes - Ekonomika*. [online]. [cit. 2018-2-16]. Dostupné z: https://brno.idnes.cz/zlate-casy-vinaru-jizni-morava-dzx-/brno-zpravy.aspx?c=A161122_2287604_brno-zpravy_krut

MAFRA, a.s., © 2018. *V Česku raketovou rychlostí mizí orná půda. Ročně 7 500 hektarů*. [online]. [cit. 2018-3-7]. Dostupné z: https://byznys.lidovky.cz/v-cesku-raketovou-rychlosti-mizi-orna-puda-rocne-7-500-hektaru-pl7-/firmy-trhy.aspx?c=A150403_114958_firmy-trhy_ele

MAS MIKULOVSKO, © 2014 – 2020. *Integrovaná strategie území MAS Mikulovsko*. [online]. [cit. 2018-2-15]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/5780e4b2-7bcc-4036-85b3-e8f181902818/INTEGROVANA-STRATEGIE-MAS-MIKULOVSKO.pdf?ext=.pdf>

MĚSTO MIKULOV, © 2008. *Vino a vinařství*. [online]. [cit. 2018-1-30]. Dostupné z: <http://www.mikulov.cz/turistika/vino-a-vinarska-turistika/>

MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA MIKULOVSKO O.P.S., © 2008. *MAS Mikulovsko o.p.s.* [online]. [cit. 2018-2-13]. Dostupné z: <http://www.masmikulovsko.cz/kat30.html>

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR, © 2018. *Informační systém ARES*. [online]. [cit. 2018-2-19]. Dostupné z: http://www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ, © 2012. *Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova*. [online]. [cit. 2018-1-30]. Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz>

MINISTERSTVO VNITRA ČR, © 2017. *Mikroregiony a místní akční skupiny*. [online]. [cit. 2018-1-30]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/mikroregiony-a-mistni-akcni-skupiny.aspx>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, © 2009 - 2018. *Společná zemědělská politika*. [online]. [cit. 2018-2-10]. Dostupné z: <http://eagri.cz>

MIŠKOLCI, Simona. *Sborník Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně: Hodnocení společenské významnosti mimoprodukčních funkcí zemědělství*. 2006, 78 s.

- [online]. [cit. 2018-2-11]. Dostupné z: https://acta.mendelu.cz/media/pdf/actaun_2006054030071.pdf
- MORAVÍN, SVAZ MORAVSKÝCH VINAŘŮ, O.S., © 2018. *MORAVÍN, svaz moravských vinařů, z.s.* [online]. [cit. 2018-3-29]. Dostupné z: <http://www.moravin.eu>
- MORAVSKÉ VINAŘSKÉ STEZKY, © 2000 – 2018. *Moravské vinařské stezky.* [online]. [cit. 2018-3-1]. Dostupné z: <http://vinarske.stezky.cz/>
- NÁRODNÍ SÍŤ MÍSTNÍCH AKČNÍCH SKUPIN ČR, © 2018. *Místní akční skupiny.* [online]. [cit. 2018-2-4]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/>
- NAŠE SKLEPY, © 2011. *Velkopavlovická vinařská podoblast.* [online]. [cit. 2018-1-29]. Dostupné z: <http://www.nasesklepy.cz/o-vinu/vinarske-oblasti/vinarska-oblast-morava/velkopavlovicka-vinarska-podoblast>
- PARLAMENTNÍ INSTITUT, © 2008. *Smlouva o fungování Evropské unie. Hlava III: Zemědělství a rybolov.* [online]. [cit. 2017-12-29]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/assets/smlouva-o-fungovani-eu.pdf>
- PEDAGOGICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY, © 2014. *Úvod do geografie venkova.* [online]. [cit. 2018-2-8]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js14/g_venkov/web/pages/04-funkce-venkova.html#produkcni
- REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS, © 2012 – 2016. *Mikroregiony.* [online]. [cit. 2018-2-4]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/jihomoravsky-kraj/regionalni-informace/mikroregiony/#o2>
- SEDLÁČEK, Milan. © 2006 – 2018. *Encyklopedie vína, vinařství a vinohradnictví.* [online]. [cit. 2018-3-5]. Dostupné z: <http://www.znalecvin.cz>
- SEZNAM.CZ. ©2018. *Když v Česku chybí lidi: Vinaři platí cizincům každý týden, jinak by se nevrátili.* [online]. [cit. 2018-3-7]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/463069-kdyz-v-cesku-chybi-lidi-vinari-plati-cizincum-kazdy-tyden-jinak-by-se-nevratili.html>
- SVAZ VINAŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY, © 2018. *Sudové víno z Moravy? Většinou stejně není moravské.* [online]. [cit. 2018-3-7]. Dostupné z: <http://www.svcr.cz/sudove-vino-z-moravy-vetsinou-stejne-neni-moravske>

- ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, © 2002 - 2018. *Portál územního plánování*. [online]. [cit. 2018-2-3]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp>
- VINAŘSKÝ FOND ČESKÉ REPUBLIKY, © 2006 – 2018. *Vinařský fond*. [online]. [cit. 2018-2-4]. Dostupné z: <https://vinarskyfond.cz/>
- VINAŘSKÝ FOND, © 2005 – 2015. *Vinařské regiony*. [online]. [cit. 2018-1-28]. Dostupné z: <https://www.wineofczechrepublic.cz/nase-vina/vinarske-regiony/vinarska-oblast-cechy.html>
- VINAŘSTVÍ POPELA PERNÁ, © 2018. *O vinařství*. [online]. [cit. 2018-1-4]. Dostupné z: <http://www.popela.cz/>
- VINAŘSTVÍ TUROLD, © 2004 – 2011. *Tradiční vinařství Turolď Mikulov*. [online]. [cit. 2018-1-4]. Dostupné z: <http://www.turolď-mikulov.cz/index>
- VINAŘSTVÍ VOLAŘÍK, © 2015. *O vinařství*. [online]. [cit. 2018-1-4]. Dostupné z: <http://www.vinarstvivolarik.cz/cs/o-vinarstvi>
- VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, © 2005 – 2018. *Zemědělství*. [online]. [cit. 2018-2-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>
- VLATAVA LABE MEDIA a.s., © 2005 – 2018. *Lidé opouštějí města a stěhují se na venkov. I kvůli klidu*. [online]. [cit. 2018-2-8]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/bydleni/lide-opousteji-mesta-a-stehuji-se-na-venkov-i-kvuli-klidu-20170113.html>
- ZNOVÍN ZNOJMO, A.S., © 2011 – 2018. *Definice terroir*. [online]. [cit. 2018-2-4]. Dostupné z: <http://www.znovin.cz/definice-terroir>

Právní normy

- ZÁKON č. 321/2004 Sb., *o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o vinohradnictví a vinařství)*. CODEXIX: Legislativa České republiky [právní informační systém], © 2017, ATLAS consulting [cit. 2018-1-30].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CMO	Common Organization of the Market
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
HDP	Hrubý domácí produkt
LAU	Local administrative unit
MAS	Místní akční skupina
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OP	Operační program
RES	Registr ekonomických subjektů
SWOT	Strenghts – Weaknesses – Opportunities - Threats
SZP	Společná zemědělská politika
ŽP	Životní prostředí

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. <i>Vinařská oblast Čechy (Vinařský fond, © 2005 – 2015)</i>	19
Obr. 2. <i>Vinařská oblast Morava (Vinařský fond, © 2005 – 2015)</i>	20
Obr. 3. <i>Typologie venkova (Kučera, Kučerová a Perlín, 2010, s. 177 a 178)</i>	25
Obr. 4. <i>Funkce venkova (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, © 2014)</i>	27
Obr. 5. <i>Mapa mikroregionu Mikulovsko (Místní akční skupina Mikulovsko o.p.s., © 2018)</i>	54
Obr. 6. <i>Graf vztahující se k počtu vinařů v jednotlivých obcích mikroregionu (Ministerstvo financí ČR, © 2018)</i>	64
Obr. 7. <i>Graf vývoje výměry vinic v mikroregionu Mikulovsko mezi roky 1993 - 2016 (ČSÚ, © 2018)</i>	67
Obr. 8. <i>Graf vývoje počtu vinařů v mikroregionu Mikulovsko (Ministerstvo financí ČR, © 2018)</i>	69
Obr. 9. <i>Moravská vinařská stezka - Mikulovská oblast (Moravské vinařské stezky, © 2000 – 2018)</i>	71
Obr. 11. <i>Graf znázorňující účast respondentů na mimoprodukční funkci vinařství a vinohradnictví (vlastní zpracování)</i>	86

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. <i>Struktura obyvatel - mikroregion Mikulovsko (ČSÚ, ©2018)</i>	56
Tab. 2. <i>Průměrný podíl nezaměstnaných osob v mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, ©2018)</i>	57
Tab. 3. <i>Dokončené byty mezi lety 2001 až 2016 v mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, ©2018)</i>	58
Tab. 4. <i>RES – Vývoj počtu podnikatelských subjektů podle převažující činnosti – zemědělství, lesnictví, rybářství, vždy k 31.12. (ČSÚ, © 2018)</i>	60
Tab. 5. <i>RES – počet subjektů s ekonomickou aktivitou v roce 2016 v obcích mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, © 2018)</i>	61
Tab. 6. <i>RES – subjekty CZ-NACE mikroregionu Mikulovsko z roku 2016 (ČSÚ, © 2018)</i>	61
Tab. 7. <i>Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení mezi lety 2014-2016 (ČSÚ, © 2018)</i>	62
Tab. 8. <i>Výměra vinic v mikroregionu Mikulovsko k prosinci 2016 (ČSÚ, © 2018)</i>	66
Tab. 9. <i>Diferenciace mezi respondenty</i>	76
Tab. 10. <i>Popis projektu</i>	92
Tab. 11. <i>Technické požadavky na projekt</i>	97
Tab. 12. <i>Personální požadavky na projekt</i>	98
Tab. 13. <i>Navrhovaný rozpočet projektu</i>	99
Tab. 14. <i>Navrhovaný časový harmonogram projektu</i>	100